

NAŠ SKUPNI DOM

POVEZANOST MIGRACIJ IN
RAZVOJA V SLOVENIJI

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

314.15(497.4)
316.42(497.4)

ZIDAR, Romana, 1976-
Naš skupni dom : povezanost migracij in razvoja v
Sloveniji / [zapisala Romana Zidar v sodelovanju z Jano
Lampe ... [et al.] ; prevod Prevajanca]. - Ljubljana : Sloven-
ska karitas, 2019

ISBN 978-961-93180-2-7
1. Gl. stv. nasl.
COBISS.SI-ID 299842048

Raziskala in zapisala dr. Romana Zidar (Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo), v sodelovanju z Jano Lampe, Nino Stenko Primožič, Petrom Tomažičem in mag. Cvetom Uršičem (Slovenska karitas), Irmo Šinkovec (Sektor za razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč, Ministrstvo za zunanje zadeve RS) in Leticio Lozano (Caritas Europa).

Sodelovali pri pripravi in uredili: Olga Kadyшева, Patrick Taran in Piyasiri Wickramasekara (Global Migration Policy Associates - GMPA) ter Davide Gnes in Shannon Pfohman (Caritas Europa).

Publikacija je del triletnega projekta MIND (Migracije. Povezanost. Razvoj.), ki ga sofinancirata Evropska komisija (Generalni direktorat za mednarodno sodelovanje in razvoj) in Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije. Njen namen je ozaveščati javnost o povezavah med trajnostnim razvojem in migracijami ter o vlogi Evropske unije pri razvojnem sodelovanju.

Partnerji projekta MIND, ki ga vodi Caritas Avstrije, so: Caritas Bavarske (Nemčija), Belgije, Bolgarije, Češke, Italije, Nizozemske, Portugalske, Slovaške, Slovenije in Švedske ter Caritas Europa. Za več informacij o projektu MIND sledite akciji ozaveščanja Kaj je DOM?

Publikacijo sta pregledala Mauricio Ruiz in Richard Tuffs.

Prevod: Prevajanca, Manca Hočevnar Jereb.

Lektura: Mateja Erman Repe.

Grafično oblikovanje: Vanden Broele Group.

Postavitev: Antus d.o.o.

Naklada: 1000

Slika na naslovnici: Jean Bernard Boulnois.

Izdala Slovenska karitas, Kristanova 1, 1000 Ljubljana, Slovenija, maj 2019.

Publikacija je nastala v okviru projekta MIND, ki je finančno podprt s strani programa Evropske unije za Globalno učenje in ozaveščanje javnosti (DEAR) in Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije. Informacije v tej publikaciji ne odražajo nujno stališča ali mnenja Evropske unije in Vlade Republike Slovenije.

Karitas si pridržuje pravico, da ni odgovorna za točnost in popolnost informacij v tej publikaciji. Odškodninski zahtevki v zvezi s škodo, povzročeno z uporabo kakršnih koli informacij, vključno z vsemi nepopolnimi ali nepravilnimi informacijami, bodo zato zavrnjeni.

KAZALO

- UVODNIK -	5	Javno mnenje o migracijah in migrantih	32
- POVZETEK -	6	Razmere v državah izvora	34
- SKUPNI DOM – VIZIJA IN VREDNOTE: migracije, razvoj in človekove pravice -	7	- PRILOŽNOSTI ZA LASTEN RAZVOJ MIGRANTOV, PRISPEVEK MIGRACIJ K RAZVOJU TER SOODGOVORNOST VSEH DELEŽNIKOV -	36
Migracije	8	Priložnosti za prispevek migrantov k razvoju Slovenije	36
Razvoj	9	Nacionalne politike in prakse	40
Migracije in razvoj	10	Priložnosti za prispevek migrantov v državah izvora	42
- UVOD V NACIONALNO POROČILO -	11	- UGOTOVITVE IN SKLEPI -	43
- NACIONALNI MIGRACIJSKI KONTEKST -	12	Pregled temeljnih ugotovitev in sklepov	43
Migracije v Slovenijo in iz nje skozi zgodovino	12	Izzivi za Slovenijo	51
Sodobno priseljevanje v Slovenijo: število tujcev, ki živi in dela v Sloveniji	14	PRIPOROČILA	52
Zakonit dostop do ozemlja in zakonito prebivanje v sloveniji	15	LITERATURA IN VIRI	54
Socialno-demografski dejavniki migracij	16	Priloga 1: Seznam intervjujev	59
Mednarodna zaščita v Sloveniji	16	Priloga 2: Prebivalci Slovenije	60
- REALNOST NA TERENU:		1. januarja 2018 po državi rojstva	60
prispevek migrantov k razvoju -	19	Priloga 3: Prošnje za mednarodno zaščito in odločanje v Sloveniji	62
Doprinos migrantov k razvoju Slovenije	20	1995 - 2018	62
Prispevek migrantov z zahodnega balkana	21	Priloga 4: Veljavna delovna dovoljenja v Sloveniji po dejavnostih, 2008 in 2018 (od januarja do oktobra)	63
Prispevek migrantov z drugih držav	22		
Prispevek k državam izvora	23		
- OVIRE, KI MIGRANTOM ONEMOGOČAJO, DA BI V POLNOSTI PRISPEVALI K RAZVOJU -	26	SEZNAM GRAFOV IN PREGLEDNIC	
Ovire v Sloveniji	26	Preglednica 1: Nakazila v Slovenijo in iz nje: prvih deset držav v letu 2017 (v milijonih USD)	24
Pomanjkanje pravnega varstva in nepriznavanje pravic migrantov	26	Graf 1: Mednarodne migracije v Slovenijo in iz nje, 1961–2017	12
Priznavanje izobraževanja ter vključevanje otrok in odraslih migrantov v izobraževalni sistem	27	Graf 2: Odlivi in prilivi nakazil, Slovenija, 1992–2017	24
Revščina in socialna izključenost ter vključevanje migrantov	29		
Stanovanjska prikrajšanost migrantov	30		
Zdravje migrantov	31		
Migranti kot žrtve trgovine z ljudmi	31		

UVODNIK

Slovenska karitas že od ustanovitve leta 1990 v Sloveniji posebno skrb namenja tudi beguncem, migrantom in žrtvam trgovine z ljudmi. Pravzaprav so bile naše prve aktivnosti pomoč beguncem z vojnih območij na Zahodnem Balkanu. Ravno tako pa je naše delo osredotočeno tudi na odpravljanje temeljnih vzrokov za migracije v državah v razvoju, med katerimi izpostavljamo vojne, podnebne spremembe in skrajno revščino, ter na pomoč migrantom, da dobijo primerno delo, s katerim lahko preživljajo svoje družine in se vključujejo v družbo.

Slovenska karitas deluje v duhu naukov papeža Frančiška, ki poudarja »kulturo srečanja« med nami in migranti. »Prisluhniti osebni zgodbi človeka, tako domačina kot priseljenca; srečati se z njim. Na ta način padejo mnogi predsodki in se pokaže več resnice in morebitna skupna pot, sopotništvo.« (D. J. J., s. 5)

Temeljno poslanstvo Slovenske karitas je prispevati k bolj pravični in vključujoči družbi. Pri nudenju pomoči tako spoštujemo človekovo dostojanstvo in spodbujamo celostni človekov razvoj. Sodelavci Karitas pomagamo vsem ljudem v stiski ne glede na narodnost, vero ali drugo osebno okoliščino. Podpora, ki jo nudimo migrantom, je skladna s podporo, ki jo nudimo vsem posameznikom in skupinam ljudi, ki živijo pod pragom revščine ali so odrinjeni na rob naše družbe. Na Karitas podpiramo celovit in usklajen pristop k migracijam in razvoju. Trdno verjamemo, da je konkretna pomoč v lokalnih skupnostih, dopolnjena z zagovorništvom in širšo humanitarno podporo, pravi pristop.

Sodelavci Karitas ravnajo v duhu evangelija in družbenega nauka Cerkve. Zato si prizadevamo za sočuten odnos do vsakega migranta in vseh drugih ljudi na poti, kar se odraža tudi v našem delovanju za večjo solidarnost in družbeno pravičnost. Na to nas nenehno opominja izkušnja sprejema, ki so ga bili v zadnjih dveh stoletjih deležni tudi slovenski izseljenci po svetu. Karitas kot dejavna, zaupanja vredna in prepoznavna organizacija si prizadeva, da se na lokalni in nacionalni ravni, sprejema, štiti in vključuje migrante, begunce in žrtve trgovine z ljudmi.

Ena izmed nalog Slovenske karitas je tudi sodelovanje pri načrtovanju in izvajanju nacionalne migracijske politike. Pri tem se na Slovenski karitas zavzemamo za učinkovito partnersko sodelovanje in spoštovanje temeljnih človekovih pravic ter človekovega dostojanstva.

Migrantom in njihovim družinam v Sloveniji, ki so izpostavljene revščini, nimajo primernih stanovanj in so socialno izključeni, nudimo različne oblike pomoči in podpore. Pomagamo jim s hrano, oblačili in s plačilom položnic. Vključujemo jih tudi v različne socialne programe, jim nudimo psihosocialno podporo, pomoč pri iskanju dela in stanovanja ipd. Otrokom omogočamo učenje socialnih veščin, vključujemo jih v poletna letovanja in jim nudimo učno pomoč. Vse to ne bi bilo možno brez srčnega in zavzetega dela več kot 11.200 prostovoljcev v več kot 464 župnijskih in 6 škofijskih Karitas, ki ob svojem delu varujemo človekovo dostojanstvo in smo spoštljivi do vseh. Pri tem so nam v pomoč kulturni mediatorji. Pomagajo pa nam tudi izkušnje sodelovanja z drugimi verskimi skupnostmi.

Ker mediji vplivajo na migracije in sprejemanje migrantov, smo na Slovenski karitas oblikovali vrsto pobud za družbeno odgovorno in pozitivno obravnavo migracij.

Slovenska škofovska konferenca v celoti podpira aktivnosti Slovenske karitas na področju dela z migranti v Sloveniji ter mednarodno razvojno pomoč, ki jo Slovenska karitas izvaja v državah izvora migracij, predvsem v podsaharski Afriki in na Zahodnem Balkanu. Slednja omogoča ljudem, da se lahko razvijajo v njihovih lastnih državah. Zato so škofje podprli tudi projekt ozaveščanja MIND – Migracije. Povezanost. Razvoj.

Migracije v vseh oblikah – priseljevanje, izseljevanje, notranje migracije – so stalnica zgodovine človeštva. Zato je naše trajno poslanstvo, da sodelujemo s posamezniki, različnimi organizacijami ter lokalnimi in državnimi oblastmi, da bomo lahko vsi ljudje imeli skupni dom in skupno prihodnost v družbi, ki bo pravična, in bo vsem zagotavljala vključenost ter enake možnosti.

*mag. Cveto Uršič,
generalni tajnik Slovenske karitas*

POVZETEK

Foto: Stane Kerin

Sto publikacijo želimo prispevati k pozitivnim stališčem ter dejavnemu vključevanju slovenske in širše evropske družbe v problematiko in skrb glede razvoja. Naš cilj je povečati prostor za srečevanja ljudi iz različnih okolij z različnimi stališči in razumevanjem sodobnega sveta, da bi bolje razumeli kompleksne povezave med migracijami, trajnostnim razvojem in odzivi nanje ter pri tem pokazali človečnost, dostojanstvo in spoštovanje.

V poglavju o nacionalnem migracijskem kontekstu so predstavljena glavna dejstva in podatki o priseljevanju in izseljevanju, zlasti ob upoštevanju, da je Slovenija že nekaj desetletij tako država znatnega izseljevanja kot tudi priseljevanja. Kot kažejo podatki, v Sloveniji v preteklih letih ni bilo zaznati pomembnih ali dramatičnih sprememb migracijskih trendov. Migracije so se v absolutnem smislu sicer povečale, vendar je to v primerjavi s spremembami skupnega prebivalstva zanemarljivo. V luči vse bolj razširjenega javnega mnenja, da so migracije problematično vprašanje, ki ga je treba obravnavati z restriktivnimi politikami in praksami, je zavedanje tega še toliko pomembnejše. Zagotovitev mednarodne zaščite beguncev je v Sloveniji, v nasprotju z morebitnim zavajajočim vtisom, zelo skromna, če upoštevamo da je od leta 1995 do leta 2018 status mednarodne zaščite v Sloveniji prejelo skupno 818 ljudi.

Poglavje o realnem stanju na terenu predstavi analizo nekaterih splošnih trendov, povezanih z migracijami, ter vsakodnevnega življenja migrantov. Osredotočamo se na gospodarske, kulturne in politične prispevke migrantov iz držav, od koder najpogosteje prihajajo, to je Bosne in Hercegovine, Hrvaške, Srbije, Severne Makedonije in Kosova, ter tudi na prispevke migrantov iz Rusije in Kitajske. Predstavimo tudi vlogo organizacij v diaspori, tok nakazil in njihovo porabo.

V poglavju o ovirah, ki migrantom onemogočajo, da bi v polnosti prispevali k razvoju, so opisani izzivi, s katerimi se soočajo predvsem delavci migranti, ki so pogosto žrtve izkoriščevalskih praks in druge situacije, ki jih izpostavljajo tveganju. Sledi poglavje o priložnostih, v katerem so predstavljene obetavne prakse programov, storitev, samoorganiziranih in drugih ustreznih pobud, ki migrantom omogočajo prispevanje k razvoju, zlasti v okviru Agende 2030.

V zaključnem delu poročila so povzeti glavni sklepi glede trenutnih razmer migrantov v Sloveniji, ki jim sledi seznam priporočil za sprejemanje, zaščito, spodbujanje in vključevanje migrantov, beguncev in žrtev trgovine z ljudmi v gostiteljskih skupnostih in v družbah nasploh. Priporočila so v skladu z 20 akcijskimi točkami za pastoralno načrtovanje in 20 akcijskimi točkami za globalne dogovore, ki jih je odobril sveti oče (The Vatican 2018).

SKUPNI DOM – VIZIJA IN VREDNOTE: migracije, razvoj in človekove pravice

Papež Frančišek nas v svoji okrožnici *Laudato si'* (Hvaljen, moj Gospod) – o skrbi za skupni dom iz leta 2015 opominja, da je Zemlja »naš skupni dom« in da se moramo skupaj spopasti z gospodarskimi, družbenimi, političnimi in okoljskimi izzivi na celovit način (CAFOD in drugi 2018). Socialna izključenost in revščina, vojne, globalne neenakosti, podnebne spremembe, netrajnostna potrošnja in gospodarska rast – ter tudi prisilno razseljevanje in migracije – zahtevajo našo največjo pozornost in ukrepanje. Okrožnica, ki je pritegnila pozornost tako znotraj Katoliške Cerkve kot zunaj nje, je hitro postala referenčni dokument, ki se ga poslužujejo katoliške socialne službe in razvojne agencije po svetu. V nacionalnih in evropski publikaciji »Skupni dom« se Karitas opira na to sporočilo z namenom, da bi raziskala kompleksno povezanost med migracijami in razvojem na podlagi njenega verskega in etičnega okvira, ki spoštuje človekove pravice in dostojanstvo.

Za Karitas je pristop, ki v središče postavlja človeka in temelji na etičnih načelih in človekovih pravicah, bistven za zakonodajo, izvajanje vsakršnih politik in vseh praks. Tako je razlaga o povezavi med migracijami, razvojem in človeškim bitjem, ki temelji na etiki, ključnega pomena za oblikovanje vizije in ciljev publikacije »Skupni dom«. Vizija, ukrepi in stališča Karitas temeljijo na pravnih in političnih instrumentih ter virih, v osnovi pa na vrednotah in naukih Krščanske in Rimokatoliške cerkve. Tem vrednotam in naukom ter mednarodnim pravnim instrumentom in političnim okvirom je skupno priznavanje človekovega dostojanstva, enakosti vseh in neodtujljivosti človekovih pravic kot ključnih moralnih načel za zagotavljanje mirnega sobivanja in osnovne dobrobiti vseh ljudi in ljudstev na tem planetu. Mednje spadajo Splošna deklaracija o človekovih pravicah ter osem temeljnih paktov in konvencij Združenih narodov o človekovih pravicah¹, Konvencija o statusu beguncev iz leta 1951 in njen Protokol iz leta 1967 ter Mednarodni delovni standardi, ki opredeljujejo načela in pravice za dostojno delo. Posebno pomembna globalna politična okvira sta Agenda Združenih narodov za trajnostni razvoj do leta 2030 in Nova urbana agenda. Poleg tega Karitas s svojimi stališči in ukrepi temelji na družbenem

Foto: Arhiv Caritas Internationalis

nauku Cerkve, doktrini o socialni in ekonomski pravičnosti, ki jo je razvila Katoliška cerkev, ter na temeljnih krščanskih vrednotah.

V okrožnici »Hvaljen, moj Gospod« (2015: 12) je papež Frančišek navedel, da »žgoči izziv, kako zavarovati naš skupen dom, vključuje skrb po združitvi vse človeške družine pri iskanju trajnostnega in celostnega razvoja«. Nadalje je pozval k dialogu vseh o »načinu izgradnje prihodnosti planeta« (2015: 12), kjer bi se morali vprašati o trenutnem modelu razvoja in trenutnih razmerah globalne družbe, kjer se soočamo s številnimi krivicami, vse več ljudi pa je prikrajšanih za temeljne človekove pravice. Za to moramo »dati prednost najšibkejšim članom družbe in na ta način meriti svoj napredek« (CAFOD in drugi 2018: 16). Človekove pravice lahko opredelimo kot zaščito posameznikov in skupin pred poseganjem v temeljne svoboščine in človekovo dostojanstvo, kar je zagotovljeno v okviru mednarodnega prava. Človekove pravice so *neodtujljive* in jih nihče ne more zanikati ali se jim odpovedati, ne glede na kakršne koli razloge ali pravni status. So *univerzalne*, tj. veljajo za vsakogar in vsepovsod. Človekove pravice zajemajo državljanske, kulturne, ekonomske, politične in socialne pravice in so *nedeljive*, kar pomeni, da so različni nabori pravic vsi enako pomembni za celosten človekov razvoj in njegovo dobrobit. Instrumenti o človekovih pravicah in mednarodno običajno pravo predstavljajo tri vsesplošne obveznosti za države: spoštovanje, varstvo in uresničevanje teh pravic.

¹Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije (1965), Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah (1966), Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah (1966), Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (1979), Konvencija proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali navnanju (1984), Konvencija o otrokovih pravicah (1989), Mednarodna konvencija o varstvu pravic vseh delavcev migrantov in njihovih družinskih članov (1990), Konvencija o pravicah invalidov (2006).

Migracije

Migracije so pomembna značilnost današnjega globaliziranega sveta. V širšem smislu pomenijo migracije gibanje ljudi iz enega kraja bivanja v drugega. Medtem ko izraz migracije zajema tudi gibanje prebivalstva znotraj države – s podeželja v mesta ali iz ene regije v drugo, pa projekt MIND naslavlja predvsem mednarodne migracije. Gre za posebno pravno, politično in družbeno kategorijo, saj se ljudje preselijo iz nacionalne države, kjer so državljani s pravicami in zaščitami, ki jim jih državljanstvo običajno nudi, v druge države, kjer pravice in zaščite nacionalnosti, dostopa do socialne zaščite in skupne identitete pogosto ne veljajo in kjer so lahko družbeni in kulturni vzorci precej drugačni.

Medtem ko ni enotne mednarodne normativne opredelitve migracij, pa mednarodne konvencije navajajo sprejete opredelitve za begunce ter delavce migrante in njihove družinske člane, ki veljajo skoraj za vse mednarodne migrante. V skladu s Konvencijo o statusu begunciev iz leta 1951 in njenim Protokolom iz leta 1967 je begunec oseba, ki je »zaradi utemeljenega strahu pred preganjanjem zaradi rase, vere, narodne pripadnosti, pripadnosti določeni družbeni skupini ali določenemu političnemu prepričanju, zunaj države, katere državljan je, in ne more ali zaradi strahu noče uživati varstva te države«. Vse države članice EU so ratificirale tako konvencijo o beguncih iz leta 1951 kot tudi njen Protokol iz leta 1967.

Mednarodna konvencija o varstvu pravic vseh delavcev migrantov in njihovih družinskih članov navaja: Izraz »delavec migrant« se nanaša na osebo, ki bo, je ali je bila vključena v plačano dejavnost v državi, katere državljanstva nima². Navedena konvencija opredeljuje obmejnega delavca, sezonskega delavca, pomorščaka, delavca na morju, potujočega delavca in druge specifične kategorije delavcev migrantov, kot jih zajema v svojih določbah. Mednarodna konvencija o varstvu pravic vseh delavcev migrantov in njihovih družinskih članov ponovno izpostavlja, da osnovne človekove pravice krijejo vse družinske člane, ki so z delavci migranti ali so od njih odvisni. Po podatkih Mednarodne organizacije dela (ILO) so skoraj vsi mednarodni migranti, ne glede na njihove razloge za migracije ali dovolitev vstopa, na koncu delovno aktivni, bodisi zaposleni, samozaposleni ali drugače vključeni v plačane dejavnosti.

Foto: Jana Lampe

Pod okriljem ZN so bile sprejete posebne opredelitve in statistični standardi za pridobivanje zanesljivih in primerljivih podatkov o mednarodnih migrantih, ki jih uporablja večina vlad. Za statistične namene je mednarodni migrant opredeljen kot »oseba, ki vsaj leto dni živi zunaj države, v kateri je bila rojena ali v kateri ima državljanstvo, ne glede na vzroke in motive za preselitev in pravni status v državi prebivanja«. Po ocenah naj bi danes živelo 260 milijonov ljudi zunaj držav, v katerih so se rodili ali v katerih imajo izvirno državljanstvo³. V to številko pa niso zajete osebe, ki za kratek čas obiščejo določeno državo, na primer turisti, niti prodajniki ali prevozniki, ki niso spremenili svojega stalnega prebivališča. V statistike ZN in druge statistike o migrantih prav tako niso vštete številne druge osebe z začasno, kratkotrajno ali sezonsko zaposlitvijo in/ali osebe v drugih bivalnih razmerah, če je njihovo začasno bivanje krajše od enega leta in/ali obdržijo svoje uradno prebivališče v domači ali drugi državi – čeprav bi jih morda lahko obravnavali kot delavce migrante. Za natančno analizo povezanosti migracij in globalnega razvoja Karitas uporablja širše razumevanje migracij, kamor prišteva vse begunce in prosilce za azil ter tudi delavce migrante in njihove družinske člane.

²Glejte celotno besedilo na naslovu: <https://www.obchv.org/en/professionalinterest/pages/cmw.aspx>.

³Ekstrapolacija podatkov Oddelka ZN za gospodarske in socialne zadeve (UNDESA) (2017). Glede ocen UNDESE velja naslednje: »Ocene temeljijo na uradni statistiki v tujini rojenih ljudi ali tujega prebivalstva, razvrščenega glede na spol, starost in državo izvora. Večina statističnih podatkov za oceno števila mednarodnih migrantov je bila pridobljena iz popisov prebivalstva. Poleg tega so bile informacije o številu in razporejenosti mednarodnih migrantov zagotovljene iz registrov prebivalstva in reprezentativnih raziskav na nacionalni ravni.«

Foto: Jana Lampe

Razvoj

Zaveza, naj nihče ne ostane zadaj in naj se zagotovijo človekove pravice za vse, je temeljno vodilo Resolucije Generalne skupščine ZN št. 70/1 z naslovom »Spremenimo svet: Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030«, sprejete 25. septembra 2015, ki vsebuje deklaracijo in 17 ciljev trajnostnega razvoja s 169 podcilji. Dokument, ki ga je sprejelo vseh 193 držav članic ZN, je odraz njihove skupne vizije in zaveze za »svet splošno uveljavljenega spoštovanja človekovih pravic in človeškega dostojanstva, pravne države, pravičnosti, enakosti in nediskriminacije, svet spoštovanja rasne, etnične in kulturne raznolikosti ter svet enakih možnosti, ki bo omogočal celovito izkoriščanje človeških danosti in blaginjo za vse. Svet, ki bo vlagal v svoje otroke in v katerem bodo vsi otroci odrasčali brez nasilja in izkoriščanja. Svet, v katerem bodo vse ženske in deklice uživale popolno enakost spolov in v katerem ne bo več pravnih, družbenih in ekonomskih ovir za krepitev njihove vloge. Pravičen, nepristranski, strpen, odprt in družbeno vključujoč svet, v katerem bodo zadovoljene tudi potrebe najbolj občutljivih⁴.«

Agenda 2030 je spremenila paradigmo pri dojemanju razvoja: razvoj in trajnostni razvoj zadevata vse države na planetu; varstvo okolja in odpravljanje neenakosti sta med ključnimi razvojnimi cilji; mir in socialna pravičnost sta bistvena sestavna dela te univerzalne razvojne agende; poudarjena pa je tudi potreba po zavezanosti in udeležbi vseh skupin znotraj vseh družb in držav, s čimer bo mogoče doseči razvoj za vse. Novo svetovno soglasje o razvoju temelji na Splošni deklaraciji človekovih pravic in vseh pogodbah o človekovih pravicah; če si torej države ne prizadevajo za dejansko uresničevanje človekovih pravic za vse, ciljev trajnostnega razvoja ni mogoče doseči.

Izraz razvoj zajema pripravo proizvodnih sredstev, delovne sile in kapacitet ter organizacijo in proizvodnjo blaga, storitev, tehnologije in znanja, da se izpolnijo človekove potrebe za preživetje in dobro počutje. Obsega izgradnjo sredstev za pridobivanje in preoblikovanje virov; proizvodnjo blaga, storitev in znanja; gradnjo infrastrukture za proizvodnjo, prevoz in distribucijo; reprodukcijo kapitala ter spretnosti in

dela. Zagotavlja tudi dobrobit ljudi z dostopnostjo stanovanj, prehrano, zdravstvenim varstvom, izobraževanjem, socialno zaščito in kulturo v širšem smislu (Taran 2012).

Karitas uporablja koncept celostnega človekovega razvoja, ki v središče razvojnega procesa postavlja človeka. Opredeliti ga je mogoče kot vseobsegajoči pristop, ki v sedmih različnih razsežnostih upošteva dobrobit posameznika in vseh ljudi. Prvič, socialna razsežnost se osredotoča na kakovost življenja v smislu prehrane, zdravja, izobraževanja, zaposlitve, socialne zaščite in socialne udeležbe ter enake obravnave in nediskriminacije na kateri koli podlagi. Drugič, razsežnost dela in gospodarske dejavnosti kot glavnega sredstva za preživetje sebe in družine, družbeno-gospodarskega vključevanja in neposrednega prispevanja k razvoju za večino odraslih v vseh populacijah. Tretjič, okoljska razsežnost, ki se nanaša na spoštovanje dobrin stvarstva in zagotavljanje kakovostnega življenja prihodnjih generacij, tako da se prisluhne klicu po pravičnosti sedanjih generacij. Četrto, politična razsežnost vključuje vprašanja obstoja pravne države; spoštovanje državljanskih, političnih, ekonomskih, socialnih in kulturnih človekovih pravic; demokracije, zlasti kot reprezentativno in predvsem participativno orodje. Petič, ekonomska razsežnost, ki se nanaša na raven BDP-ja in porazdelitev dohodkov in premoženja, trajnost gospodarske rasti, strukturo gospodarstva in zaposlovanja, stopnjo industrializacije, raven tehnološko naprednih informacijskih in komunikacijskih tehnologij ter zmogljivost države, da med drugim pridobi sredstva za storitve za ljudi in socialno zaščito. Šestič, kulturna razsežnost obravnava identiteto in kulturno izražanje skupnosti in narodov ter sposobnost medkulturnega dialoga in spoštljivega vključevanja med kulturami in identitetami. Sedmič, duhovna razsežnost. Skupaj te razsežnosti krepijo celostni pristop k razvoju (Caritas Europa 2010). V skladu z družbenim naukom Cerkve zahtevajo družbene neenakosti usklajeno ukrepanje vseh ljudi/celotne družbe in vlad vseh držav, in sicer zaradi človečnosti, ki temelji na dveh predpostavkah, in sicer da: 1) so družbena vprašanja globalna in 2) družbeno-gospodarske neenakosti ogrožajo mir in socialno kohezijo. V tem smislu mora biti razvoj lastne države in države drugih skrb nas vseh – celotne človeške skupnosti.

⁴Agenda 2030 za trajnostni razvoj, 8. odstavek.

Migracije in razvoj

Kako je razvoj povezan z migracijami je stoletja trajajoče pravno, politično in praktično vprašanje. Zaradi obsežnih prisilnih ali prostovoljnih migracij prebivalstva od 17. stoletja naprej sta se Severna in Južna Amerika gospodarsko razvili, prav tako pa tudi nastajajoče evropske nacionalne države. Vse od konca druge svetovne vojne so migracije in razvoj predmet obsežnih razprav med oblikovalci politik, akademiki, civilno družbo in javnostjo. Papež Pij XII. je z okrožnico o »migrantih, tujcih in beguncih vseh vrst, ki morajo zaradi strahu pred preganjanjem ali zaradi pomanjkanja zapustiti svojo domovino« (Exsul Familia 1952) ponovno potrdil, da imajo migranti in begunci pravico do dostojnega življenja in zato tudi pravico do preseljevanja.

Migracije so postale temeljni steber razvoja v več regijah v okviru regionalnega povezovanja in razvojnih projektov, še zlasti po nastanku Evropske gospodarske skupnosti, ki jo je nasledila Evropska unija. Od 70-ih let 20. stoletja so migracije bistvene za razvoj preko sistemov prostega pretoka med regijami v Srednji, Vzhodni in Zahodni Afriki. Od 20-ih let 20. stoletja so velika preseljevanja ljudstev (nekatera prisilna) v nekdanji Sovjetski zvezi okrepila industrijski in kmetijski razvoj v dvanajstih republikah ZSSR.

Na podlagi geopolitičnih dogodkov, ki so v veliki meri vplivali na mobilnost ljudi v svetovnem merilu, je postala povezava med migracijami in razvojem osrednja tema v današnjih političnih, gospodarskih in družbenih razpravah. Prvi globalni okvir za priznanje vloge migracij in njihovega pomembnega prispevka k trajnostnemu razvoju po svetu sta Deklaracija in Akcijski program Mednarodne konference o prebivalstvu in razvoju v Kairu iz leta 1994. Vsesplošni sodobni okvir je že omenjena Agenda 2030 za trajnostni razvoj s svojimi cilji trajnostnega razvoja. Medtem ko je izrecno sklicevanje na migracije in razvoj zapisano v podcilju 10.7 o zagotovitvi »urejenih, varnih, zakonitih in odgovornih migracij ter mobilnosti ljudi«, se na migrante, begunce, migracije in/ali razmere, ki silijo v migracije, nanaša več kot 44 nadaljnjih podciljev v 16 od 17 ciljev trajnostnega razvoja (Taran in drugi 2016). Nova urbana agenda, ki je bila sprejeta oktobra 2015 v ekvadorski prestolnici Quito, še izrecneje posveča pozornost migrantom, beguncem in notranje razseljenim osebam v njihovem globalnem razvojnem in upravnem okviru za mesta, kjer prebiva večina migrantov in beguncev.

Zaradi resnih in dolgotrajnih konfliktov na Bližnjem vzhodu in v Južni Aziji ter propada učinkovite zaščite beguncev v sosednjih državah so v letu 2016 države članice ZN sprejele Newyorško deklaracijo za begunce in migrante⁵, ki poziva k izboljšanju globalnega upravljanja migracij in k priznanju mednarodnih migracij kot gonilne sile razvoja tako v državah izvora kot tudi v ciljnih državah. V Globalnem dogovoru o varnih, urejenih in zakonitih migracijah, sprejetem na medvladni konferenci v Marakešu (Maroko) novembra 2018, in Globalnem dogovoru o beguncih so ta načela nadalje izoblikovana in predlagani načini za njihovo uresničevanje prek političnega dialoga in neobvezujočih zavez. Oba dogovora je sprejela Generalna skupščina ZN decembra 2018.

Karitas prepoznava, da je vse več ljudi prisiljenih zapustiti svojo domovino, ne samo zaradi konfliktov in preganjanja, ampak tudi zaradi drugih situacij, ki jih življenjsko ogrožajo. To so revščina, lakota, brezposelnost in pomanjkanje dostojnega dela, slabo upravljanje države, slab dostop do izobrazbe in zdravstvenega varstva ter posledice podnebnih sprememb. Pod izrazom prisilne migracije Karitas razume vsa migracijska gibanja, ki vsebujejo element prisile. Ljudje, ki bežijo pred konflikti in preganjanjem, imajo seveda posebno pravico do mednarodne zaščite. Karitas tudi ugotavlja, da je velik delež migracij znotraj Evrope in v Evropo odraz objektivne potrebe večine držav članic EU po »tujci« delovni sili in znanjih, da lahko vzdržuje učinkovito delovno silo, ki lahko poskrbi za razvoj teh držav. Ta potreba izhaja iz vse hitreje razvijajočih se tehnologij, sprememb v organizaciji dela in njegovi lokaciji ter pomanjkanja domače delovne sile zaradi staranja prebivalstva in upada rodnosti.

Po mnenju Karitas imajo vsi, tako tisti, ki se preseljujejo, kot tisti, ki ostajajo – v državi izvora ali v državi prebivanja – pravico do gospodarskih, političnih, okoljskih in družbenih pogojev, ki jim omogočajo dostojno in polno življenje povsod, kjer se počutijo doma. Ne glede na pravni status v državi, imajo vsi migranti in begunci lastno človekovo dostojanstvo in človekove pravice, ki jih morajo vse države vedno spoštovati, varovati in uresničevati. Karitas poziva k prevzemu odgovornosti za celosten človekov razvoj po vsem svetu s solidarnostjo in sodelovanjem ter k zaščiti in aktivnemu vključevanju ljudi, ki se selijo – migrantov in beguncev. Migracije prispevajo k celostnemu človekovemu razvoju migrantov in lokalnih prebivalcev. S to vizijo priznavamo, da so migracije, ne glede na njihove vzroke, priložnost za naše družbe, da zgradijo obetavnejši, globalni »skupni dom«, kjer lahko vsak prispeva svoj del in živi dostojno življenje.

⁵Resolucija ZN št. 71/11. Newyorška deklaracija za begunce in migrante, sprejeta s strani Generalne skupščine 19. septembra 2016.

UVOD V NACIONALNO POROČILO

Poročilo predstavlja poglobljeno analizo trenutnih razmer, politik in razprav v Republiki Sloveniji, ki so povezane z migracijami in razvojem. V poročilu predstavimo na dokazih utemeljeno analizo, ki pomaga odgovoriti na vodilno vprašanje: **»Kako in pod katerimi pogoji lahko migranti prispevajo k celostnemu človekovemu razvoju; tj. lastnemu razvoju in razvoju krajev in družb izvora, prebivanja in tranzita?«** V publikaciji so opredeljeni ključni dejavniki, ki vplivajo na zmožnost migrantov, da prispevajo k razvoju v Sloveniji in v državah, od koder prihajajo. Poročilo prepoznava razvojni potencial migracij, pomen zagotavljanja skladnosti politik in koristi priseljevanja tako za migrante kot širšo družbo.

Poročilo se opira na teoretično raziskavo in na kvalitativno empirično gradivo. V teoretično raziskavo je bilo vključeno zbiranje ustreznih podatkov iz statističnih podatkovnih zbirk na nacionalni, evropski in mednarodni ravni ter podatkov iz pravnih in političnih dokumentov ter relevantne literature o migracijah. Dodatno so bili opravljeni kvalitativni intervjuji z 20 izbranimi predstavniki deležnikov iz verskih organizacij, organizacij v diaspori, nevladnih organizacij in vlade. Zbrani podatki in informacije smo, kjer je bilo to mogoče, triangulirali z drugimi viri.

V poročilu je najprej podan pregled kompleksnega nacionalnega migracijskega konteksta, ki mu sledi analiza različnih vidikov na razvoju utemeljenih migracij, predvsem prepoznavanja prispevkov migrantov in priseljevanja h gospodarskemu razvoju, družbi, trgu dela, kulturi in prednosti, ki jih migracije prinašajo za ljudi. Poročilo nato predstavi ključne ovire, ki migrantom onemogočajo polni prispevek k razvoju, ter priložnosti za omogočanje in spodbujanje lastnega razvoja migrantov, povečanja prispevka migracij k razvoju ter pomena deljene odgovornosti za krepitev priložnosti za razvoj. Na koncu so podani sklepi in nabor priporočil, ki bodo v pomoč Karitas in drugim zadevnim deležnikom pri prihodnjem zagovorniškem delu na področju varstva pravic migrantov, spodbujanja vključevanja migrantov v slovensko družbo in obravnavanja povezav med migracijami in razvojem. Sklepi in priporočila so oblikovana na podlagi stališč migrantov in prepoznanega prispevka migrantov k celostnemu človekovemu razvoju. Nabor priporočil temelji na rezultatih raziskave, ki je osnova za to publikacijo, in dolgoletnih izkušnjah Slovenske karitas pri delu z migranti in begunci.

Foto: Tatjana Splichal

NACIONALNI MIGRACIJSKI KONTEKST

Migracije v Slovenijo in iz nje skozi zgodovino

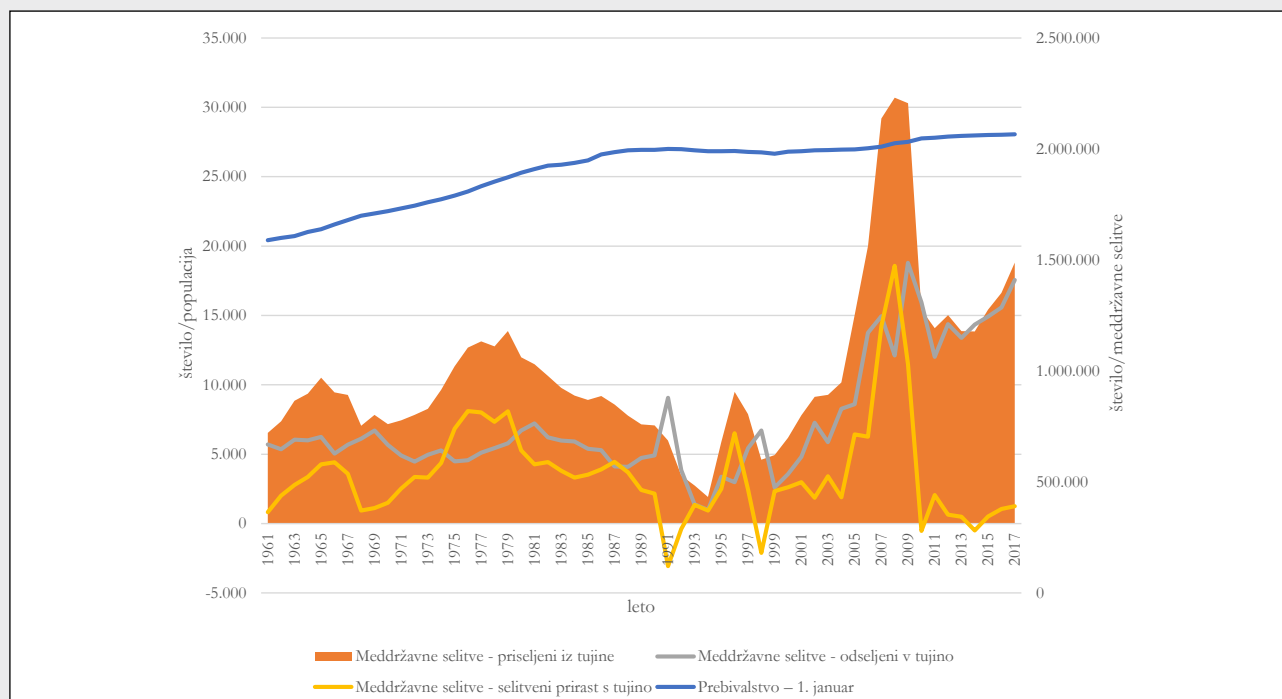
Migracije so se skozi zgodovino pojavljale v več oblikah, vključno z dnevnimi, začasnimi, sezonskimi in trajnimi (v Lukšič Hacin 2018). Kar je danes samostojna Slovenija, je bilo skozi zgodovino tako ozemlje izseljevanja kot priseljevanja. Slovenija je bila med letoma 1891 in 1940 ena od evropskih držav z najvišjo neto stopnjo izseljevanja (v Malačič 2008).

Kot piše Lukšič Hacinova (prav tam), se je množično izseljevanje z območja današnje Slovenije začelo pozneje, v 70-ih letih 19. stoletja in zlasti od leta 1890 do začetka prve svetovne vojne, in sicer na razvitejša urbana območja Avstro-Ogrske in pozneje v rudarska in industrijska mesta v razvoju v Vestfaliji in ob Renu. Zanimivo je, da ljudje, ki so se razseljevali po Evropi, takrat niso bili obravnavani kot izseljenci, ampak kot delavci, medtem ko so bili izseljenci tisti, ki so se odpravili čez lužo, predvsem na delo kot gozdarji,

rudarji, železarji, kmetje in celo zlatokopi v obeh Amerikah. Po navedbah Drnovška (1993) sta Brazilija in Argentina sistematično novačili ekonomske migrante iz Slovenije in Evrope. V zgodovinskem pregledu migracij je pozornost pogosto namenjena tudi »aleksandrinkam«, ženskam, ki so šle služiti v Egipt kot služkinje, dojlje, varuške in guvernante. Te ženske so sicer bežale pred hudo revščino, hkrati pa pomagale svojim družinam in otrokom tako, da so domov pošiljale svoje prihodke (Koprivec 2013, v Lukšič Hacin prav tam).

Leta 1929 je bila oblikovana Kraljevina Jugoslavija. Med drugo svetovno vojno je bila Jugoslavija leta 1941 napadena, Slovenija pa je bila okupirana in priključena Nemčiji, Italiji in Madžarski. Po drugi svetovni vojni je bila Slovenija leta 1945 soustanoviteljica Federativne ljudske republike Jugoslavije ali Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ). Med obema svetovnima vojnoma se je po ocenah iz Slovenije izselilo 100.000 ljudi, 20.000 pa takoj po drugi svetovni vojni (Lukšič Hacin prav tam, Drnovšek 2001, Švent 1991).

Graf 1: Mednarodne migracije v Slovenijo in iz nje 1961–2017

Vir: Podatkovna zbirka Statističnega urada Republike Slovenije (SURS).

Po drugi svetovni vojni so iz Jugoslavije bežali številni politični izseljenci, tudi posamezniki in njihove družine, ki so jim očitali kolaboracijo, in tisti, ki niso mogli sprejeti komunizma. Podatka o tem, koliko ljudi je Jugoslavijo zapustilo po drugi svetovni vojni, ni, po ocenah pa naj bi jih bilo nekaj sto tisoč (Repe 2002). Prvi popis prebivalstva po drugi svetovni vojni iz leta 1948 je pokazal, da se je 5,5 % prebivalcev Slovenije rodilo zunaj Slovenije. Leta 2002 je bil ta delež 8,5 %, leta 2011 pa 11,1 %. Do leta 2018 se je delež povečal na 12,1 % (podatkovna zbirka SURS).

Ko ocenjujemo migracije v Slovenijo in iz nje, je vredno opomniti, da je bila država do leta 1991 del nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije. Priseljavanja zaradi dela iz drugih delov nekdanje jugoslovanske republike na območje današnje Slovenije so bila v socialističnih časih precej pogosta. Čeprav so se tovrstne migracije takrat pravzaprav štejele kot notranje migracije, so bila v državnih statistikah Jugoslavije preseljevanja ljudi iz drugih federativnih držav Jugoslavije obravnavana kot priseljavanja. Po teh podatkih je bila Slovenija v 70-ih letih 20. stoletja eno najmočnejših območij priseljavanja v Evropi (Bez nec 2009: 17). Kot piše Jogan (1986: 257), je bil povprečni delež priseljencev iz drugih regij jugoslovanske republike, tj. Bosne in Hercegovine, Hrvaške, Srbije, Črne gore in Makedonije, med letoma 1965 in 1983 približno 5,6 %. Večina migrantov iz teh držav je bila zaposlena v prevozništvu, gradbeništvu, jeklarski industriji in zdravstvu (Zavratnik Zimic 2004: 11).

Priseljevanje je tesno povezano z izseljevanjem, posebno ko govorimo o morebitnih motivih, ki ženejo ljudi, da zapustijo državo, kjer so se rodili oziroma so živeli. Med ugotovitvami raziskave v publikaciji *International Migration Drivers: A quantitative assessment of the structural factors shaping migration* (Vzroki mednarodnih migracij: kvantitativna ocena strukturnih dejavnikov, ki oblikujejo migracije) (Migali in drugi 2018) so navedeni ključni strukturni dejavniki, ki vplivajo na mednarodne migracije: gospodarski razvoj v državah izvora, socialne mreže migrantov in demografske spremembe. Ugotovitve poudarjajo povezavo med navedenimi dejavniki. Vseeno pa velja, da tisti dejavniki, ki naj bi dodatno motivirali k migracijam, npr. geografska in kulturna razdalja med državami, drugačne ravni BDP v ciljni državi ter raven izobrazbe ljudi v državi, niso močno povezani z odločitvijo za migracijo.

Foto: Jana Lampe

Slovenija je leta 1991 postala samostojna država. Takoj po osamosvojitvi se je soočila s posledicami krvavih spopadov, ki so izbruhnili na Balkanu in sprožili prihod številnih beguncev, ki so v strahu za življenje iskali zaščito in pomoč. Leta 1992 je tako več kot 670.000 prosilcev za mednarodno zaščito iz nekdanjih jugoslovanskih držav poiskalo pribežališče v takratnih 15 državah članicah EU. Slovenija je bila takrat mlada država, ki se je komaj osamosvojila od Jugoslavije in tudi sama izkusila kratko vojno. Vseeno je kmalu po razglasitvi samostojnosti Slovenija že gostila ljudi, ki so bežali pred vojno in spopadi. Večina beguncev, ki so prihajali v Slovenijo, je bila muslimanskih Bošnjakov⁶. Leta 1992 je bilo v Sloveniji nastanjenih več kot 70.000 bosanskih beguncev, od katerih jih je večina v naslednjih letih zapustila državo. Po podatkih Visokega komisariata Združenih narodov za begunce (UNHCR) je število beguncev do leta 1998, torej dve leti po koncu vojne s podpisom Daytonskega sporazuma, upadlo na nekaj več kot 8.000 (Medle 2006: 25).

V zadnjih nekaj letih se je Slovenija soočala s povečanim prihodom beguncev in migrantov, ki so se po tako imenovani balkanski poti premikali proti državam Zahodne Evrope. Ta nedavna gibanja so pomembno spremenila pogled na migracije in migrante. Med septembrom 2015 in marcem 2016 je ozemlje Slovenije prečkalo približno 470.000 beguncev in migrantov (Garb 2018), kar je neposredno vplivalo na to, da se je humanitarni diskurz, ki je spremljal začetek povečanega števila prihodov beguncev in migrantov, spremenil v prevladujoč diskurz sekuritizacije, ki prvenstveno obravnava množične migracije kot varnostno tveganje.

⁶Razlog za to je bila odločitev hrvaške vlade, da prednostno obravnava etnično ozadje beguncev, kar je pomenilo, da so lahko na Hrvaškem ostali le katoliški Bošnjaki s hrvaškim poreklom, medtem ko so muslimanske Bošnjake preusmerjali v Slovenijo in druge evropske države. Podobno je srbska vlada prednostno obravnavala bosanske begunce z ortodoksnim ozadjem (glejte Josipović 2006).

Sodobno priseljevanje v Slovenijo: število tujcev, ki živi in dela v Sloveniji

Leta 2017 je bilo skupno 143.500 prebivalcev Slovenije izseljencev. Večina (66 %) jih je živila oziroma delala v drugih državah članicah EU, zlasti v Nemčiji (27,8 %), Avstriji (13,7 %) in na Hrvaškem (13,3 %). Največje deleže prebivalcev Slovenije zunaj držav članic EU je mogoče zaznati v Srbiji (8 %), Kanadi (6,7 %), Združenih državah (6,6 %) in Avstraliji (6,2 %) (Oddelek Združenih narodov za prebivalstvo 2017).

Leta 2017 je večina izseljencev odhajala zaradi zaposlitve, številni primeri izseljevanja pa so posledica sekundarnih migracijskih tokov. Skupno 41 % izseljencev je bilo starih med 25 in 39 let in so imeli zaključeno srednješolsko izobrazbo. Večina izseljencev je bila zaposlena v gradbeništvu in proizvodnji, sledita pa prevozništvu in skladiščenje. V zadnjih letih je mogoče opaziti porast izseljevanja med prebivalci s končanim terciarnim izobraževanjem. Primerjalni podatki kažejo, da se je izseljevanje mladih diplomantov⁷ med letoma 2011 in 2016 povečalo s 1.364 v letu 2011 na 3.643 v letu 2016, pri čemer jih je večina odšla v Avstrijo in Nemčijo (podatkovna zbirka SURS).

Po podatkih Eurostata je v letu 2018 v Sloveniji živelo 250.226 ljudi, ki so bili rojeni v tujini in so se v določenem trenutku priselili v Slovenijo. Ljudje, rojeni v tujini, so predstavljali 12,1 % prebivalstva. Po podatkih Eurostata je bilo v letu 2018 med vsemi v tujini rojenimi prebivalci Slovenije 85 % rojenih v eni od držav Zahodnega Balkana, večina v Bosni in Hercegovini (43 % vseh v tujini rojenih), sledijo pa Hrvaška (18 % vseh v tujini rojenih), Srbija (10 % vseh v tujini rojenih), Severna Makedonija in Kosovo (vsaka po 7 %). Iz drugih držav članic EU pa lahko najdemo večjo skupnost migrantov, ki so bili rojeni v Nemčiji in Italiji. Najpogostejše neevropske države, v katerih so bili migranti rojeni, so Rusija⁸ (3.009), Kitajska (977), Združene države (768), Argentina (456) in Kanada (372).

Pomembno je poudariti, da je določeno število tujega prebivalstva skozi čas pridobilo slovensko državljanstvo z naturalizacijo ali po poreklu (137.000 ali 54 %). Eurostatovi podatki kažejo, da je 1. januarja 2018 v Sloveniji prebivalo 121.875 tujih državljanov, kar predstavlja skupno 5,9 % vsega prebivalstva. To pomeni, da je preostalih 6,2 % pridobilo državljanstvo Slovenije v določenem trenutku svojega življenja. Med tujimi državljani jih je 19.540 prihajalo iz držav članic Evropske unije, 102.335 pa iz držav, ki niso del Evropske unije (t.i. tretje države). Med njimi je bilo največ državljanov Bosne in Hercegovine (54.044), Kosova (14.860), Srbije (11.832) in

Severne Makedonije (11.346). To so tudi države, od koder prihaja največ novih migrantov. Glede spolne strukture tujcev, ki prebivajo v Sloveniji, lahko opazimo, da je bil leta 2017 delež moških v celotni priseljski populaciji 56,6 %, razlike pa se pojavljajo tudi med posameznimi državami. Med migranti iz Bosne in Hercegovine je bilo 60,8 % moških, med tistimi iz Hrvaške 48,8 % in med migranti iz Srbije 59 %, delež žensk pa je bil višji med migranti iz Ukrajine (67 %), Tajske (87,7 %), Dominikanske republike (84,3 %) in Filipinov (79,3 %). Med državami, od koder prihaja največ migrantov, je bil delež žensk relativno visok tudi med migranti s Kosova (39,8 %) (podatkovna zbirka Eurostat).

Eden od najpogostejše navedenih razlogov za priseljevanje v Slovenijo je zaposlitev, blizu pa mu sledi združitev družine. Iz razpoložljivih podatkov je razvidno, da je v letu 2017 70 % priseljenih s Kosova ter 37 % priseljenih iz Bosne in Hercegovine v Slovenijo prišlo z namenom združitve z družino. Naj omenimo, da se je v istem letu 62 % državljanov EU v Slovenijo preselilo zaradi zaposlitve, 7 % zaradi študija, medtem ko je združitev z družino predstavljala 17 % vsega priseljevanja v Slovenijo iz držav članic EU (podatkovna zbirka SURS).

Po podatkih SURS (2018) je bilo leta 2017 mogoče zaznati razlike v regijah, kamor so se tujci priseljevali. Večina priseljencev v pomurski statistični regiji je bila rojena na Hrvaškem (36 %), v vseh ostalih statističnih regijah pa so prevladovali priseljenci iz Bosne in Hercegovine (32–65 %). Prebivalci, rojeni v Italiji, predstavljajo skoraj 9 % vseh priseljencev v obalno-kraški statistični regiji in manj kot 0,2 % vseh priseljencev v zasavski statistični regiji.

Podatki podatkovne zbirke SURS za leto 2015 kažejo, da je skupno 36 % priseljencev, rojenih na Zahodnem Balkanu, prebivalo v Osrednji Sloveniji; večina Bošnjakov, več kot polovica tistih iz Črne gore in 36 % migrantov iz Srbije, medtem ko so Albanci s Kosova bolj razpršeni in jih je le 21 % živelo v Osrednji Sloveniji.

Notranje migracije so najpogostejša vrsta migracijskih tokov v Sloveniji, kar pomeni, da se številni ljudje preseljujejo znotraj ozemlja Slovenije. Vsako leto svoje stalno prebivališče spremeni precej več kot 100.000 ljudi. Povprečna starost ob selitvi je bila 34 let (oba spola), pri čemer velja, da so migranti bolj mobilna skupina tudi, ko gre za notranje migracije, saj se je v letu 2017 najmanj enkrat selil povprečno vsak deseti tujec ter povprečno vsak dvaindvajseti državljan Slovenije (SURS 2018a). Zanimiva je raziskava o izseljevanju iz Pomurja, ki jo je izvedel Josipovič (2018) in ki kaže, da je večina ljudi, kateri se odločijo za odhod, najpogostejše v osrednjo regijo, visoko izobraženih, zaradi česar prihaja do dihotomije med »centrom in periferijo«

⁷Vključeni so vsi prebivalci Slovenije s terciarno izobrazbo, ki so se preselili iz Slovenije v tujino.

⁸Rusijo štejemo kot medcelinsko državo, ki se nahaja v Vzhodni Evropi in Severni Aziji.

ter bega možganov, ki se v tem kontekstu bolj kaže kot izziv na regijski ravni, saj pri odselitvah v tujino pogosteje prihaja do tako imenovanega bega rok.

Razlogi za tolikšno koncentracijo migrantskega prebivalstva v Osrednji Sloveniji so običajno povezani z delom. Osrednja Slovenija je gospodarsko najrazvitejša regija, v kateri večina nekvalificiranih ali nizko kvalificiranih delavcev najde priložnost za delo v gradbeništvu, gostinstvu in zdravstvu (Pajnik in drugi 2010).

Foto: Jana Lampe

Zakonit dostop do ozemlja in zakonito prebivanje v Sloveniji

Vstop v Republiko Slovenijo je državljanom držav članic EU ali EGP dovoljen z veljavno osebno izkaznico ali veljavnim potnim listom, dovoljenje za vstop (npr. viza ali dovoljenje za prebivanje) pa ni potrebno. Poleg tega Slovenija omogoča prost dostop do svojega trga dela državljanom držav članic EU in EGP ter Švicarske konfederacije in njihovim družinskim članom, ne glede na njihovo državljanstvo. Državljanji članic EU in EGP morajo po treh mesecih bivanja prijaviti prebivališče, po petih letih neprekinjenega bivanja pa lahko zaprosijo za dovoljenje za stalno prebivanje. Ob tem velja, da se lahko družinskemu članu državljana EGP, ki že ima dovoljenje za stalno prebivanje in družinskemu članu slovenskega državljana, dovoljenje za stalno prebivanje izda po dveh letih neprekinjenega zakonitega prebivanja v Sloveniji (spletni portal MNZ).

Leta 2018⁹ je bilo v Sloveniji skoraj 168.000 ljudi z veljavnim dovoljenjem za prebivanje, med katerimi je delež državljanov tretjih držav 84 %, državljani držav EU pa predstavljajo preostalih 16 %. Po podatkih Ministrstva za notranje zadeve o dovoljenjih za prebivanje se je število veljavnih dovoljenj za prebivanje med letoma 2014 in 2018¹⁰ dvignilo za več kot 40 %, medtem ko je število novo izdanih dovoljenj za prebivanje naraščalo počasneje (26 % v enakem obdobju). Od 19.906 prvih začasnih dovoljenj za prebivanje, ki so bila leta 2017 izdana tujcem, jih je bilo 62 % izdanih za namene zaposlitve/

dela, 28 % zaradi združitve družine, 9 % za izobraževanje in 1 % za druge razloge (OECD 2018).

Po podatkih o veljavnih delovnih dovoljenjih (Priloga 4) je bila večina dovoljenj oktobra 2018 izdana državljanom Bosne in Hercegovine na podlagi dvostranskega Sporazuma med Slovenijo in Bosno in Hercegovino o zaposlovanju bosanskih državljanov v Sloveniji (Mednarodna pogodba št. 14/12). V sporazumu so opisani pogoji za zaposlovanje bosanskih državljanov, ki ne podeljujejo pravice do bivanja v Sloveniji in so veljavni tri leta. Prvo leto naj bi delavci ostali v delovnem razmerju pri istem delodajalcu. V preteklosti je bilo to obdobje daljše in so ga kritizirale številne organizacije, ki se ukvarjajo z delavci migranti, saj so take ureditve pogosto vodile v suženjstvu podobne delovne razmere (Kanduč in Bučar Ručman 2016).

V enakem obdobju leta 2018 je bilo izdanih skupno 6.749 delovnih dovoljenj državljanom EU, EGP in Švice, med temi 46 % državljanom Bolgarije, 15 % državljanom Italije in 14 % državljanom Romunije. Večina delavcev migrantov je bila zaposlena v gradbeništvu, sledita pa proizvodnja ter prevoznništvo in skladiščenje (za podrobnosti glejte Prilogo 4). V primerjavi z letom 2008 je bilo mogoče opaziti znatno zmanjšanje števila veljavnih delovnih dovoljenj (–82 %) v gradbeništvu. Podobno je bilo mogoče padec v številu delavcev migrantov (–45 %) zaznati tudi v proizvodnem sektorju. Ta upad bi lahko pripisali gospodarski krizi, ki je najbolj prizadela prav gradbeništvo in proizvodni sektor. Trenutno okrevanje gospodarstva in okrevanje v gradbeništvu se že odraža tudi v povečanju števila izdanih delovnih dovoljenj.

⁹Od januarja do oktobra 2018.

¹⁰Od januarja do oktobra 2018.

Socialno-demografski dejavniki migracij

Med tujci, ki so leta 2016 prebivali v Sloveniji, je bila nekaj več kot tretjina (34,9 %) žensk, medtem ko so v istem letu ženske predstavljale 40 % vseh izseljencev. Otroci in mladostniki (mlajši od 18 let) predstavljajo 16 % skupnega števila priseljencev, kar je manj kot delež v Sloveniji rojenih otrok (19 %). Po podatkih SURS je v letu 2016 bil povprečen priseljenec moški, star med 20 in 39 let, z dokončano srednješolsko izobrazbo, zaposlen pa je bil bodisi v gradbeništvu, proizvodnji, prevozništvu ali skladiščenju.

Med tujimi ženskami jih je bilo leta 2017 skoraj 60 % v delovnem razmerju, kar je nekoliko manj kot delež zaposlenih v Sloveniji rojenih žensk (67 %). Med migranti moškega spola je bil delež zaposlenih s 73 % nekoliko višji kot v splošni populaciji delovno aktivnih moških (72,5 % leta 2017). Po podatkih OECD (2017) je bila stopnja brezposelnosti med migranti z 11,8 % višja pri ženskah kot pri moških (5,5 %). Po podatkih OECD je mogoče zaznati vrzel pri večjem tveganju

brezposelnosti med migrantkami (11,8 %) v primerjavi z delovno aktivnimi ženskami, rojenimi v Sloveniji (7,1 %), medtem ko je tveganje brezposelnosti med migranti s 5,5 % nižje kot med delovno aktivnimi moškimi, rojenimi v Sloveniji (5,9 %).

Naj omenimo, da je bilo leta 2016 kar 41 % vseh izseljencev starih med 25 in 39 let, z dokončano srednjo šolo, najpogosteje pa so se preselili v Avstrijo ali Nemčijo. Ženske, ki so se leta 2016 izselile iz Slovenije, so se najpogosteje zaposlovale v upravnih službah, gostinstvu in proizvodnji, medtem ko so moški izseljenci delo najpogosteje našli v gradbeništvu, proizvodnji, prevozništvu ali skladiščenju. Razlogi za izseljevanje v zahodnoevropske države so povečini povezani z željo po boljšem zaslužku, medtem ko je odločitev za prihodnjo državo prebivanja tesno povezana z znanjem tujih jezikov. Leta 2017 so bile povprečne plače v Avstriji za približno 30 % višje kot v Sloveniji, v Nemčiji pa za 26,6 % (OECD 2019). Nemški jezik govori 42 % Slovencev¹¹ (Eurobarometer 2012), zaradi česar je vključevanje izseljencev v nemško govoreče trge dela lažje.

Mednarodna zaščita v Sloveniji

Glavna zakonodajna akta, ki urejata nacionalne zakonodajne okvire za mednarodno zaščito, azilne postopke, pogoje za sprejem in pridržanje, sta Zakon o mednarodni zaščiti (Uradni list RS, št. 16/17) in Zakon o tujcih (Uradni list RS, št. 50/11 in poznejše spremembe). Postopkovni del urejata Zakon o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 24/06, 105/06 – ZUS-1, 126/07, 65/08, 8/10 in 2/13) in Zakon o upravnem sporu (Uradni list RS, št. 105/06, 107/09).

Postopek za pridobitev mednarodne zaščite v Sloveniji temelji na dveh fazah. Najprej posameznik izrazi svojo namero, da bo zaprosil za mednarodno zaščito. Državljan tretjih držav lahko svojo namero izrazijo pred katerim koli državnim ali lokalnim organom, ki mora o tem obvestiti policijo. Od trenutka, ko posameznik izrazi namero, da bo zaprosil za mednarodno zaščito, ne sme biti izgnan iz države. Policija izvede »predhodni postopek«, v katerem ugotovi identiteto in pot posameznika ter izpolni prijavitni obrazec. Med postopkom mora policija zagotoviti tolmača. Poleg tega pridobi tudi kratko izjavo o razlogih za vložitev prošnje za mednarodno zaščito. Posameznika nato predajo v azilni center, kjer se zanj začne druga faza postopka, ko vloži prošnjo za mednarodno zaščito (Nabergoj 2017).

Leta 2018 je bilo skupno vloženih 2.875 prošenj za mednarodno zaščito. V primerjavi z letom 2017 (skupno 1.476) se je to število skoraj podvojilo (195-odstotno povečanje). Pomembno je še opomniti, da je bilo leta 2018 62 % postopkov ustavljenih, ker so prosilci že zapustili državo. Glavni razlog za to, da prosilci zapustijo državo še pred zaključkom postopka, je ta, da Slovenija velja za tranzitno državo.

V letu 2018 je bil status mednarodne zaščite podeljen 102 osebam, kar je manj kot v letu 2017, ko je bil status podeljen 152 osebam. Kar zadeva spolno strukturo prosilcev, podatki kažejo, da so moški (90 %) še vedno prevladujoča skupina med prosilci za azil. Leta 2018 je bilo 27 % (790) prosilcev za azil, ki so vložili prošnjo za mednarodno zaščito, otrok, med njimi 86 % fantov. Med temi je bilo 556 otrok brez spremstva in ločenih otrok (OBS), od tega 9 deklet. Starostna struktura pokaže, da je bilo 7 od 9 deklet in 530 od 547 fantov, starih od 14 do 17 let.

¹¹ Po podatkih Eurostata je 84,1 % Slovencev povedalo, da obvladajo enega ali več tujih jezikov (podatki za leto 2016).

Foto: Jana Lampe

Status mednarodne zaščite je bil leta 2018 podeljen 102 posameznikom, med temi 27 otrokom, vključno z dvema otrokoma, ki sta potovala brez spremstva odraslih skrbnikov.

Večina prosilcev za azil v letu 2018 je prihajala iz Pakistana (780), sledita Alžirija (488) in Afganistan (470). V letih 2016 in 2017 so največ prošenj za mednarodno zaščito vložili državljani Afganistana; leta 2017 so drugo največjo skupino predstavljali Alžirci, leta 2016 pa državljani Sirije. Leta 2018 je bil opazen očiten porast prošenj za azil s strani pakistanskih državljanov. Medtem ko je leta 2017 za azil zaprosilo 140 Pakistancev, je bilo leta 2018 teh kar 780. Otroci brez spremstva povečini prihajajo iz Pakistana (223), Afganistana (143) in Alžirije (74).

Večina teh, ki jim je bila dodeljena mednarodna zaščita leta 2018, je bila moških (62 %). Najvišje število odobrenih statusov mednarodne zaščite je v 2018 pripadlo državljanom Sirije (41), Eritreje (26) in Turčije (12) (Ministrstvo za notranje zadeve 2019).

Kar zadeva uspešne prošnje za azil, je bil v letu 2017 podobno kot v 2018 status begunca najpogosteje podeljen prosilcem za azil iz Eritreje (100 %), Sirije (90 %) in Afganistana (13 %), subsidiarna zaščita pa Sircem (10 %), kar pomeni, da so vsi prosilci iz Sirije prejeli določeno stopnjo mednarodne zaščite, podobno kot Eritrejci. Nasprotno pa je bila stopnja zavrnitve v letu 2017 100 % pri prosilcih iz Alžirije, Pakistana, Kosova in Maroka (Nabergoj 2017).

V Slovenijo je bilo do konca 2018 skupno premeščenih 253 posameznikov, od tega 81 oseb iz Italije (77 državljanov Eritreje, 3 državljani Sirije in 1 državljan Jemna) ter 172 oseb iz Grčije (149 državljanov Sirije, 17 državljanov Iraka in 6 oseb brez državljanstva) (Ministrstvo za notranje zadeve 2019).

Kljub splošnemu javnemu mnenju, da prisilne migracije povzročajo znatno povečanje begunskega prebivalstva, je treba poudariti, da v Sloveniji ne živi niti 1.000 ljudi s priznanim statusom mednarodne zaščite. Po dostopnih podatkih je bila med letoma 1995 in 2018 mednarodna zaščita v Republiki Sloveniji priznana skupno 818 ljudem (Ministrstvo za notranje zadeve, prav tam). Slovenija je tranzitna država za ljudi na poti v druge zahodnoevropske države. To lahko pripišemo dejstvu, da praktično ni migrantskih skupnosti, ki bi olajšale prehod na trg dela in vključitev v družbo. Slovenski trg dela je v primerjavi z nekaterimi državami članicami EU razmeroma majhen in ne nudi konkurenčnih plač, migranti pa se morajo naučiti slovenskega jezika ne glede na delo, ki ga opravljajo.

V letu 2018 je slovenska policija obravnavala 9.149 nezakonitih prehodov državne meje, kar je za 373 % več kot 2017. Večina obravnavanih je bila državljanov Pakistana (2.711), Afganistana (1.066) in Alžirije (913) (Ministrstvo za notranje zadeve 2019a). Številni od njih so, kot je opisano zgoraj, vložili prošnjo za azil na meji in jim je bil v nekaj primerih dodeljen status begunca¹².

V letu 2018 je bilo na podlagi mednarodnih sporazumov tujim varnostnim organom v sosednje države vrnjenih 4.784 posameznikov, vključno s posamezniki, ki prošnje za mednarodno zaščito skladno z določbami skupnega evropskega azilnega sistema CEAS¹³, niso mogli podati – v primerjavi z letom 2017 to pomeni 506 % povečanje. Večina postopkov vračanja je bilo naslovljena na Hrvaško (4.653) (Ministrstvo za notranje zadeve, prav tam).

¹²Pomembno je opozoriti, da se migracije iz določenih držav in regij vse bolj obravnavajo kot »mešani tokovi«, kar pomeni, da jih sestavljajo ljudje, katerih razlogov za migracije ni mogoče enostavno uvrstiti v eno ali drugo kategorijo. Nekateri od teh razlogov lahko recimo predstavljajo pravno podlago za mednarodno zaščito (preganjanje, konflikti), drugi pa ne (povečini ekonomski motivi), vendar razlikovanje med kategorijami ni vedno enostavno. Poleg tega morajo prosilci za azil pogosto prečkati državno mejo nezakonito, saj je to edini način, da vložijo prošnjo za azil.

¹³Slovenija skupaj z vsemi državami EU, ki so v schengenskem območju, sodeluje v skupnem evropskem azilnem sistemu. V skladu z določbami sistema CEAS morajo prosilci za azil vložiti prošnjo za azil v prvi schengenski državi, v katero vstopijo, in ne morejo vložiti druge prošnje v drugi državi. Ker javni organi shranjujejo osebne podatke (vključno z biometrijo), lahko države nazmeroma enostavno preverijo, ali je prosilec že vložil prošnjo drugje. V takem primeru se osebo vrne v prvo državo, v katero je vstopila.

V letu 2018 je bilo v Centru za tujce v Postojni nastanjenih 1.301 oseb. Med temi je bilo 27 % (309) otrok, večina (245) otrok brez spremstva oziroma ločenih otrok (podatki Centra za tujce Postojna¹⁴).

3. marca 2019 je bilo v azilnem centru nastanjenih 298 prosilcev za mednarodno zaščito.

Kot kažejo razpoložljivi podatki, v Sloveniji v preteklih letih ni bilo zaznati pomembnih ali dramatičnih sprememb migracijskih trendov. Migracije so se v absolutnem smislu sicer povečale, kar je mogoče razbrati iz povečanja števila obravnavanih primerov migrantov v neregularnih situacijah ter porasta prošenj za mednarodno zaščito, a je na fenomen migracij potrebno pogledati tudi z druge perspektive. Ob

upoštevanju kazalnikov, vezanih predvsem na neregularne migracije, kot je število vračanj v sosednje države na podlagi mednarodnih sporazumov, delež zaustavljenih postopkov, ter kazalnikov, vezanih na regularne migracije, ki kažejo dinamično sliko mednarodnih in tudi notranjih migracij, so te spremembe relativno majhne. V luči vse bolj razširjenega javnega mnenja, da so migracije problematično vprašanje, ki ga je treba obravnavati z restriktivnimi politikami in praksami, je zavedanje tega še toliko pomembnejše.

Obravnava otrok brez spremstva in ločenih otrok v Sloveniji

V okviru enoletnega pilotnega projekta in kot odziv na zaznane potrebe otrok brez spremstva in ločenih otrok je bila leta 2016 vzpostavljena namestitve v dijaških domovih v Postojni in Novi Gorici. Leta 2017 je bil projekt podaljšan za dodatno eno leto v dijaškem domu v Postojni, v vmesnem času pa bi morala posebna medsektorska delovna skupina poiskati trajnejšo in vzdržnejšo obliko namestitve otrok. Žal skupini do koncu leta 2018 ni uspelo oblikovati in vzpostaviti trajnejšega skupnostno naravnane modela nastanitve OBS. Trenutno skupina obravnava možnost vzpostavitve večtirnega skupnostnega modela nastanitve, ki bi upošteval individualne potrebe otroka. Vstopna točka bi bil tako imenovani sprejemno-triažni center, kjer bi bili otroci nastanjeni do največ dva meseca in kjer bi potekali prvotni postopki (razgovor, vložitev prošnje, zdravniški pregled, ocena starosti, izvedba ocene najboljše koristi otroka ter oblikovanje individualnega načrta nastanitve in podpore). Center bi zagotavljal celovito obravnavo otrok ter prvo identifikacijo ranljivosti ter potreb. Na podlagi te ocene bi bili otroci usmerjeni v rejniško družino, nastanitveni center ali stanovanjsko skupino. Slednja bi bila namenjena otrokom s priznano mednarodno zaščito, ki so stari nad 16 let. Predlog vsebuje tudi možnost nastanitve v dijaški dom. V obeh centrih (sprejemno-triažnemu ter nastanitvenemu) bi bili vzpostavljeni dve skupini (0–15 let ter 16–18 let), delovali pa bi po načelih stanovanjskih skupin. Z vsako skupino otrok, bi delalo 8 zaposlenih, med njimi tudi kulturni mediatorji¹⁵.

Foto: Arhiv Caritas Beogradske Nadbiskupije

¹⁴Osebna komunikacija.

¹⁵Za najmlajše in ranljive otroke se zdi rejništvo najboljša možnost. Do konca leta 2018 je bilo kot alternativa institucionalizirani oskrbi v študentskih domovih izvajano samo rejništvo. Na žalost se ta rešitev v praksi zelo redko uporablja, saj je le malo rejnikov, ki bi bili pripravljeni sprejeti otroke brez spremstva in ločene otroke. Rejniki sicer kažejo zanimanje in se zavedajo potrebe, vendar ne čutijo, da imajo na voljo zadostno podporo, prav tako pa menijo, da bi potrebovali dodatna usposabljanja, da bi prevzeli to vlogo.

REALNOST NA TERENU:

prispevek migrantov k razvoju

Migranti pomembno prispevajo k razvoju Slovenije s svojo prisotnostjo na trgu dela, kjer skrbijo za razvoj gospodarstva, podjetništva in krepijo vzdržnost pokojninskega sistema. Hkrati migranti kot prišleki v nove skupnosti prispevajo s svojimi sposobnostmi, znanji, ustvarjalnostjo, edinstvenostjo, kulturo in jezikom. Migranti lahko bistveno koristijo novim skupnostim v obliki veščin, krepitev delovne sile, naložb in kulturne raznolikosti ter z davčnimi prispevki, hkrati pa imajo pomembno vlogo pri izboljševanju življenja skupnosti v svojih državah izvora, s prenosom znanj in finančnih virov, prav tako pa tudi prispevajo k boljšim rezultatom razvojne pomoči. Vse našteto je mogoče zgolj, ko so migracije dobro vodene (IOM in McKinsey & Company 2018).

S tem poglavjem želimo opozoriti na raznoliko naravo prispevka migracij k razvoju. Po podatkih Mednarodne organizacije za migracije (IOM) ter podatkih s spletne strani McKinsey & Company (2018) in McKinsey (2016) so migranti leta 2015 prispevali od 6,4 bilijonov USD do 6,9 bilijonov USD (9,4 %) svetovnega bruto domačega proizvoda (BDP), kar je približno 3 bilijone USD več, kot če bi ostali doma, čeprav predstavljajo komaj 3,1 % svetovnega prebivalstva. Po podatkih poročila Internet Trends Report 2018, ki ga je objavilo podjetje Kleiner Perkins (2018), je 56 % najbolje ovrednotenih podjetij v ZDA ustanovila prva ali druga generacija migrantov. Visoko usposobljeni priseljenci so odgovorni za več kot polovico zagonskih podjetij v Silicijevi dolini in več kot polovico patentov, čeprav predstavljajo manj kot 15 % prebivalstva (Kerr 2018). Med letoma 2004 in 2014 so migranti predstavljali blizu 25 % novih zaposlitev v poklicih, ki veljajo za manj zaželeni med Evropejci, ter 15 % v poklicih, kjer je zaznati skokovito rast povpraševanja po novih zaposlitvah¹⁶. Projekcije kažejo, da bi do leta 2060 v Evropi potrebovali vsaj 30 milijonov več novih zaposlitev, če bi želeli doseči 75 % zaposlenost prebivalstva. To vrzel je ob obstoječi demografski dinamiki mogoče doseči tudi s preseljevanjem migrantov iz tako imenovanih tretjih držav (Evropska komisija 2016). Ob tem velja, da v številnih državah migranti prispevajo več z davki in socialnimi prispevki, kot pa prejmejo individualnih dohodkov in prejemkov (OECD 2014).

Migranti in begunci prispevajo svoj delež tudi na področju kulinarike, umetnosti, literature, glasbe in športa. Vsi ti vidiki so v Sloveniji vidni in prepoznani na ravni vsakodnevnega življenja. Migracije športnikov z globalnega juga v Slovenijo in druge evropske države, ki jih pogosto imenujemo tudi »beg mišic«, so običajno prisotne v nogometu, košarki in drugih priljubljenih športih (Juhart in Cof 2016). Migrantske organizacije v Sloveniji in organizacije v diaspori imajo status pomembnih institucij, ki lahko gradijo mostove med migranti, Slovenijo in državo izvora.

Foto: Jana Lampe

¹⁶Delež velja za obdobje od 2000 do 2010.

Doprinos migrantov k razvoju Slovenije

Ljudje, ki živijo in delajo v Sloveniji, znatno prispevajo k slovenskemu gospodarstvu in razvoju družbe. Vsi ljudje v Sloveniji, ne glede na njihovo (ne)migrantsko ozadje, ki plačujejo davke in se vključujejo v potrošniški sistem ter različne vidike družbenega življenja, prispevajo k nacionalnemu sistemu socialne varnosti in razvoju blaginje v državi. Razlogi za udeležbo migrantov v določenih sektorjih so tako zgodovinski kot tudi gospodarski. Ko ocenjujemo migracije v Slovenijo in iz nje, je smiselno opomniti, da je bila država skozi različna zgodovinska obdobja tesno povezana z državami današnjega Zahodnega Balkana, ki so bile del nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ). Priseljavanja zaradi dela iz drugih delov nekdanje jugoslovanske republike na območje današnje Slovenije so bila v socialističnih časih precej pogosta. Čeprav so se tovrstne migracije pred osamosvojitvijo Slovenije štejele kot notranje migracije, so bila v državnih statistikah Jugoslavije preseljevanja ljudi iz drugih republik znotraj Jugoslavije obravnavana kot priseljavanja. Po podatkih je bila Slovenija v 70-ih letih 20. stoletja eno najmočnejših območij priseljavanja v Evropi (Beznec 2009: 17). Večina migrantov iz teh republik je bila zaposlena v prevozništvu, gradbeništvu, jeklarski industriji in zdravstvu (Zavratnik Zimic 2004: 11). Večina panog, ki zaposluje delavce migrante, izplačuje minimalne plače¹⁷.

Strokovne, znanstvene in tehniške dejavnosti niso predstavljale enega večjih sektorjev zaposlovanja, pač pa so med letoma 2008 in 2018 zaznale 72-odstotni padec števila zaposlenih migrantov. Tudi dejavnosti na področju upravnih storitev in podpornih služb so se uvrstile med sektorje, kjer je bilo mogoče zaznati 69-odstotni upad zaposlitev migrantskih delavcev, najbolj opazno med letoma 2008 in 2018. Te številke kažejo, da gospodarska kriza ni prizadela samo nizko kvalificiranih delavk in delavcev, ampak tudi visoko kvalificirane strokovnjake in strokovnjakinje. Sekundarne migracije in odselitve visoko kvalificiranih tujih migrantskih delavcev lahko pripišemo gospodarski krizi in visoki brezposelnosti, ki je močno prizadela Slovenijo. Leta 2013, ko je bila gospodarska kriza na vrhuncu, je bila registrirana stopnja brezposelnosti kar 13,1 %, brezposelnost mladih pa je bila leta 2014 še višja, in sicer 21,6 %. V luči teh nespodbudnih razmer in vse večjega števila podjetij, ki so odpuščala delavce, so se številni odločili iskati priložnosti drugje. Kljub počasnemu okrevanju gospodarstva se trendi niso bistveno spremenili in posledično vodijo do tega, da podjetja in tudi javni zavodi skušajo na različne načine privabiti tuje visoko kvalificirane strokovnjake, npr. zdravnike. Sredi leta 2018 je vlada sprejela spremembe Zakona o zdravniški službi, ki omogoča hitrejšo zaposlovanje zdravnikov iz držav

izven EU. Spremembe zakona so bile sprejete zaradi dejstva, da je nujna enota otroške srčne kirurgije ostala brez specializiranih kirurgov. Po podatkih iz leta 2016 je med nekaj več kot 7.500 zdravniki v Sloveniji približno 13 % tujcev (Zupančič 2016). S podobnimi težavami se slovenski zdravstveni sistem sooča pri položaju medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov; medicinske sestre in zdravstveni tehniki se iz ekonomskih razlogov pogosto preseljujejo v zahodnoevropske države, kjer lahko za svoje delo prejemajo bistveno višje plače. Kot kažejo podatki, trenutno v Sloveniji primanjkuje 5.000 medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov, kar je v veliki meri posledica demografskih sprememb in staranja prebivalstva. To ustvarja velike pritiske na zdravstveni sistem, ki skuša k delu pritegniti medicinske sestre in zdravstvene tehnike iz sosednje Hrvaške. Kot poroča Fajnik Milaković (2018), pa Slovenija pri tem ni ravno uspešna, saj so pri nas plače v primerjavi s sosednjo Hrvaško le za približno 100 EUR višje. Zdravstvene delavke in delavci iz nekdanjih jugoslovanskih držav lahko bistveno boljše ureditve in razmere najdejo v Nemčiji, Avstriji ali Švici, kjer uspešno naslavljajo tudi morebitne primanjkljaje v znanju jezika migrantskih delavk in delavcev, katerim omogočijo intenzivne predpriprave pred samo migracijo ter podporo pri vključevanju v delovno okolje.

Žal velja, da restriktivne politike na področju migracij ovirajo možnosti prispevka migrantov k razvoju družbe ter s tem tudi razvoju Slovenije. Če so ljudje, ki pridejo v Slovenijo, predolgo izključeni s trga dela in družbenega življenja, bodisi zaradi birokratskih, jezikovnih ali drugih izzivov, to negativno vpliva na dostop do virov moči in podpore, krepitev zmožnosti in priložnosti za zgodnje vključevanje v družbo države gostiteljice. Dolgotrajni postopki, izpostavljenost predsodkom, potencialna kriminalizacija in marginalizacija slabijo pridobljene veščine, znanja ter potenciale ljudi, ki se posledično lahko počutijo nesprejete v družbi, zaradi česar se lahko socialno izolirajo. Za ustvarjanje okolja, ki deluje spodbudno in omogoča zgodnjo uspešno integracijo v delovno in družbeno življenje, je potrebno sodelovanje različnih deležnikov, vključno z migranti, predvsem pa deljena vizija zelenih izidov in skupne prihodnosti.

¹⁷Minimalna plača v Sloveniji leta 2019 znaša 886,63 EUR.

Prispevek migrantov z Zahodnega Balkana

Večina (86 %) migrantov v Sloveniji je bila rojena v eni od držav Zahodnega Balkana, ki so bile del nekdanje Jugoslavije. Po podatkih Eurostata iz leta 2018 je bilo med vsemi tujci, ki so živeli v Sloveniji, 107.676 rojenih v Bosni in Hercegovini, 44.994 na Hrvaškem, 25.372 v Srbiji, 17.050 na Kosovu, 17.128 v Severni Makedoniji in 3.344 v Črni gori.

Mladi iz zahodnobalkanskih držav, ki trenutno živijo v Sloveniji, so v povprečju visoko izobraženi in vključeni v različna delovna okolja, pogosto kot visoko kvalificirani strokovnjaki. Leta 2015 je bilo v Sloveniji več migrantk (10 %) s pridobljeno terciarno izobrazbo kot migrantov (8 %), pri čemer so prednjačili državljani Srbije z več kot 20 % žensk in 15 % moških s terciarno izobrazbo. Podobno visoki deleži so bili deleži migrantov iz Črne gore, ki imajo pridobljeno terciarno izobrazbo (16 % moških) in migrantk iz Severne Makedonije (13 % žensk). Za primerjavo: po podatkih SURS je bil delež ljudi s terciarno izobrazbo med državljani Slovenije 25,7 %, kar je več kot med migranti, a je ob tem potrebno poudariti, da se visoko kvalificirani migranti pogosteje odločajo za migracije v države, kjer iščejo visoko kvalificiran kader in kjer zagotavljajo stabilne, dostojno plačane zaposlitve. To ne pomeni, da v Sloveniji ni povpraševanja po takšnem kadru, temveč zgolj to, da delež terciarno izobraženih migrantov odraža aktualne potrebe trga dela ter to, da visoko izobraženi migranti iz držav nekdanje Jugoslavije karijerne priložnosti pogosteje iščejo drugje in ne v Sloveniji.

Mnogo mladih migrantov prihaja v Slovenijo tudi zaradi študija. Podatki SURS kažejo, da so v akademskem letu 2017/18 tuji študenti predstavljali 4,5 % vpisanih študentov v programe terciarnega izobraževanja v Sloveniji. Večina od teh (več kot 90 %) je prihajala z Zahodnega Balkana (1.811), najpogosteje iz Severne Makedonije, Bosne in Hercegovine in Srbije ali iz držav članic EU (1.066), najpogosteje s Hrvaške.

V 60-ih in 70-ih letih 20. stoletja so se migranti z Zahodnega Balkana preseljevali v razvijajoče se regije Slovenije, kjer so se zaposlili v rudarstvu, lesarstvu, metalurgiji in drugih industrijskih panogah. Pogosto se je dogajalo, da so bili migranti, ki so delali za isto podjetje, iz iste vasi ali soseske (Natek 1968). Ti migranti zdaj že več kot 50 let stalno prebivajo v Sloveniji. Kot smo že omenili, se je število beguncev iz Bosne in Hercegovine vse od prihoda več kot 70.000 Bošnjakov v letu 1992 do leta 1998 znižalo na približno 8.000 ljudi. Ti so se kot begunci morali soočiti z zahtevnimi začetnimi razmerami, zlasti je to veljalo za tiste, ki so bili nameščeni v begunske centre brez finančne pomoči s strani slovenske vlade. Medtem ko so pogosto živeli v revščini in slabih življenjskih

Foto: Arhiv Slovenske karitas

pogojih v begunskih centrih, so se bili številni primorani angažirati v nezakonito opravljanje del, kjer so bili podvrženi izkoriščevalskim delovnim praksam. Kot v svoji raziskavi ugotavlja Vrečerjeva (2010), je to vplivalo na slabše fizično in duševno zdravje beguncev iz Bosne in Hercegovine v Sloveniji. To izpostavljamo predvsem zato, ker so izkoriščevalske prakse pri zaposlovanju migrantov postale skozi čas pogoste, prav tako so pritegnile nemalo pozornosti medijev in posledično javnosti. Na drugi strani je vpliv teh praks na psiho-fizično zdravje migrantov in njihovih družin še vedno vidik, ki bi terjal več sistemskih in programskih rešitev.

Po podatkih SURS je leta 2015 kar 36 % vseh migrantov iz nekdanje Jugoslavije živelo v osrednjeslovenski regiji; večina migrantov iz Bosne in Hercegovine, vsak drugi migrant iz Črne gore ter štiri od desetih migrantov iz Srbije, medtem ko Kosovski Albanci živijo mnogo bolj razpršeno, saj v osrednjeslovenski regiji živita le dva od desetih. Kot kažejo raziskave, večina nekvalificiranih ali nizko kvalificiranih delavcev migrantov najde priložnost za delo v gradbeništvu, gostinstvu in zdravstvu (Pajnik in drugi 2010).

Izpostavili smo posebnost razpršene nastanitve albanskih migrantov s Kosova in Severne Makedonije, ki se soočajo z jezikovno oviro, saj pripadajo indoevropski in ne slovanski jezikovni skupini, zaradi česar so gotovo v slabšem položaju, kar pa ne zavira pomembnega prispevka k slovenskemu gospodarstvu. Po podatkih Josipoviča (2006) so se migranti iz Albanije ustalili prek lastnih omrežij. Albanske skupnosti pogosto delajo v malih in srednje velikih podjetjih v lasti Albancev, kar bi bilo mogoče označiti kot obliko tako imenovane etnične ekonomije¹⁸. Kot v svoji raziskavi ugotavlja Vadnjal (2014), je v Sloveniji približno 2.000 podjetij, ki jih vodijo Albanci. Pri poslovanju se Albanci običajno zanašajo na družinska omrežja in ne iščejo posojil slovenskih bank ali vladne podpore v kakršni koli obliki.

¹⁸ Pojem etnične ekonomije je mogoče razlagati kot nekakšno značilnost migrantov iz določenega okolja (npr. vzajemna pomoč) oziroma kot odziv na strukturne neenakosti, ki se pojavljajo v okolju, kamor se priselijo (Bofulin 2016).

Migranti iz Bosne in Hercegovine so člani številnih bosansko-hercegovskih združenj v Sloveniji, ki spodbujajo razne interese s področja kulture, izobraževanja, športa, religije itd. Bošnjaška kulturna zveza Slovenije, ustanovljena leta 1996, je krovna organizacija devetih bošnjaških kulturnih združenj in zvez v Sloveniji. Druge etnične manjšine iz Bosne in Hercegovine se vključujejo v združenja migrantov na podlagi svoje etnične pripadnosti, torej se priključujejo združenjem, namenjenim v Sloveniji živečim Srbom ali Hrvatom. Podobno se pripadniki bošnjaških in muslimanskih etničnih skupin, ki izvirajo iz Srbije ali Črne gore, vključujejo v bošnjaška kulturna društva. Ta pojav enako velja za vse diaspore v ciljnih državah iz nekdanje Jugoslavije. Kar zadeva hrvaško diasporo, ta organizira svoje dejavnosti z delom v 12 hrvaških združenjih in več katoliških misijonih v večjih slovenskih mestih. V Sloveniji je prisotnih tudi 14 srbskih združenj/društev, ki delujejo v okviru Zveze srbskih društev Slovenije, krovne organizacije srbske diaspore (Halilovich in drugi 2018).

Prispevek migrantov iz drugih držav

Med najpogostejšimi neevropskimi državami, v katerih so bili migranti rojeni, so Rusija (3.009), Kitajska (977), Združene države Amerike (768), Argentina (456) in Kanada (372). Več kot polovica moških priseljencev iz Ruske federacije in več kot 43 % žensk je imelo terciarno izobrazbo. Med moškimi iz Južne Amerike je delež tistih s terciarno izobrazbo 35 %, med ženskami pa 40 %, kar kaže na dejstvo, da so Južnoameričani, ki živijo v Sloveniji, prav tako dobro izobraženi (glejte Prilogo 2).

Kar zadeva prebivalstvo, rojeno v EU, je delež tistih, ki prebivajo v Osrednji Sloveniji, 24 %, v podravski regiji jih je 18 % in v obalno-kraški regiji 13,5 %. Kot opazja Dolenc (2005), so migranti v Sloveniji zgoščeni predvsem v urbanih in industrijskih središčih, medtem ko migranti, ki prihajajo iz držav EU, v primerjavi z drugimi skupinami v večjem deležu (tj. 6 %) živijo v pomurski regiji. Slednja je bila pred gospodarsko krizo leta 2008 precej priljubljena destinacija med upokojenci iz Združenega kraljestva, Avstrije in Nemčije (Drevenšek 2017), manj privlačna pa je za migrante, ki iščejo zaposlitev. V zadnjih letih pomurska regija izgublja privlačnost za upokojence iz Združenega kraljestva, ki vsepogostejše kupujejo nepremičnine na Gorenjskem, medtem ko so med migranti iz Rusije in Italije priljubljene nepremičnine v obalno-kraški regiji.

Državljeni Rusije, ki živijo v Sloveniji, so večinoma dobro situirani že pred odločitvijo za migracije. Tisti, ki živijo v Ljubljani, so še posebej aktivni in ustvarjalni: med njimi najdemo glasbenike, igralce, slikarje in pesnike. Slovenija

Po podatkih raziskave, ki so jo opravili Halilovich in drugi (prav tam), je bilo že nekaj poskusov, da bi migrante z območij nekdanje Jugoslavije (Bosne in Hercegovine, Hrvaške, Srbije) priznali kot narodne manjšine, vendar zaenkrat brez uspeha. Pravice narodnih manjšin, zapisane v Ustavi Republike Slovenije, veljajo le za italijansko in madžarsko manjšino. Kot etnična skupnost so prepoznani Romi in Sinti, ki imajo poseben status, urejen v Zakonu o romski skupnosti v Republiki Sloveniji.

Raziskave kažejo, da diaspore iz držav nekdanje Jugoslavije v Sloveniji niso dobro organizirane in ne izkazujejo kontinuiranih prizadevanj za pridobitev tega posebnega pravnega statusa. Podobno ugotavljamo tudi z našo raziskavo, kjer prepoznavamo dobre namere, ki pa jim umanjka »spodbujevalnega« dejavnika s strani organizacij v diaspori, na drugi strani pa pripravljenosti na dialog in sodelovanje s strani vlade.

jim namreč nudi plodna tla za uresničevanje ustvarjalnega potenciala, hkrati pa v slovenski prostor vnašajo raznolikost in bogatijo kulturno življenje mesta in države kot celote. Ruski migranti se redno srečujejo v Ruskem centru znanosti in kulture v Ljubljani, kjer potekajo številni dogodki: razstave, koncerti, praznovanja in srečanja, kjer se združujejo tako Rusi kot Slovenci, ki jim je blizu ruska kultura. Otroci ruskih migrantov se lahko naučijo ruščine v jezikovni šoli v omenjenem ruskem centru, številni pa se vrnejo v Rusijo, kjer zaključijo svoje šolanje na univerzah (Škonda 2017).

Kitajsko diasporo v Sloveniji v veliki meri predstavljajo prebivalci jugovzhodne kitajske province Qingtian. Kitajski priseljenki se tradicionalno vključujejo v etnično ekonomijo, kar v njihovem primeru pomeni, da se pretežno zaposlujejo v kitajskih restavracijah ali kitajskih trgovinah. Kot piše Bofulinova (2016), razlogi za to izhajajo iz dogovora med zunanjim ministrstvom SFRJ in LR Kitajsko, da bo Jugoslavija spodbujala priseljevanje kitajskih državljanov v gostinski panogi, kjer bodo lahko delali zlasti kot kuharji in pomočniki kuharja. Pogosta praksa je, da migranti iz province Qingtian, ki vodijo lastna podjetja, zaposlujejo pretežno kitajske delavce. Migranti iz Kitajske se močno zavedajo pomena ugleda ter škodljivih posledic negativnih stereotipov o kitajski kulturi, kar skušajo nadzirati skozi (samo)predstavljanje in podobo svojih skupnosti prek neformalnih predstavnikov. Po navedbah Bofulinove (prav tam) v določenem obdobju v Sloveniji ni bilo formalne kitajske organizacije v diaspori, ampak samo posamezniki, ki jih je veleposlaništvo priznalo kot vodje skupnosti. Kako pomembna je skrb za ugled države, je razvidno iz dogodka, ki se je odvil leta 2018. Policija je takrat v obsežni preiskavi prepoznala kot žrtve trgovine z ljudmi 36 oseb, povečini Kitajcev in Tajvancev. Migranti so bili prisiljeni

v delo v nezakonitih klicnih centrih, ki so bili del organizirane kriminalne skupine. Policijska operacija, s katero so razkrili hudodelsko združbo, je privedla do diplomatskih napetosti, saj se je slovenska policija med operacijo poslužila tajvanskih tolmačev, s čimer je kršila politiko »enotne Kitajske« (STA 2018). Z navedenim primerom želimo ponazoriti, kako se lahko oblikujejo in ponotranjijo predstave in domneve o

določeni »kulturi« ter pripisovanje lastnosti ljudem, ki jih uvrščamo v določen kulturni okvir, slednje pogosto vodi do kulturnih rasizmov. Te znatno presegajo okvir medosebnih odnosov ali odnosov znotraj skupnosti, saj so sestavni del meddržavne diplomacije in poskusov urejanja odnosov med državami.

Prispevek k državam izvora

V tem poglavju na podlagi podatkov Svetovne banke predstavljamo trende o nakazilih. Kjer so bili podatki na voljo, smo nakazila merili kot seštevke treh postavk iz letne statistike plačilnih bilanc Mednarodnega denarnega sklada: i) osebnih nakazil, ii) sredstev za zaposlene in iii) nakazil migrantov (tj. prenosa kapitala med rezidenčnimi in nerezidenčnimi gospodinjstvi). Nakazila običajno zmanjšujejo stopnjo in

resnost revščine ter vodijo k: večji akumulaciji človeškega kapitala; višjim izdatkom za zdravstvo in izobraževanje; boljšemu dostopu do informacijskih in komunikacijskih tehnologij; izboljšanemu dostopu do formalnih storitev finančnega sektorja; povečanim naložbam v mala podjetja; več podjetništva; boljši pripravljenosti na negativne vplive, kot so suše, potresi in cikloni; ter zmanjšanju dela otrok (Svetovna banka 2018).

Sem [v Slovenijo] in tja [v zahodne države] prihajamo, da zaslužimo denar in ga pošljemo domov, s čimer pomagamo družini, da si lahko kupi hrano, gradi hiše, skrbi za otroke, poišče zdravstveno pomoč, pošlje otroke v šolo in podobno. Ni lahko, vendar imamo vsi vizijo boljše prihodnosti. Mirne prihodnosti v svoji domovini. (D. N., str. 1)

Po podatkih Svetovne banke (2018) za Slovenijo za leto 2017 je bil letni **priliv** nakazil v Slovenijo 478 milijonov USD. Ocena za leto 2018 je 555 milijonov USD, kar predstavlja 1 % nacionalnega BDP. Na podlagi dveh različnih izračunov **odlivov** smo dobili dva zelo različna podatka za Slovenijo. Skupni znesek za leto 2017, ki temelji na podatkih podatkovne zbirke statistike plačilnih bilanc Mednarodnega denarnega sklada ter objavah podatkov centralnih bank, nacionalnih statističnih agencij in nacionalnih predstavništev Svetovne banke, znaša 226 milijonov USD. Ocena odlivov, dobljena na podlagi drugačne metodologije, ki sta jo razvila Ratha in Shaw s Svetovne banke, pa za Slovenijo za leto 2017 kaže skupne odlive nakazil v višini 813 milijonov USD.

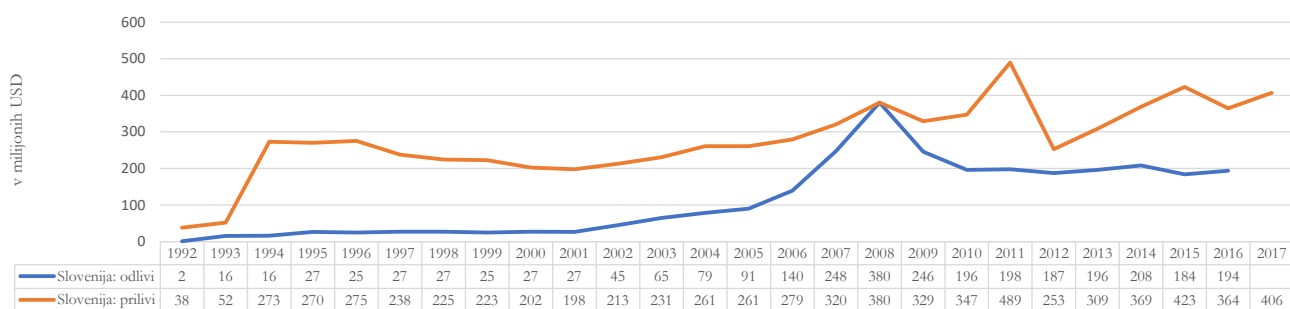
V državah Zahodnega Balkana, od koder prihaja večina migrantov v Slovenijo, nakazila bistveno vplivajo na nacionalni BDP. Nakazila v Bosno in Hercegovino so na primer v letu 2017 predstavljala 11,5 % njihovega BDP (prilivi v višini 2.010 milijonov USD). Še bolj so nakazila v letu 2017 vplivala na BDP Kosova (13 %), medtem ko je Hrvaška precej manj odvisna od prilivov (4,5 % BDP).

Graf 2 predstavlja podatke Svetovne banke o prilivih in odlivih, ki potrjujejo že izpostavljeno: na pretok priseljenjskih delavcev v Slovenijo je močno vplivala gospodarska kriza, zlasti kriza v gradbeništvu in proizvodnji. Podatki Svetovne banke kažejo na nenaden upad odlivov leta 2008 in le počasno okrevanje v obdobju po koncu krize. Znesek odlivov in prilivov v Sloveniji se je ujemal samo leta 2008.

Po tem letu je sledil porast leta 2011, ko je bilo v Slovenijo nakazanih skoraj 500 milijonov USD, sledil pa je padec leta 2012. Skozi zgodovino samostojne Slovenije so bili prilivi višji od odlivov, kar pomeni, da izseljenci v Slovenijo pošiljajo več denarja kot priseljenci, ki delajo in živijo v Sloveniji, v svoje domovine. Ne glede na to nakazila predstavljajo gospodarsko realnost življenja migrantov in njihov odnos z družinskimi člani, ki ostanejo zadaj, ali pa živijo v domovini.

Ne gre samo za pošiljanje denarja. Naj opišem svoj primer: podpiram mamo, ki živi v Srbiji in ima pokojnino v višini 250 EUR. Če ji ne bi pomagali, ne bi mogla preživeti. Vsakič, ko jo obiščem, ji pustim 100 EUR, da ima nekaj več denarja. Vmes plačujem njene položnice, polnim hladilnik in ji kupujem zaloge hrane, da lahko preživi do naslednjega obiska. (G. P., str. 8)

Graf 2: Odlivi in prilivi nakazil, Slovenija: 1992–2017

Vir: Svetovna banka 2018, lastni izračuni.

Kot smo že omenili, so prilivi še vedno višji od odlivov, kar lahko pripišemo strukturi migrantske delovne sile, ki se zaposluje na nizko kvalificiranih in slabo plačanih delovnih mestih. Čeprav Slovenija velja za državo EU z visokim dohodkom, se izseljenci odločajo, da poiščejo boljše priložnosti v drugih zahodnoevropskih državah z visokim dohodkom ali odidejo na primer v Avstralijo (8.000), Kanado (11.000) ali Združene

države Amerike (9.500), kjer živijo in delajo slovenski priseljenci ter redno pošiljajo nakazila v Slovenijo. Morebiti se te številke zdijo nizke, vendar jih je treba razlagati v nacionalnem okviru; celotno število izseljencev, ki živijo v Kanadi, bi lahko naselili v Izoli, 15. največjem mestu v Sloveniji.

Preglednica 1: Nakazila v Slovenijo in iz nje: prvih deset držav v letu 2017 (v milijonih USD)

Država vira	Država prejemnica: Slovenija	Država vira: Slovenija	Država prejemnica:
Hrvaška	110	179	Hrvaška
Nemčija	98	146	Bosna in Hercegovina
Avstrija	46	108	Srbija
Srbija	32	67	Kosovo
ZDA	21	62	Nemčija
Avstralija	19	51	Francija
Švica	10	51	Avstrija
Italija	9	29	Italija
Bosna in Hercegovina	3	16	Švica
Švedska	3	9	Severna Makedonija

Vir: Svetovna banka 2018.

Kot je prikazano v zgornji Preglednici 1, je leta 2017 večina prilivov prihajala s Hrvaške (27 %), sledijo Nemčija (24 %), Avstrija (11 %) in Srbija (8 %). Prilivi prihajajo bodisi od izseljenskih delavcev bodisi od upokojencev, ki prejemajo pokojnino iz tujine. Po podatkih Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (ZPIZ) je leta 2017 približno 120.000 oziroma okvirno 20 % slovenskih upokojencev prejemalo celotno ali delno pokojnino iz tujine. Pokojnine ZPIZ se nakazujejo v več kot 40 držav po svetu, največ v Bosno in Hercegovino (Fajnik Milakovič 2018a).

Leta 2017 je imela Slovenija z 1 % BDP nekoliko višjo stopnjo odvisnosti od nakazil v primerjavi s povprečjem 28 držav članic EU (0,7 %) (podatkovna baza Eurostat). Med nakazili, ki jih prištevamo k prilivu, so tudi pokojnine tistih, ki se v Slovenijo preselijo, da bi uživali svojo upokojitev v novem okolju.

Hrvaška je tudi na vrhu seznama držav prejemnic nakazil iz Slovenije, sledijo Bosna in Hercegovina, Srbija, Kosovo in Nemčija. Iz podatkovne zbirke Eurostata je razvidno, da ima Hrvaška s 4,5 % BDP najvišjo stopnjo odvisnosti od nakazil med državami članicami EU. Velja, da imajo južnoevropske države, ki niso članice EU, precej višje stopnje odvisnosti od nakazil – Kosovo 15,3 % BDP in Srbija 8,9 % BDP ustvari v obliki prilivov iz nakazil (podatki za leto 2017). Če podrobneje pogledamo Bosno in Hercegovino, ugotovimo, da nakazila iz Slovenije predstavljajo 7 % vseh nakazil v Bosno in Hercegovino, kar je glede na število migrantov iz te države, ki živijo in delajo v Sloveniji, relativno malo. To je mogoče pojasniti s tem, da migranti iz Bosne in Hercegovine običajno prejemajo nizke dohodke in lahko posledično odvajajo tudi relativno nizke zneske nakazil.

Eden od ciljev trajnostnega razvoja, zapisan v Agendi 2030 za trajnostni razvoj, je poziv k zmanjšanju transakcijskih stroškov nakazil migrantov na manj kot tri odstotke in odpravi transakcijskih poti, pri katerih stroški presegajo pet odstotkov. Provizije pri prenosih prek sistema Western Union iz Slovenije v države članice EU se gibljejo od 4,9 EUR za prenose v višini 50 EUR do 3,8 % od prenesenega zneska za prenose nad 5.000 EUR. Izven EU se višina stroškov giblje od 10 EUR za prenos 100 EUR in do 183 EUR za prenose od 5.500 EUR do 5.600 EUR.

Večina posameznikov, ki živijo v Sloveniji, zlasti v Ljubljani, prihaja iz območja, ki je blizu Slovenije. To pomeni, da so približno 2,5–3 ure oddaljeni od Bosne. Seveda veliko obiskujejo svoj domači kraj. Ne samo sorodnike, tam imajo lastne hiše, jih gradijo /.../. Hiše so sicer prazne, tja pa se vračajo na dopust in počitnice. (N. G., str. 10)

Tudi starejša generacija slovenskih izseljencev se sooča s podobnimi razmerami. Izziv za naslednjo generacijo priseljencev in ljudi z

V raziskavi, ki so jo izvedli Halilovich in drugi (2018), so ugotovili, da nakazila, ki jih prejemajo družine in sorodniki v Bosni in Hercegovini, bistveno vplivajo na gospodinjstvo in da morajo družine z nizkimi dohodki skrbno načrtovati, če želijo prihraniti kaj denarja. V večini primerov migranti denar predajajo osebno, da se izognejo visokim transakcijskim stroškom. V povprečju migrant iz Bosne in Hercegovine ob obisku domovine (za 7–10 dni) prinese do 1.000 EUR. 450 EUR pusti družini, ostalo pa porabi za nakup hrane in storitev. Raziskave kažejo tudi, da ima večina pripadnikov diaspore Bosne in Hercegovine družinske obveznosti do zagotavljanja finančne pomoči bližnjim družinskim članom – predvsem za namen neposredne potrošnje, nujnih popravil, gradnje, redkeje pa z namenom vlaganja v podjetja. Pogovori s ključnimi obveščevalci naše raziskave podobno kažejo, da so številni migranti investirali v izgradnjo hiš v državi izvora. To je zagotovo pomemben prispevek, tako za njihovo družino kot lokalno skupnost. Sogovorniki v intervjujih so poudarili, da je izkušnja z dejansko rabo teh nepremičnin bolj klavrna, saj številne samevajo, kajti migranti in njihovi družinski člani v Sloveniji stkejo pomembne socialne mreže, medtem ko jih v državah izvora postopno izgubljajo. To vpliva na pripravljenost na selitev v času ključnih življenjskih dogodkov, kot je recimo upokojeitev.

migrantskim ozadjem je, kako čim bolj izkoristiti ta prispevek, da ne postane breme.

Zgodba priseljencev v Sloveniji, ki so tukaj že dolgo časa, je zelo podobna tistim naših izseljencev po Evropi, zlasti v Nemčiji. Zgrajenih je bilo veliko hiš, ki so nato za vedno ostale prazne. (D. V., str. 6)

OVIRE, KI MIGRANTOM ONEMOGOČAJO, DA BI V POLNOSTI PRISPEVALI K RAZVOJU

Foto: Arhiv Slovenske karitas

V naslednjem poglavju izpostavljamo ovire, ki migrantom onemogočajo, da bi razvili svoj polni potencial in celovito prispevali k razvoju Slovenije in razvoju držav, iz katerih prihajajo. Kot smo že pokazali, je gospodarska kriza pospešila migracije, izseljevanja in sekundarne migracijske tokove, saj je slabo plačane delavce migrante krizno obdobje prisililo, da si poiščejo delo v zahodnoevropskih državah, pogosto tudi kot napoteni delavci. Migranti so neredko bili izpostavljeni izkoriščanju in prekarnim oblikam dela. Ob upoštevanju dejstva, da je eden od osmih prebivalcev Slovenije migrant, je treba razumeti, kako pojav migracij in migrante same zaznavajo mediji in javnost ter tudi javnopolitične odgovore in sistemske rešitve izzivov, s katerimi se migranti soočajo.

Kot že omenjeno, je vlada napovedala pripravo strategije na področju migracij in imenovala člane medresorske delovne skupine, ki jo sestavljajo predstavniki različnih ministrstev, vladnih služb ter organizacij civilne družbe, da do konca julija 2019 pripravi strategijo. Delovna skupina bo zadolžena tudi za spremljanje izvajanja vladne migracijske strategije. Eden pomembnejših izzivov delovne skupine je, kako celovito vključiti vse pomembne vidike migracij v strategijo in kako se izogniti združevanju pojava migracij na en skupni imenovalac, tj. potreba po zaščiti in učinkovitem upravljanju neregularnih migracij.

Ovire v Sloveniji

Pomanjkanje pravnega varstva in nepriznavanje pravic migrantov

V prejšnjih poglavjih smo že opisali, da so gradbeništvo, proizvodnja, prevoznništvo in skladiščenje sektorji, v katerih se zaposluje največje število migrantov v Sloveniji. V teh panogah se pogosto opravljajo tako imenovana 3-D dela: umazana [dirty], nevarna [dangerous] in ponižujoča [demeaning] (Quandt in drugi 2013). V primeru gradbeništva in prevoznništva tudi velja, da so delavci redno napoteni na delo v tujino ali so zaposleni prek agencij. Migranti, ki opravljajo

tako imenovana 3-D dela, so pogosto izpostavljeni prekarnim oblikam dela, zaslužijo manj, opravijo več delovnih ur v slabših delovnih pogojih kot njihovi nemigrantski sodelavci in so pogosto žrtve kršitev človekovih pravic, izkoriščanja, trgovine z ljudmi in nasilja (ILO 2015).

Iz letnega poročila Inšpektorata Republike Slovenije za delo za leto 2017 je razviden porast kršitev, povezanih s predpisi, ki urejajo zaposlovanje tujcev v Sloveniji¹⁹. Te kršitve se običajno nanašajo na zahteve s strani delodajalcev po opravljanju dela izven pogodbenih okvirjev, nepravočasna izplačila plač s strani delodajalcev in neplačevanje povračil in dodatkov, ki pripadajo delavcem po veljavni zakonodaji. Delavska

¹⁹Leta 2017 je bilo 45 kršitev Zakona o zaposlovanju, samozaposlovanju in delu tujcev, kar pomeni 44-odstotno povečanje v primerjavi z letom 2016.

svetovalnica, zagovorniška organizacija, ki se med drugim ukvarja tudi z varstvom delavcev migrantov v Sloveniji, poroča, da so njihovi najpogostejši uporabniki avtoprevozniki v mednarodnem prometu. Glavne težave, ki jih ti naštevajo, so izgorelost, utrujenost, težave z duševnim zdravjem, daljše odsotnosti od doma, življenje v kabini tovornjaka, velike delovne obremenitve in plačilo po prevoženih kilometrih. V drugo skupino, ki redno išče pomoč svetovalnice, spadajo čistilci, zaposleni v čistilnih servisih, ki delajo kot zunanji izvajalci v javnih zavodih in ministrstvih. Ta skupina se sooča s kršitvami v obliki neplačanih nadur, neplačanih prispevkov in neupoštevanja časa, ki ga porabijo za prevoz z ene lokacije na drugo kot del delovnega časa. Tretja skupina migrantov, ki poiščejo pomoč, so osebe s statusom invalida, pri katerih delodajalci ignorirajo omejitve za delo, ki izhajajo iz oviranosti, prav tako pa se soočajo z nezakonitimi odpovedmi delovnih razmerij ali poskusi s strani delodajalcev, da neprostoovoljno podpišejo sporazum o prekinitvi zaposlitve. V četrti skupini so pristaniški delavci, ki v Luki Koper delajo kot zunanji izvajalci in so pogosto prisiljeni oddelati 300 nadur mesečno. Če dela primanjkuje, podizvajalskim delavcem delodajalec pogodbo preprosto odpove. Luka Koper je v zadnjem desetletju razvila neetično poslovno prakso in redno najema zunanje izvajalce, s čimer se izogne pravnim obveznostim, ki bi jih imela v primeru rednega zaposlovanja ter tako nižja stroške dela.

Leta 2016 je bilo približno 47.000 delavcev napotenih na delo v tujino, najpogosteje v Nemčijo, Avstrijo, Belgijo in Italijo. Številni od teh so bili napoteni večkrat (spletna stran Napoteni delavci 2018). Zveza svobodnih sindikatov Slovenije

(2018) opozarja na slabo ureditev in nadzor tega segmenta trga dela in storitev, ne samo v Sloveniji, ampak tudi v celotni EU. Delavci, povečini migranti iz zahodnobalkanskih držav, so bili napoteni brez veljavnih pogodb o zaposlitvi, brez ali s ponarejenimi obrazci potrdilom A1²⁰ ali brez vizumov, brez prijave začasnega bivališča v tujini ali prijave gradbenih delavcev v paritetne sklade SOKA BAU v Nemčiji oziroma BUAK v Avstriji. Pogosto je prihajalo do kršitve osnovnih pravic napotenih delavcev, skladno z zakonodajo države, kjer so delali; prihajalo je do neplačevanja nadur, delavci niso prejeli minimalnega plačila in podobno. Takšna ravnanja ne sodijo zgolj med nekorektne poslovne prakse, temveč tudi vodijo v socialni damping in krnijo ugled Slovenije. Navedene ugotovitve se skladajo tudi z izsledki agencije Eurofund (2017). Migranti so v ranljivešem položaju tudi v primerih delovnih nesreč s smrtnim izidom. Leta 2017 je bilo tako 17 smrtnih žrtev, povezanih z delom, od katerih je bilo 47 % žrtev delavcev migrantov.

Pomemben vidik preprečevanja izkoriščanja in kršenja pravic delavcev je dvig stopnje ozaveščenosti in poznavanja lastnih pravic, možnih ukrepov v primerih kršitev ter dostopa do virov podpore in pomoči, ki delavcem migrantom omogočajo polno uživanje teh pravic – tako pravic, ki izhajajo iz dela, socialnih pravic, pravic, povezanih z zdravjem, pravic na področju izobraževanja in drugih. Kot navaja Lukić (2018), lahko le poučen in obveščen delavec migrant učinkovito uresničuje svoje pravice ter ščiti svoje pravne interese.

Priznavanje izobraževanja ter vključevanje otrok in odraslih migrantov v izobraževalni sistem

Delavci migranti so pogosto podzaposleni, kar pomeni, da so preveč izobraženi za delo, ki ga opravljajo, delo ki ga

opravljajo, ni skladno s kvalifikacijami, ki jih imajo ali so vpeti v fleksibilne oblike dela. Raziskave ugotavljajo, da v primerjavi z večino prebivalstva pri migrantih, ki ne prihajajo iz zahodnih držav, obstaja večja verjetnost, da opravljajo dela, za katera so previsoko kvalificirani (Larsen in drugi 2018).

Priznavanje stopnje izobrazbe je težava. Poznam kar nekaj migrantov, ki se formalno izogibajo uporabi akademskega naziva, saj njihova izobrazba v Sloveniji ni bila priznana. I.../ Lahko bi rekli, da to povzroča degradacijo znanja in usposobljenosti migrantov. (M. Z., str. 4)

Postopki priznavanja izobrazbe so pogosto zapleteni, kar lahko ljudi odvrne od tega, da bi sprožili postopek za priznanje svoje izobrazbe, sploh v primerih beguncev, ki v begu pred nasiljem in spopadi niso uspeli s seboj prinesiti uradnih potrdil o doseženi izobrazbi. Položaj te skupine ureja Uredba o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic osebam z mednarodno zaščito (Uradni list RS, št. 72/17), ki omogoča opravljanje

preizkusa znanja za osebe, ki formalne izobrazbe ne morejo dokazovati z dokumenti. Vrednotenje in priznavanje izobrazbe izvaja center ENIC-NARIC, potrdila o uspešno opravljenih preizkusih znanja pa izda Zavod Republike Slovenije za šolstvo oziroma Republiški izpitni center, ko je potrebno potrdilo o doseženi srednješolski izobrazbi.

²⁰S potrdilom A1 delavec v tujini izkaže, da je tudi v času dela na območju druge države ostal vključen v obvezno zavarovanje v Republiki Sloveniji.

Eden od večjih izzivov, s katerim se soočajo predvsem migranti, ki ne govorijo slovanskih jezikov, je učenje slovenskega jezika. Tega govori nekaj več kot dva milijona ljudi, ima 46 narečij, uporablja dvojino in velja za enega najbolj arhaičnih jezikov v Evropi (Posedel 2017). Učenje jezika je za migrante, ki vstopajo na slovenski trg dela, zelo pomembno, saj nacionalna zakonodaja določa, da je uporaba slovenščine obvezna v vsej z delom povezani komunikaciji in dokumentaciji (vključno s pogodbami za zaposlitev). V primerih sezonskega dela je izjemoma dopustna uporaba tujega jezika kot drugega jezika. Slovenski jezik je za mnoge velik izziv, prav tako pa ne prinaša dodane vrednosti, če se migrant odloči ali je primoran v sekundarno migracijo. V teh primerih je za marsikaterega migranta, na povsem pragmatični ravni, bolj smiselno učenje jezika, ki ga lahko na evropskem trgu dela bolje unovči.

Foto: Arhiv Caritas Internationalis

Posebno pozornost je treba nameniti izobraževanju otrok migrantov v Sloveniji, še posebej zaradi dejstva, da je število tujih otrok v zadnjem desetletju naraslo. To prepričljivo ponazarjajo naslednji podatki. V šolskem letu 2005/2007 je bilo v predšolsko izobraževanje vpisanih 77 tujih otrok, v šolskem letu 2017/2018 pa je ta številka narasla na več kot 4.000. V istem šolskem letu je bilo v osnovne šole vpisanih več kot 9.000 tujih otrok (podatkovna zbirka SURS). Izrazito povečanje števila otrok s tujim državljanstvom, ki so vključeni v izobraževanje, vključno s predšolskim, naslavlja dokument Vključevanje otrok priseljencev v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem, ki ga je v letu 2017 pripravilo Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Dokument izpostavlja potrebo po vzpostavitvi dodatne strokovne pomoči za poučevanje slovenščine, ki je trenutno predvidena le za osnovne in srednje šole ter dijaške domove. Izpostavlja nujnost zagotovitve ustrezne podpore učiteljem v obliki praktičnega intenzivnega usposabljanja za poučevalne strategije, ki bodo ustrezale različnim učencem, prav tako pa je potrebno oblikovati vzgojni koncept glede na značilnosti in potrebe večkulturne družbe. Poznavanje običajev, navad in pravil različnih okolij je pomemben vidik zmanjševanja kulturnih nesporazumov in komunikacijskih šumov. V Sloveniji se razvijajo številne dobre prakse, kot so kulturni mediatorji, ki posredujejo v stikih z institucijami, šolami, uradi, službami ter z vsemi vpletenimi skušajo sooblikovati prostor dialoga in razumevanja.

Intenzivni jezikovni tečaji za migrante

Učenje slovenščine je pomembno za vključevanje migrantov, tudi beguncev. V skladu z nacionalno zakonodajo imajo migranti pravico, da se udeležijo brezplačnih programov za učenje slovenskega jezika in kulture. Ti potekajo v obsegu 180 ali 60 ur, plus dodatnih 120 ur, odvisno od dovoljenja za prebivanje.

Z osebami s priznanim statusom mednarodne zaščite svetovalec za integracijo pripravi osebni integracijski načrt, ki med drugim obsega tudi učenje slovenskega jezika. Begunci so upravičeni do brezplačnega 300 ur dolgega tečaja slovenskega jezika na jezikovni šoli, ki se ga lahko v primeru 80 % prisotnosti podaljša za dodatnih 100 ur.

Begunci, ki so vključeni v shemo nastanitvene podpore (integracijska hiša ali subvencija za zasebno nastanitev) in imajo vsaj 80-odstotno udeležbo na jezikovnem tečaju slovenščine v prvih 18 mesecih od pridobitve statusa, so upravičeni do podpore za zasebno nastanitev v nadaljnjih 18 mesecih.

Begunci, ki so v Slovenijo premeščeni iz Grčije ali Italije oziroma trajno preseljeni iz Turčije, so vključeni v trimesečni orientacijski program učenja slovenščine in spoznavanja slovenske družbe, ki ga izvajajo nevladne organizacije. Izkušnje različnih nevladnih organizacij, ki podpirajo migrante v tem procesu, kažejo, da bi bilo potrebno posebno pozornost nameniti skupinam migrantov v ranljivih situacijah, na primer ženskam, otrokom s posebnimi potrebami, migrantom z učnimi težavami in tistim, ki so nepismeni ali delno pismeni.

Po ugotovitvah raziskave, ki jo je izvedla organizacija UNESCO (2018), je Slovenija država z razmeroma neugodno politiko integracije otrok migrantov v šole, saj se obstoječi sistem ne osredotoča dovolj na potrebe otrok, staršev ali učiteljev. Kljub številnim politikam in rešitvam, ki si prizadevajo za izboljšanje razmer migrantov na področju izobraževanja – od dodatnih možnosti za priznavanje izobrazbe beguncev ali drugih ranljivih skupin, ki nimajo uradnega dokazila o izobrazbi, do posebnih ukrepov za vključevanje otrok migrantov v šole

– je prostora za izboljšave še vedno precej. Odgovornost za doseganje boljših rezultatov na področju izobraževanja si delijo tako oblikovalci politik, izobraževalne ustanove, nevladne organizacije, skupnosti kot tudi migranti sami. Vsi vpleteni bi morali soustvarjati pogoje za vključujoče izobraževanje, oblikovanje učinkovitega sistema priznavanja usposobljenosti in kvalifikacij migrantov ter zapolnjevanje vrzeli in neenakosti, povezanih z izobraževanjem.

Številni migranti, ki danes prihajajo v Slovenijo, kmalu pripeljejo še svoje družine. Če ne želimo, da bi tukaj vegetirali in se čez pet ali deset let preselili v bogatejše evropske države, bi morali razviti integracijske programe, ki so smiselni za njih in jih vežejo na Slovenijo za daljše obdobje. (N. G., str. 4)

Revščina in socialna izključenost ter vključevanje migrantov

Izzivi integracije so tesno povezani s tveganjem revščine in socialne izključenosti, ki pogostejše in intenzivnejše prizadene državljane tretjih držav kot domačine. To potrjujejo tudi podatki Eurostata, ki pravijo, da je bilo leta 2016 skoraj 40 % tujcev, starih od 20 do 64 let, ki so živeli v državah EU28, izpostavljenih tveganju revščine in socialne izključenosti. V Sloveniji je delež za 8 % višji od povprečja EU28, kar pomeni, da je bil vsak drugi migrant v Sloveniji izpostavljen tveganju revščine ali socialne izključenosti. Pri prebivalstvu, rojenem v državah članicah Evropske unije, so bila ta tveganja bistveno nižja – v povprečju držav EU28 je delež znašal 23 %, v Sloveniji pa 18 %. Iz prikazane vrzeli je razvidno, da se migranti na vsakodnevni ravni soočajo s številnimi ovirami in težavami, povezanimi s posledicami življenja v revščini in izpostavljenosti socialni izključenosti. Razčlenjeni podatki o tujcih, ki živijo pod pragom revščine ali so socialno izključeni, kažejo, da se razlike pojavljajo tudi med tujci – tisti, rojeni v državah članicah EU (razen države poročevalke), so manj izpostavljeni revščini ali socialni izključenosti, v primerjavi s tistimi, ki so se rodili v državah izven EU (tako imenovani državljani tretjih držav). Podatki za Slovenijo kažejo, da je ta vrzel sicer nekoliko manjša kot v povprečju držav EU28, a še vedno obstaja. V Sloveniji je revščino v letu 2016 tvegalo 42 % tujcev, rojenih v državah članicah EU, ter 49 % tujcev, rojenih izven njih (podatkovna zbirka Eurostat).²¹

Posebno zaskrbljujoča je revščina, ki prizadene otroke migrante. Po podatkih Eurostata je bil v letu 2017 v EU skoraj vsak peti otrok (17,2 %), katerega starši so bili rojeni v državah članicah EU, izpostavljen revščini, medtem ko je tveganje revščine pri otrocih z vsaj enim staršem, ki je migrant, z 42,2 % bistveno višje. V Sloveniji je vrzel med otroki z migrantskim ozadjem in tistimi brez še večja. Otroci z vsaj enim od staršev, ki je bil tuji državljan, so bili namreč štirikrat (41,5 %) bolj izpostavljeni tveganju revščine kot otroci, katerih starši so bili domačini (10,2 %) (podatkovna zbirka Eurostat).

Albanke s Kosova so skupina, ki se srečuje z več preprekami – ene so jezikovne narave, druge pa vezane na pogost status brezposelnih iskalk zaposlitve. Gre za ženske, ki se pogosto priselijo v Slovenijo preko instituta združitve z družino in se v novem okolju z novimi pričakovanji težko znajdejo. Mnoge med njimi niso imele izkušnje plačanega dela, saj so opravljale predvsem neplačana gospodinjstva dela ter skrbele za kmetije. Iskanje zaposlitve in vključevanje na trg dela lahko zanje predstavlja velik izziv, zato potrebujejo intenzivno individualizirano podporo.

Kako pomembno je razvijanje strategij za uspešno vključevanje, ki ženskam omogočajo izkoriščanje svojega potenciala, opišejo tudi nekateri sogovorniki.

Nekateri Albanci so glede vključevanja v večinsko družbo precej vsestranski, drugi pa so zaprti v lastnih getih in se tudi po več letih življenja v Sloveniji ne morejo vključiti. Gre predvsem za slabo izobražene ženske; nekatere nimajo niti zaključene osnovne šole. [...] Ženske so v podrejenem položaju, predvsem zaradi njihove kulture in načina, kako jih obravnavajo moški. Vendar pa se razmere izboljšujejo, zlasti pri mlajših generacijah, kjer imajo dekleta in ženske več priložnosti za socialno vključevanje in boljši dostop do izobraževanja. (S. C., str. 6)

²¹ V državah EU28 je skoraj 28 % tujcev, rojenih v EU (razen države poročevalke), izpostavljenih tveganju revščine ali socialne izključenosti v primerjavi s skoraj 48 % tujcev, rojenih izven EU (podatkovna zbirka Eurostat).

Potrebno je oblikovati krovne in presečne politike ter prakse vključevanja, ki služijo kot varovalni mehanizem in preprečujejo zdrs v dodatne oblike prikrajšanosti za migrante in ljudi z migrantskim ozadjem. Ob tem je potrebno upoštevati socialne in ekonomske dejavnike, ki vplivajo na pojav in vzdrževanje družbenih neenakosti, krepijo segregacijo ter zmanjšujejo priložnosti za ljudi, ki ne pripadajo večinski kulturi. Za vsako ceno se je potrebno izogniti tveganju, da bi

stroški ne vključevanja presegli stroške vlaganj v integracijske politike. Integracija bi morala biti deljena odgovornost tako migrantov kot gostiteljskih skupnosti, ki posedujejo tako zmožnost kot sposobnost, da zagotovijo potrebne dejavnike potiska pri sprejemanju integracijskih ukrepov. Ti bi morali oblikovati priložnosti za enakovredno in polnopravno sodelovanje migrantov pri razvoju skupnosti in gospodarstva.

Stanovanjska prikrajšanost migrantov

Po podatkih SURS (2017) je približno 5.500 migrantov (tj. vsak šesti), ki so se v letih 2008 in 2009 preselili in so v letu 2017 še vedno živeli v Sloveniji, živelo v samskih domovih. Zgolj 4.900 (17,5 %) tistih, ki so se preselili v 2008 in 2009, je s 1. januarjem 2015 živelo v lastniških stanovanjih. Ob upoštevanju tega, da je v splošni populaciji osem od desetih stanovanj lastniških, je situacija pri migrantih obrnjena – z lastnim stanovanjem se lahko pohvalita manj kot dva migranta od desetih. Podatki za povprečje v državah EU28 so podobni; leta 2016 je sedem od desetih ljudi, rojenih v državi, imelo v lasti svoj dom, medtem ko so bili lastniki stanovanja le trije od desetih ljudi, rojenih v tujini.

Iskanje primernega najemniškega stanovanja je v Sloveniji izziv za vsakogar, sploh v večjih urbanih središčih, kjer primanjkuje najemnih stanovanj, tako tržnih kot neprofitnih (Petrovič 2014). Iz intervjujev, ki smo jih izvedli, je bilo razvidno, da se migranti srečujejo z dodatnimi izzivi, ko skušajo najeti stanovanje, saj mnogi najemodajalci preferirajo najemnike z nemigrantskim ozadjem.

V Sloveniji se je leta 2016 skoraj 27 % migrantov, ki so prihajali iz držav izven EU, soočalo z preobremenjenostjo s stanovanjskimi stroški²², medtem ko je bila stopnja preobremenjenosti s stroški najemnine, kreditov, zavarovanj, vzdrževanja, popravil, komunalnih in drugih stroškov, ki se uvrščajo med stanovanjske stroške med prebivalci, rojenimi v Sloveniji, s 5 % nižja. Prenaseljenost je eden najpomembnejših kazalnikov kakovosti življenja. Podatki Eurostata za leto 2016 kažejo, da je skoraj 40 % ljudi, rojenih v državah izven EU, ki živijo v Sloveniji, živelo v prenaseljenih stanovanjih, medtem ko je bila splošna stopnja prenaseljenosti 12 %. To pomeni, da so migranti v primerjavi z domačini živeli v manjših stanovanjih oziroma da je več oseb ali družinskih članov delilo relativno majhno stanovanje. Na tem mestu velja omeniti, da podatki o povprečni velikosti gospodinjstva za leto 2015 kažejo, da so bila migrantska gospodinjstva s povprečno velikostjo 2,26 nekoliko manjša kot gospodinjstva z nemigrantskim ozadjem (2,47) (podatkovna zbirka SURS).

Ljudje na poti, ne glede na to, ali so begunci, prosilci za azil ali so v regularnih migracijah, so izpostavljeni kršitvam človekovih pravic, kamor sodi tudi pravica do primerne stanovanja. V številnih državah migranti predstavljajo precejšen delež brezdomne populacije (FEANTSA in Fondation Abbé Pierre 2018). Podatkov o tem, koliko migrantov med brezdomnimi je v Sloveniji, žal ni, saj se tovrstni podatki sistematično ne zbirajo.

Foto: Jana Lampe

²² Stopnja preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški se nanaša na odstotek oseb, ki živijo v gospodinjstvih, v katerih so stanovanjski stroški višji od 40 % celotnega razpoložljivega dohodka gospodinjstva (podatkovna baza SURS).

Zdravje migrantov

Raziskave za Slovenijo kažejo, da so skupine migrantov ob prihodu v državo praviloma relativno zdrave, vendar se njihovo zdravje nekaj let po prihodu občutno poslabša. Podatki Eurostata za leto 2016 o samooceni zdravja kažejo, da le majhen delež prebivalstva, rojenega zunaj EU (17,5 %), meni, da je dobrega zdravja, medtem ko je ta delež med prebivalstvom, rojenim v državi, z 20,6 % nekoliko višji. Eurostat podatki za Slovenijo o samooceni nezadovoljenih potreb po zdravstveni oskrbi kažejo, da sta med prebivalci, rojenimi zunaj EU, glavna razloga za to, da ne poiščejo zdravniške pomoči, strah pred zdravniki, bolnišnicami ali pregledi (1,1 %) in visoki stroški zdravljenja (0,4 %). V nadaljevanju bomo obravnavali predloge ukrepov, ki bi migrante spodbudili k temu, da poiščejo zdravstveno pomoč, ko jo potrebujejo.

V Sloveniji se z dostopom do pravic, povezanih z zdravjem in zdravstvenih storitev, pojavljata dve težavi. Prva se nanaša na obseg zdravstvenih storitev, ki jih krijeta obvezno zdravstveno zavarovanje in dopolnilno zdravstveno zavarovanje. Slednje namreč krije razliko v stroških za zdravstvene storitve, ki jih obvezno zdravstveno zavarovanje ne krije v celoti (Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije 2018). Številni migranti nimajo urejenega dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja, bodisi ker si ne morejo privoščiti plačila mesečne premije bodisi niso dovolj dobro seznanjeni s sistemom dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja in morebitnimi tveganji ob nesklentitvi takšnega zavarovanja.

Migranti kot žrtve trgovine z ljudmi

Po podatkih poročila Skupine strokovnjakov za ukrepanje proti trgovini z ljudmi (GRETA), ki je bilo objavljeno leta 2018, Slovenija še naprej velja za ciljno ali tranzitno državo žrtev trgovine z ljudmi, medtem ko se kot država izvora pojavlja le v manjši meri. V letih od 2013 do 2018 (prva polovica) je bilo identificiranih 289 žrtev trgovine z ljudmi, kar je v povprečju 50 na leto. V letu 2017 je Policija obravnavala 39, v prvi polovici leta 2018 pa 103 primere trgovine z ljudmi, kar kaže na občuten porast (Ministrstvo za notranje zadeve 2018). Slednje bi lahko pripisali rezultatom usmerjenega usposabljanja za strokovnjake, intenzivnemu mednarodnemu sodelovanju in dejavnostim ozaveščanja v preteklih letih. Velik del identificiranih žrtev v prvi polovici leta 2018 je bil prepoznan v že opisanem primeru prisilnega dela državljanov Kitajske v nezakonitih klicnih centrih.

Po podatkih GRETE so bile v večini identificiranih primerov med letoma 2013 in 2018 (prva polovica) migrantke, ki so bile žrtve prisilne prostitucije in spolnega izkoriščanja, medtem ko so bili moški izpostavljeni prisilnemu delu, organiziranemu

Druga težava pa se nanaša na jezikovne ovire, ki so še posebno opazne pri prosilcih za azil in migrantih. Poročila zdravstvenih delavcev in nevladnih organizacij kažejo, da zdravstveni domovi potrebo po prevajanju in kulturni mediaciji rešujejo na ravni posamičnih zdravstvenih zavodov, saj v Sloveniji kulturna mediacija v zdravstvu ni sistemsko urejena. V krajevnih skupnostih in mestih, kjer živi večje število migrantov iz neslovanskih jezikovnih skupin, zdravstveni domovi in zavodi poskrbijo za ustrezno usposobljene tolmače in prevajalce, ki osebjem zagotavljajo potrebno podporo. Raziskave kažejo, da migrantom s prevodi pomaga zdravstveno osebjem, ki govori njihov jezik, vendar se ta oblika pomoči ne šteje kot del njihovega delovnega časa. V določenih primerih zdravstveni zavodi najamejo profesionalne prevajalce, v drugih pa vključijo priložnostne prevajalce, ki lahko pomagajo. Ti so najpogostejše sorodniki ali znanci bolnika (Kocijančič Pokorn 2015). Slednje ni najboljša rešitev, saj raba sorodnikov za prevajanje posega v pravice pacientov, negativno vpliva na dinamiko znotraj družine, prav tako onemogoči vzpostavitev zaupnega odnosa med zdravstvenim osebjem in pacientom. Kot tveganje je mogoče označiti tudi možnost, da je pacient žrtev nasilja v družini, s čimer prisotnost družinskega člana lahko neposredno ogrozi pacienta. Prav tako je neprimerno kot prevajalca uporabiti otroka pacienta, saj posredovanje med pacientom in zdravnikom ni v najboljšo korist otroka, prav tako pa ima lahko potencialno negativni vpliv na otrokovo zdravje in počutje.

ali prisilnemu beračenju ali suženjstvu oziroma praksam, podobnim suženjstvu. Glavne države, od koder so prihajale žrtve, so bile Romunija (29 % identificiranih žrtev), Ukrajina (19 %) in Srbija (13 %). Med žrtvami so bile tudi državljanke Češke republike, Republike Moldavije, Bolgarije in Severne Makedonije. Pet izmed identificiranih žrtev je bilo državljanek Slovenije. Slovenija velja tudi za tranzitno državo, skozi katero skupine storilcev in žrtev potujejo iz različnih držav izvora (npr. Bolgarije, Romunije in Slovaške republike) v druge države članice EU (Italijo, Avstrijo, Francijo). V Sloveniji se ustavijo samo za kratek čas na postajališčih ob avtocesti ali v mestih, skozi katera potujejo. Med begunsko in migrantsko krizo v Evropi ni bilo zabeleženih primerov trgovine z ljudmi, vendar ostaja vprašanje, ali so razlog za to kratkotrajni postanki in težavne okoliščine v registracijskih in namestitvenih centrih, kar ni dopuščalo ustrezne identifikacije morebitnih žrtev. Skupina GRETA opozarja, da je dejanski obseg trgovine z ljudmi v Sloveniji verjetno večji, kot kažejo navedeni podatki o številu identificiranih žrtev.

Kot je izpostavljeno v poročilu Medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi za leto 2016, so žrtve v ranljivem položaju zaradi vrste osebnih okoliščin, kot so brezposelnost, slabe možnosti za zaposlitev, nizka raven izobrazbe, izjemno nizki dohodki, prezadolženost, skrbstvene in finančne obveznosti do otrok in družine, hendikep, resna bolezen v družini itd. Žrtve se običajno ne prepoznajo kot žrtve in pogosto opravičujejo storilce, zmanjšujejo težo njihovih dejanj, ignorirajo situacijo, občutijo sram in strah ter pristajajo na položaj zaradi občutkov nemoči, podrejenosti ali ranljivosti, ki so jim izpostavljene.

Pomembno je poudariti, da so med žrtvami trgovine z ljudmi tudi delavci migranti, ki so pogosto žrtve izkoriščanja z namenom prisilnega dela. Inšpektorat za delo je poročal o primerih, ko so znani hoteli in restavracije ponujali praktično usposabljanje ali pripravništva študentom zahodnobalkanskih držav. Hoteli so sklepali nezakonite dvostranske ali tristranske dogovore, v katerih je bilo zapisano, da praktikanti ali pripravniki prejmejo plačilo 1 EUR za uro dela. Poleg nezakonitosti podpisanih pogodb so te predvidele nadomestilo za delo, ki neposredno krši Zakon o minimalni plači (Medresorska delovna skupina za boj proti trgovini z ljudmi 2017, Sindikat Mladi plus 2017).

Sistem podpore in preventivnih dejavnosti v Sloveniji je relativno dobro razvit, saj so na voljo številni preventivni ukrepi, izvaja se intenzivna pravna pomoč ter neposredne storitve, namenjene žrtvam trgovine z ljudmi, prav tako pa tudi redno potekajo izobraževanja, usmerjena h krepitvi kompetenc strokovnjakov različnih institucij, nevladnih in drugih organizacij, ki prihajajo v stik z ljudmi, kjer je zaznati visoko tveganje za to, da postanejo žrtve trgovine z ljudmi. Vodilni dokument za organizacije s področja je Priročnik o identifikaciji, pomoči in zaščiti žrtev trgovine z ljudmi, ki ga je leta 2016 sprejela

slovenska vlada. V njem so opredeljene vloge in odgovornosti različnih deležnikov pri identifikaciji, pomoči in zaščiti žrtev trgovine z ljudmi. Slovenska karitas je aktivno sodelovala pri pripravi tega priročnika in je tudi sicer dejavna članica že omenjene delovne skupine. Od leta 2006 Slovenska karitas izvaja program krizne namestitve in zagotavljanja oskrbe žrtev trgovine z ljudmi, ki ga sofinancirata Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij (FIHO).

Po podatkih poročila GRETE (2018) je v Sloveniji zaznati napredek na področju boja proti trgovini z ljudmi, predvsem v obliki zakonodajnih sprememb, a je na področju zagotavljanja pomoči in podpore žrtvam še veliko prostora za izboljšave. Skupina GRETA (2018) med drugim priporoča, naj vlada in drugi ustrezni organi spodbudijo uslužbenke organov kazenskega pregona (tudi mejne policije), socialne delavce, delovne inšpektorje in druge deležnike k zavzetju proaktivnejšega pristopa ter krepitvi terenskega dela z namenom identifikacije potencialnih žrtev trgovine z ljudmi, predvsem ko gre za žrtve preostalih oblik izkoriščanja, poleg prisilne prostitucije in spolnega izkoriščanja, na primer izkoriščanja z namenom prisilnega dela, prisilnih porok ter prisilnega beračenja.

Žal številne izkoriščevalske prakse, ki vsebujejo elemente trgovine z ljudmi, postajajo sestavni del trga dela v Sloveniji, pri čemer so zlorabam izpostavljeni predvsem nizko kvalificirani ali prekarni delavci. Pri tem so delavci migranti, ki se znajdejo v takih razmerah, v primerjavi z izkoriščanimi domačimi delavci, v ranljivejšem položaju, saj pogosto nimajo sredstev, znanja, veščin ali socialnega kapitala, da bi se proaktivno soočili s težavami ali prijavili izkoriščanje ustreznim organom.

Javno mnenje o migracijah in migrantih

Javno mnenje o migracijah in migrantih v veliki meri sloni na pogosto zmotnih zaznavah migrantov kot neposredne grožnje celovitosti držav. Hatton (2016) izpostavlja predvsem izpostavljanje ekonomskih, socialnih ali kulturnih groženj ali tveganj, ki naj bi jih prinašale migracije in ki so posebej evidentne v času družbenih ali ekonomskih kriz. Javni in medijski diskurz, ki se veže na migracije, je izrazito čustven in utemeljen na konstrukt Drugega. Migracije lahko torej razumemo kot kontekst, ki legitimira konstrukt Drugega. Slednjega razumemo kot proces pripisovanja moralnih kodov manjvrednosti tistim skupinam in posameznikom, ki jih opredelimo kot različne (Riggins 1997). Ta proces se kaže v obliki vrednostnih sodb, skozi socialno distanciranje ter

pomanjkljivo poznavanje zgodovine in kulture posameznikov in skupin, ki jih opredeljujemo kot Druge. Kot zapiše Riggins (prav tam), se naša zaznava in odnos do Drugih bistveno ne spremenita tudi, ko poznamo nekaj ljudi iz kategorije Drugih. Velja pa, da intenzivnost procesa drugačenja ni vedno enaka – do nekaterih zmoremo nekaj več empatije kot do drugih. Migracije in migranti so takšen primer, kjer izkazujemo manjšo stopnjo socialne distance do določenih skupin migrantov (npr. otrok s statusom begunca) kot do drugih (npr. odraslih moških migrantov v iregularnih situacijah). Ti procesi privedejo do skupinske identifikacije, kjer se skozi primerjavo z drugimi oblikujeta samopodoba in samozaznava skupine, Druge se eksternalizira, proces drugačenja pa internalizira ter normalizira. Končni rezultat je dvojnost mi/oni, naša/njihova kultura.

Na to opozarja Vezovnikova (2013), ki izpostavlja položaj migrantov iz nekdanjih jugoslovanskih držav, ki so bili pogosto podvrženi stereotipiziranju, diskriminaciji in socialnemu distanciranju. Do tega je prihajalo zlasti med družbenopolitično tranzicijo, ko je poskušal slovenski javni diskurz potegniti jasno ločnico med Slovenci in drugimi državljani nekdanje Jugoslavije. Čeprav so bile družbene razlike med Slovenci in drugimi Jugoslovani prisotne skozi vso zgodovino, so se te okrepile po letu 1992, ko je bila ta razdalja tudi pravno in politično utemeljena.

Analiza rezultatov Slovenskega javnega mnenja, ki so jo izvedli Zavratnik, Falle Zorman in Brodar (2017), ugotavlja podobno: na deklarativni ravni smo ljudje odprti do migrantov, vendar pri tem obstajajo razlike, ki se kažejo kot socialna distanca ter pripisovanje. Večjo naklonjenost tako čutimo do skupin, ki jih praktično ni ali tistih, ki jih relativno dobro poznamo. Kot pomemben dejavnik sprejemanja in izključevanja je pripisovanje odgovornosti za položaj migranta. Ko ocenimo, da je položaj posledica dejavnikov izven nadzora posameznika (npr. spopadi, vojna, bolezen, ranljivost), smo osebi bolj naklonjeni, kot če situacijo, v kateri se nahaja migrant, ocenimo kot posledico individualne odgovornosti ali odsotnosti

določenih ravnanj (npr. dojemanje, da je beg odraslega moškega pred posledicami vojne strahopetno dejanje).

Omenjena raziskava (prav tam) je pokazala, da se javno mnenje odziva na konfliktno predstavo, ki jih posredujejo politični odločevalci in javne politike. Ti načrtno ustvarjajo moralno paniko, ko zaznajo in odreagirajo na povečano prisotnost migrantov ali beguncev, s čimer vzpostavljajo »krizne situacije« in vplivajo na občutje nujnosti in ogroženosti v javnosti.

Wittig (2000) zapiše, da sicer vsi stremimo k temu, da prikažemo drugega kot različnega, vendar so pri konstrukciji Drugosti uspešni le nosilci družbene moči. S tem uveljavljajo in ohranjajo družbene norme in prevladujoče ideologije ter pogosto vzdržujejo ali poglobljajo družbene neenakosti.

Za odpravljanje diskriminacije proti migrantom so potrebne strukturne reforme, ki spodbujajo kohezijo, s čimer ta postaja temelj vladnih politik, vključen pa mora biti tudi zasebni sektor.

Ne moremo od vsakogar pričakovati, da bo vljuden, dober in ljubeč. Pomembno pa je, kako se odziva sistem. Kako deluje država kot organizirana skupnost. I.../ Pomembno je, da je sistem zasnovan tako, da je [sovražnosti] ne dopušča. (P. B., str. 6)

V prvi polovici leta 2018 je policija obravnavala 16 primerov kaznivih dejanj javnega napeljevanja k sovraštvu, nasilju ali nestrpnosti. V letu 2017 je bilo obravnavanih primerov 23. V primerjavi z letoma 2015 in 2016, ko je bilo obravnavanih skupno 86 primerov, se je število obravnavanih primerov v 2017 in 2018 občutno zmanjšalo (Ministrstvo za notranje zadeve 2018).

Prijave v prijavi točki Spletno oko²³ so se leta 2017 običajno nanašale na sovražno govor, uperjen proti beguncem in članom islamske skupnosti. Upad obravnavanih in zaznanih primerov lahko pripišemo proaktivnim uredniškim politikam spletnih medijev, ki so prispevale k zmanjšanju sovražnega govora v spletnih komentarjih. Eden od dejavnikov, ki vpliva na upadanje sovražnega govora v spletnih medijih, kot ga zaznava Spletno oko, je tudi vse večja ozaveščenost splošne javnosti glede ukrepov kazenskega pregona in morebitnih negativnih posledic izražanja sovraštva v spletnih medijih in javnosti. Kljub temu so naši sogovorniki zaznavali sovražno govor kot problem, ki je v družbi prisoten in ki ga terja ustrezno nasloviti.

Sovražni govor je praktično prisoten povsod. Poglejte samo v časopise, spletne klepetalnice in boste videli, da je tega ogromno. (M. Z., str. 4)

Rezultati Svetovne raziskave vrednot (World Values Survey – WVS) iz leta 2011 kažejo, da 11 % vprašanih v Sloveniji ne bi želelo imeti za soseda osebe, ki je druge rase, in da jih skoraj 14 % ne bi odobraval soseda, ki bi bil migrant ali delavec migrant. Poleg tega skoraj 9 % vprašanih ni bilo navdušenih nad idejo, da bi bil njihov sosed pripadnik vere, ki je drugačna od njihove, 5 % pa jih ne bi želelo soseda, ki govori drugačen jezik. V isti raziskavi so sogovorniki označili, kakšne vrednote bi po njihovem mnenju morali razvijati otroci. Izkazalo se je, da sta bili razvijanje strpnosti in spoštovanja drugih z 81 %

najbolj cenjeni vrednoti v Sloveniji. Za primerjavo: samo 67 % vprašanih v Nemčiji je kot vrednoti, za kateri želijo, da jih imajo njihovi otroci, označilo strpnost in spoštovanje (WVS 2015).

Ljudje, ki so se soočili ali se soočajo z diskriminacijo v pravnih ali drugih postopkih, lahko poiščejo pomoč pri zagovorniku načela enakosti. Gre za neodvisen organ, ki svetuje o pravnih sredstvih in njihovi uporabi pri postopkih z drugimi nacionalnimi organi. Urad zagovornika je leta 2018 izvedel

²³ Prijavna točka Spletno oko omogoča uporabnikom spleta, da anonimno prijavijo sovražno govor na spletu.

javnomnenjsko raziskavo, ki je pokazala, da je 30 % vprašanih zelo močno ali močno nasprotovalo zaposlovanju migrantov v Sloveniji, 38 % pa jih ne bi oddalo hiše ali stanovanja v najem beguncu.

Iz prikazanega je mogoče zaključiti, da je prisotno zavedanje o nesprejemljivosti javnega izražanja sovraštva in nestrpnosti, a je ta družbena norma močno ogrožena, ko politični in drugi odločevalci javnosti posredujejo zavajajoče predstave o migracijah in migrantih, z namenom ustvarjanja moralne

panike in pridobivanja političnih točk in podpore. Migracije so emocionalno nabita tema, s katero je mogoče zlahka izzvati čustva pri ljudeh in kjer je moč racionalnega argumenta in dokazov pogosto šibka. Ravno zato je toliko bolj pomembno krepiti medije, ki poročajo o migracijah, da razumejo procese instrumentalizacije migracij, pri otrocih in mladih pa razvijati odprtost do večkulturne družbe ter razumevanja migracij kot fenomena, ki je prisoten skozi zgodovino in bo kot takšen tudi zaznamoval našo prihodnost.

Razmere v državah izvora

Migracije so, kot zapišejo Zavratnik, Falle Zorman in Brodar (2017) zgodovinsko ponavljajoč se proces, ki ga največkrat poganjajo velike socialne, politične in ekonomske razlike med svetovnimi regijami. Te razlike, ki so zaznavne tudi znotraj regij, vključno znotraj držav Zahodnega Balkana, vplivajo na to, da si ljudje iz ekonomsko manj razvitih držav poiščejo priložnosti za delo v Sloveniji.

Eden od glavnih dejavnikov, zaradi česar se ljudje preseljujejo z Zahodnega Balkana v Slovenijo, je pomanjkanje zaposlitvenih priložnosti v domovini. Stopnja zaposlenosti v Bosni in Hercegovini je bila ob koncu leta 2018 34,3 %, stopnja brezposelnosti 18,4 %, povprečna mesečna plača pa 463 EUR neto (podatkovna zbirka Agencije za statistiko Bosne in Hercegovine). Delež zaposlenega delovno sposobnega prebivalstva na Hrvaškem je bil s skoraj 47 % občutno višji, stopnja brezposelnosti je bila nekoliko pod 10 %, povprečna mesečna neto plača pa 846 EUR (podatkovna zbirka Hrvaškega urada za statistiko). V Srbiji je bila ob koncu leta 2017 stopnja zaposlenosti 44 %, stopnja brezposelnosti 14,7 %, povprečna neto plača pa 424 EUR (podatkovna zbirka Statističnega urada Republike Srbije). Severna Makedonija je imela ob koncu leta 2018 stopnjo zaposlenosti 45 %, stopnjo brezposelnosti 20,8 % in povprečno mesečno neto plačo 421 EUR (podatkovna zbirka Državnega statističnega urada Republike Severne Makedonije). Podatki kosovske agencije za statistiko kažejo, da je bila stopnja zaposlenosti leta 2017 skoraj 30 %, vendar je bila ta relativno nizka med ženskami (13 %). Stopnja brezposelnosti je bila 30,5 %, povprečna plača pa 457 EUR neto na mesec (podatki za leto 2016). Slovenija je s stopnjo zaposlenosti nad 52 %, stopnjo brezposelnosti 4,4 % in povprečno mesečno neto plačo 1.162 EUR (podatkovna zbirka SURS) ter jezikovno in kulturno bližino postala pomembna ciljna država za delavce migrante.

Foto: Jana Lampe

Ena od glavnih ovir, ki onemogoča morebitno pozitivno prispevanje migrantov k razvoju njihovih držav, je povezana s korupcijo. V skladu z Indeksom zaznave korupcije Transparency International za leto 2018 se med 180 državami Bosna in Hercegovina uvršča na 89., Hrvaška na 60., Srbija na 87., Severna Makedonija na 93. in Albanija na 99. mesto. Slovenija je na 36. mestu v precej boljšem položaju kot druge zahodnobalkanske države, vendar od leta 2012 ni beležila pomembnih napredkov.

Evropska komisija in Skupina držav proti korupciji (GRECO) sta v svojih ocenah ponovno priporočili Bosni in Hercegovini, naj usmeri več prizadevanj v nadzor korupcije, kar je tudi predpogoj za pristop k Evropski uniji. GRECO priporoča tudi posvojitev ustreznih ukrepov glede financiranja političnih strank in pranja denarja. Žal je v vsakodnevem življenju vidnega le malo napredka in nekaj redkih sprememb (Lee-Jones 2018).

V Srbiji ostaja korupcija resna težava, ki vpliva tako na javno življenje kot na gospodarstvo. Potrebne so nadaljnje reforme s stalnim prizadevanjem za učinkovito odkrivanje, preprečevanje in kaznovanje korupcijskih dejanj. Srbija je v preteklih letih občutno napredovala, kar zadeva obvladovanje korupcije, in sicer z antikorupcijsko kampanjo in zakonodajo, vendar pa je prostora za izboljšave še dovolj (Ninua 2018). Hrvaška se sooča z vrsto korupcijskih škandalov, med katere sodijo netransparentni poslovni sporazumi, nejasni postopki javnega naročanja in podeljevanje koncesij brez vedenja javnosti (Transparency International Secretariat 2018).

Evropska komisija in GRECO ugotavljata, da je resna težava v Albaniji politična korupcija. Država se nanjo odziva z različnimi ukrepi, med drugim z omejevanjem imunitete javnih uradnikov na visokih položajih, politikov in sodnikov, kaznimi za kršitve navzkrižja interesov, financiranja političnih strank in drugimi kaznimi. Kljub tem prizadevanjem ostaja politična korupcija velik izziv (Jenkins 2018).

V Severni Makedoniji je opazen napredek pri vzpostavljanju pravnega in institucionalnega okvira za boj proti korupciji, vendar je, kot piše Ninua (2018a), izvajanje antikorupcijskih zakonov in neodvisno obravnavanje primerov korupcije s strani ustreznih nadzornih organov in sodišč še vedno velika težava.

Korupcija pasevedani samo vprašanje Zahodnega Balkana. Kot je bilo omenjeno v poglavju Mednarodna zaščita v Sloveniji, so bili v Slovenijo poleg beguncev iz Sirije najpogosteje preseljeni begunci iz Eritreje. Ti v največ primerih bežijo pred obveznim služenjem vojaškega roka in pomanjkanjem demokracije. V Indeksu zaznave korupcije Transparency International za leto 2018 se Eritreja uvršča na 157. mesto med 180 državami, kar odraža ostre politične razmere in izzive, s katerimi se soočajo tamkajšnji prebivalci.

Z navedenim smo skušali prikazati, kako razmere v državah, od koder prihajajo migranti, pogosto prisilijo ljudi, da se odločijo za selitev – bodisi zaradi preživetja bodisi zaradi nezaupanja v pravno državo.

PRILOŽNOSTI ZA LASTEN RAZVOJ MIGRANTOV, PRISPEVEK MIGRACIJ K RAZVOJU TER SOODGOVORNOST VSEH DELEŽNIKOV

Na voljo je veliko število obetavnih pilotnih projektov, programov, storitev, samoorganiziranih in drugih pobud, ki omogočajo in spodbujajo zmožnosti prispevkov migrantov k razvoju. Agenda 2030 priznava vlogo in potencial migracij, kar se odraža tudi v ciljih trajnostnega razvoja. Slovenija se k uresničevanju teh ciljev v okviru migracij zavezuje s strategijo za migracije in izvajanjem Globalnega dogovora o varnih, urejenih in zakonitih migracijah, ki ga je sprejela.

To poglavje se osredotoča na pilotne projekte in javne politike, katerih cilj je krepitev udeležbe migrantov na različnih področjih v družbi – od trga dela do kulturnega in političnega udejstvovanja. Predstavili bomo tudi različne priložnosti, ki omogočajo prispevke izseljenskih skupnosti k državam izvora.

Priložnosti za prispevek migrantov k razvoju Slovenije

Cilji trajnostnega razvoja v Sloveniji

Slovenija je pripravila in predstavila nacionalno poročilo o izvajanju in doseganju ciljev trajnostnega razvoja v letu 2017 na političnem forumu na visoki ravni pod okriljem Ekonomskega in socialnega sveta (ECOSOC). V skladu s Strategijo razvoja Slovenije 2030 je glavni cilj nacionalne strategije zagotoviti kakovostno življenje za vse. Strateške usmeritve države za doseganje kakovostnega življenja so: vključujoča, zdrava, varna in odgovorna družba; učenje za in skozi vse življenje; visoko produktivno gospodarstvo, ki ustvarja dodano vrednost za vse; ohranjeno zdravo naravno okolje in visoka stopnja sodelovanja, usposobljenosti in učinkovitosti upravljanja. Uresničevanje strateških usmeritev se bo spremljalo s šestimi ključnimi kazalniki uspešnosti, in sicer s številom let pričakovanega zdravega življenja, povprečnimi rezultati PISA²⁴, stopnjo tveganja socialne izključenosti, BDP na prebivalca (v standardih kupne moči), stopnjo delovne aktivnosti prebivalstva (20–64 let) in deležem obnovljivih virov energije v končni rabi energije. Strateške usmeritve so tesno povezane s 17 cilji trajnostnega razvoja Agende 2030.

Glede na indeks uresničevanja ciljev trajnostnega razvoja (SDG Index), ki sta ga razvili fundacija Bertelsmann Stiftung in mreža za trajnostni razvoj OZN (UN Sustainable Development Solutions Network), se Slovenija uvršča na 8. mesto med 156 državami (z uspešnostjo na globalni ravni 80,5 % in na regionalni ravni 76,9 %). Najboljši rezultati so vidni v povezavi s cilji trajnostnega razvoja 1 (odpraviti revščino), 10 (zmanjšati neenakosti), 3 (zdravo življenje in dobro počutje), 4 (kakovostna izobrazba) in 7 (cenovno sprejemljiva in čista energija). Prostor za izboljšave ima Slovenija na voljo pri ciljih 14 (življenje pod vodo), 12 (odgovorna proizvodnja in poraba), 17 (partnerstvo za cilje), 9 (industrija, inovacije in infrastruktura) in 2 (odprava lakote). Spremljanje uresničevanja ciljev trajnostnega razvoja zajema splošne izboljšave, ne pa vedno razčlenjenih podatkov in mikropodatkov. Če natančneje pogledamo uresničevanje cilja trajnostnega razvoja 1 (odpraviti revščino), kjer je Slovenija visoko nad povprečjem, ugotovimo, da pa so migranti v primerjavi z ostalim prebivalstvom bolj izpostavljeni revščini, socialni izključenosti in pomanjkanju stanovanj.

²⁴ PISA – povprečni rezultat pri matematiki, branju in naravoslovju.

Skupna točka različnih pobud, namenjenih podpori migrantov v ranljivih situacijah, krepitvi njihove udeležbe v političnem in kulturnem življenju ter vključevanju na trg dela in v lokalne skupnosti, je ta, da gre za projektno financirane aktivnosti. Projektno financiranje se zagotavlja nevladnim, humanitarnim in verskim organizacijam, ki delajo z migranti in drugimi ranljivimi skupinami.

Greer, Samaluk in Umney (2018) pišejo, da projektni način financiranja organizacij na eni strani spodbuja kreativnost, inovacije in odzivnost na lokalne razmere, na drugi strani pa lahko vodi do prekarnih zaposlitev. Hkrati taka organizacija dela neposredno vpliva tudi na ciljno skupino, v našem primeru migrante, ki ne morejo nadaljevati z vzpostavljanjem trajnostnih rešitev ter obetavnih praks preoblikovati v sistemske rešitve, vzpostavljati dolgoročna sodelovanja in smiselne mreže. Osebe, ki delujejo na področju migracij, so podvržene slabitvi profesionalnega statusa (Greer, Samaluk in Umney 2018). V Sloveniji je to mogoče zaznati tudi v javnem sektorju, kjer je prisoten trend zaposlovanja preko javnih del. Takšne kratkotrajne oblike zaposlovanja, največkrat dolgotrajno brezposelnih oseb, so značilne za namestitvene in podporne storitve, namenjene proslcem za mednarodno zaščito. Eden od tovrstnih primerov je Urad vlade za oskrbo in integracijo migrantov, kjer je mogoče zaznati pojav »vrtljivih vrat«, predvsem pri zaposlenih, ki delajo neposredno s prosilci za mednarodno zaščito. Pogoste menjave kadra slabijo kakovost in vzdržnost sistema, ki v takšnih okoliščinah ne more ustvarjati visoko usposobljenega strokovnega kadra. Projektni način dela in financiranja bi bilo treba uporabljati samo kot dopolnilo k vzdržnemu javno financiranemu sistemu storitev, ki bi pokrival vsa pomembna področja življenja migrantov.

Psihosocialna podpora migrantom v ranljivih položajih

V Sloveniji je na voljo več programov in krajših projektov, namenjenih migrantom. Socialnovarstveni programi in storitve za migrante, predvsem družine, otroke in ženske v ranljivih situacijah, so v veliki meri sofinancirane s strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Leta 2017 je ministrstvo sofinanciralo tri programe v treh večjih urbanih središčih, ki so privabili več kot 1.500 uporabnikov. Migranti se pogosto vključujejo v socialnovarstvene programe, ki sicer niso posebej namenjeni migrantom, npr. dnevni centri za otroke, kjer je na voljo učna pomoč in možnosti aktivnega preživljanja prostega časa, mladinski centri, programi s področja duševnega zdravja in podobni programi, ki jih izvajajo socialnovarstvene organizacije po državi (Smolej Jež in drugi 2018).

Multilingual health

V okviru projekta za pomoč pri vključevanju tujcev v slovensko družbo je Ministrstvo za notranje zadeve sofinanciralo večjezični priročnik, namenjen lažji komunikaciji migrantov z zdravstvenim osebjem.

Pri projektu so razvili grafično zasnovan priročnik v osmih jezikih, ki s pomočjo piktogramov pomaga pri komunikaciji med zdravstvenimi delavci in migrantom, ki išče medicinsko pomoč. Pri pripravi priročnika, ki je izšel v štirih knjižicah, razdeljenih na slovenski del in besedilo v enem ali dveh tujih jezikih, so sodelovali Filozofska fakulteta, Medicinska fakulteta, Zdravstvena fakulteta Univerze v Ljubljani ter Nacionalni inštitut za javno zdravje in Zdravniška zbornica Slovenije. Gradivo je na voljo v slovenščini/angleščini/francoščini, slovenščini/ruščini/mandarinščini, slovenščini/arabščini/farsiju in slovenščini/albanščini, čemur so bili dodani izrazi v severnem narečju Kosova za tiste migrante, ki ne razumejo knjižne albanščine. V okviru projekta je bilo zagotovljeno tudi usposabljanje za zdravstvene delavce, ki je bilo namenjeno predstavitvi uveljavljenih pristopov pri delu s tujejezičnimi uporabniki zdravstvenih storitev, predstavitvi priročnika ter praktičnim aktivnostim, s katerimi so udeleženci krepili veščine (Ministrstvo za notranje zadeve 2018, spletna stran projekta Multilingual health).

Inovativni interdisciplinarni program vseživljenjskega učenja na temo zaščite otrok in otrok na poti

Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani je razvila inovativni izpopolnjevalni interdisciplinarni program Interdisciplinarni in medsektorski pristop k zaščiti otrok, s posebnim poudarkom na pravicah otrok migrantov. Program je bil razvit v sodelovanju z organizacijo UNICEF, Pravno, Pedagoško in Medicinsko fakulteto (vse Univerza v Ljubljani) ter Fakulteto za varnostne vede (Univerza v Mariboru) in Oddelkom za psihologijo Filozofske fakultete Univerze v Osijeku (Hrvaška). Ta interdisciplinarni program je eden prvih te vrste v Sloveniji in na Zahodnem Balkanu, namenjen pa je vsem strokovnim delavkam in delavcem, ki delajo v tako imenovanih zavezniških sistemih varstva in zaščite otrok. Sem sodijo zaposleni na Policiji, v pravosodju, socialnem in zdravstvenem varstvu, izobraževanju, zaposleni na področju azila, integracije migrantov, v nevladnih organizacijah in drugi. Akreditirani program se bo začel izvajati v študijskem letu 2019/2020.

WANNE (We all need new engagement – Vsi potrebujemo novo angažiranost)

V okviru mednarodnega projekta Vsi potrebujemo novo angažiranost – WANNE (We all need new engagement), ki ga v Sloveniji izvajata Mirovni inštitut in Humanitas, je nastalo Transnacionalno poročilo, ki poleg pravnega, političnega in socio-ekonomskega prikaza stanja integracije v partnerskih državah (Avstrija, Hrvaška, Grčija, Italija, Malta, Romunija in Slovenija) prinaša primere dobrih praks spodbujanja in vključevanja državljanov tretjih držav v družbo. V Sloveniji so kot primere dobrih praks predstavili: Tovarno Rog (Second Home in Ambasada Rog), Razkrite roke, Mednarodne mladinske poletne kampe, Štrikeraj ter Aktiven_a sem. Cilj projekta Vsi potrebujemo novo angažiranost – WANNE (We all need new engagement) je povečati integracijo državljanov tretjih držav; spodbuditi njihovo udeležbo pri oblikovanju političnih zahtev, ki vključujejo človekovo dostojanstvo, solidarnost in integracijo ter spremeniti narativ o migracijah v splošni javnosti (Mirovni inštitut 2019)²⁵.

Spletna stran www.infotujci.si

Gre za eno najpogostejše obiskanih spletnih strani (skoraj 26.000 obiskov v 2018), ki vsebuje informacije tako za tujce, ki že prebivajo v Sloveniji, kot tudi za tiste, ki nameravajo priti v Slovenijo. Najbolj obiskane vsebine so povezane z začasnimi dovoljenji za prebivanje, delovnimi dovoljenji, tečaji slovenskega jezika in državljanstvom (Ministrstvo za notranje zadeve 2019).

Projekt ESIRAS

Projekt, ki ga v sedmih državah EU, vključno s Slovenijo (Rdeči križ Slovenije je partnerska organizacija), izvaja Mednarodna federacija Rdečega križa in Rdečega polmeseca (IFRC), je sofinanciran s strani Programa Evropske unije za zaposlovanje in socialne inovacije (EaSI). Cilj projekta je zagotoviti informacije in usposabljanje prosilcem za azil in beguncem, da se lažje vključijo v družbo in na trg dela. Uporabniki projekta v največji meri prihajajo iz Eritreje in Sirije, podpora, ki jo prejemajo, pa se nanaša na različna področja (usposabljanje, tolmačenje, pomoč pri komunikaciji z Zavodom za zaposlovanje in delodajalci itd.).

Spletna stran www.napotenidelavci.si

Ta spletna stran je bila del projekta Napotitev delavcev: izmenjava izkušenj, promocija dobrih praks in izboljšanje dostopa do informacij (Posting of workers: Sharing experiences, promoting best practices and improving access to information), sofinanciranega s strani Evropske komisije v okviru Programa EU za zaposlovanje in socialne inovacije (EaSI) in Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Namen projekta je bil izboljšati dostopnost, preglednost in skladnost informacij o napotitvah delavcev, zato je kot del storitev uporaben za različne ciljne skupine (odgovorne javne službe, delodajalce in napotene delavce).

Foto: Arhiv Slovenske karitas

²⁵ Osebna korespondenca.

SKUHNA – »svetovna kuhinja po slovensko«, izboljšanje socialnih razmer migrantov in hkrati obogatitev slovenske družbe

SKUHNA ali »svetovna kuhinja po slovensko« je inovativen projekt socialnega podjetništva, ki sta ga skupaj z migranti in begunci razvila Zavod Global in Zavod Voluntariat. Glavni namen projekta Skuhna je ponuditi migrantom in beguncem z globalnega juga podporo pri vstopu na trg dela, hkrati pa želi Skuhna povečati zaposljivost migrantov prek kulinaričnega dela in premostiti vrzel v sporazumevanju med migranti in domačini v Sloveniji. Poleg restavracije spadajo med glavne dejavnosti Skuhne še catering, kuharske delavnice, razprave in kulturni dogodki. Ker so kuharji in natakarji, ki sodelujejo v projektu, migranti in begunci iz različnih koncev sveta, nudi Skuhna široko paleto tipičnih jedi iz Srednje in Južne Amerike, Azije in Afrike (European Website on Integration).

Migrant Participation Project – Slovenija

V Sloveniji je politična udeležba državljanov tretjih držav izvzeta iz javnega diskurza; udeležba priseljencev na volitvah ni uradno zabeležena. Vendar pa podatki, zbrani v Evropski družboslovni raziskavi, kažejo, da tujci, rojeni izven EU, ki že dlje časa prebivajo v Sloveniji (tj. več kot 10 let), trikrat manj verjetno sodelujejo v politiki v primerjavi z njihovimi slovenskimi ustrezniki. V okviru projekta so bile izvedene raziskovalne in lobistične dejavnosti v Sloveniji in osmih drugih sodelujočih državah v Srednji in Vzhodni Evropi, z namenom okrepitve položaja priseljencev v političnem življenju v državi, kjer prebivajo. Projekt je med letoma 2013 in 2015 izvajala nevladna organizacija Slovenska filantropija in je bil financiran s strani Generalnega direktorata Evropske komisije za migracije in notranje zadeve. Rezultat projekta je bila izvolitev treh predstavnikov z migrantskim ozadjem v Svet za vključevanje tujcev: enega iz nekdanje Jugoslavije, enega iz države EU in enega državljana tretje države (European Website on Integration).

Subvencionirana nastanitev ljudi s priznano mednarodno zaščito

V skladu z Zakonom o mednarodni zaščiti imajo tisti s priznanim statusom mednarodne zaščite pravico do nastanitvene podpore v tako imenovanih integracijskih hišah, ki so last Urada vlade za oskrbo in integracijo migrantov. V Sloveniji so tri integracijske hiše – v Ljubljani z zmogljivostjo 15 mest, v Mariboru (45 mest) in v Velenju (30 mest). Poleg tega ima urad v lasti tudi stanovanja v Mariboru (5 stanovanj) in Kopru. Begunci lahko v nastanitvi ostanejo največ eno leto. V določenih okoliščinah, kot je na primer bolezen, se lahko to obdobje podaljša za dodatnih 6 mesecev. Kdor se odloči za iskanje zasebne nastanitve, ima pravico do pridobitve subvencije za 18 mesecev. To obdobje se lahko podaljša za

dodatnih 18 mesecev, če se begunec vpiše v tečaj slovenskega jezika in ima 80-odstotno udeležbo (ali več). Znesek subvencije se izračuna na osnovi minimalnega dohodka in je odvisen od števila družinskih članov. Posameznik je na primer upravičen do 100-odstotne subvencije, ki znaša 385 EUR na mesec, medtem ko lahko štiričlanska družina prejme 693 EUR subvencije na mesec (glejte Uredbo o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic osebam z mednarodno zaščito, Uradni list RS, št. 72/17).

Opolnomočenje migrantov s svetovanjem in programi pomoči

Slovenska karitas od svoje ustanovitve leta 1990 izvaja program za migrante in begunce, ki vključuje svetovanje in osnovno materialno pomoč. Leta 2018 je v sklopu tega programa 4.395 migrantov in beguncev prejelo osnovne življenjske potrebe (hrano in pripomočke za osebno higieno). Tistim migrantom in beguncem, zlasti mladoletnikom brez spremstva, ki ne prejemajo državne socialne pomoči, Karitas zagotavlja tudi enkratno finančno pomoč, ko prejmejo status mednarodne zaščite. Glavni upravičenci so delavci migranti in njihovi družinski člani s Kosova, Severne Makedonije in Albanije. Mreža Karitas v Sloveniji sodeluje tudi z drugimi ustanovami, s katerimi iščejo skupne rešitve za podporo migrantom (centri za socialno delo, šolske svetovalne službe, azilni dom, občine itd.). Na Škofijski karitas Ljubljana, svetovalna služba pomaga več kot 80 migrantom letno pri ureditvi dokumentov in statusa, izboljšanju osnovnih pogojev za življenje, usmerjanju na jezikovne tečaje slovenščine in k drugim možnostim za pomoč in razvoj, kar prispeva k njihovem preživetju in večji samostojnosti. Na Škofijski karitas Novo mesto zagotavljajo svetovanje albansko govoreči skupnosti v njihovem jeziku, ki se ga udeležuje več kot 80 uporabnikov. Leta 2018 je bilo rednega svetovanja na Nadškofijski karitas Maribor deležnih več kot 40 migrantov.

Medkulturni poletni tabori za otroke in mladostnike

Slovenska karitas že vrsto let v Portorožu organizira program poletnega letovanja za otroke, imenovan »Biseri«. Letovanje je v osnovi namenjeno otrokom in mladostnikom v ranljivih situacijah iz Slovenije. S projektom MIND pa je bil program nadgrajen in omogoča udeležbo na letovanjih tudi otrokom migrantom, ki živijo v Sloveniji. Leta 2018 se je tovrstnih poletnic zato prvič udeležilo 17 otrok in mladostnikov migrantov, katerih korenine so iz Konga, Sirije, Iraka, Irana, Bosne in Hercegovine ter Bolgarije. Preko vsakodnevnih interakcij, kjer so se otroci in mladi bolje spoznavali med seboj in se obogatili z različnimi kulturami, so se učili vrednot medsebojnega sprejemanja.

Delo Slovenske karitas na področju razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči v podsaharski Afriki in na Zahodnem Balkanu

Slovenska karitas od leta 2006 dalje izvaja projekte in programe mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči v državah podsaharske Afrike, zlasti na revnih podeželskih območjih Ruande, Burundija, Malavija, Centralnoafriške republike in Madagaskarja. Projekti potekajo v partnerskem sodelovanju s slovenskimi misijonarji in lokalnimi Karitas in ob sofinanciranju s strani Ministrstva za zunanje zadeve RS in Misijonskega središča. Prednostna področja dela so oskrba z vodo in hrano, zdravstvo in izobraževanje ter omogočanje dela staršem v ranljivih situacijah. Slednje se izvaja predvsem preko razvojnega programa »Z delom do dostojnega življenja«, ki v letu 2019 vključuje skupaj 320 staršev iz afriških držav - Ruande, Burundija, Centralnoafriške republike, Eritreje in Madagaskarja. S prihodki, ki jih starši zaslužijo s svojim delom, lahko dostojno preživijo svoje družine v domačem okolju – lahko jim nudijo hrano, zdravila in plačajo šolnino za otroke. Zmožni so kupiti tudi kakšno žival, kos zemlje ipd.

Nacionalne politike in prakse

ASEF – Ameriško-slovenska izobraževalna fundacija

Ameriško-slovenska izobraževalna fundacija spodbuja ameriške in slovenske izobraževalne dejavnosti ter združuje slovenske študente in profesorje po svetu. Fundacija ASEF podpira raznoliko skupnost zelo nadarjenih, obetavnih študentov, da zgradijo skupnost profesorjev in vodij odličnosti, značaja in storitev. Fundacija nudi številne štipendije za pridobivanje visoke ravni izobrazbe in programe finančne pomoči, gradiva za učenje in poučevanje ter priložnosti za izmenjavo za tuje študente in fakultete. Namen teh aktivnosti je ponuditi ameriškim podjetjem priložnost za naložbe in širitev svoje prisotnosti v Sloveniji in drugih državah Srednje in Vzhodne Evrope. K poslanstvu fundacije ASEF spadata tudi povezovanje Slovenije in Slovencev po svetu ter spodbujanje ohranjanja slovenskega jezika in dediščine. V letu 2019 fundacija ASEF sodeluje s 37 univerzami in slovenskimi profesorji po svetu. Eden najpomembnejših pokroviteljev fundacije ASEF je Urad vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu (skupen prispevek 100.000 USD) (ASEF 2019).

Že od leta 1993 pa Slovenska karitas izvaja projekte in programe razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči v državah Zahodnega Balkana (Severni Makedoniji, Srbiji, Bosni in Hercegovini ter Albaniji). V sodelovanju z lokalnimi organizacijami Karitas in slovenskimi misijonarji zagotavlja pakete hrane in druge osnovne dobrine družinam in posameznikom, ki živijo v pomanjkanju, podpira socialne programe za otroke in starejše ter obnavlja hiše družinam, ki so v ranljivih situacijah. V Albaniji izvaja tudi razvojni program »Z delom do dostojnega življenja«, ki vključuje 17 brezposelnih žensk. Slovenska karitas izvaja projekte mednarodnega razvojnega sodelovanja v Srbiji ter Bosni in Hercegovini tudi ob sofinanciranju Ministrstva za zunanje zadeve RS od leta 2011 dalje. S to podporo v letih 2017 do 2019 v obeh državah izvaja projekt socialnega in ekonomskega opolnomočenja žensk v ranljivih situacijah, s pomočjo katerega jim omogoča, da lahko živijo dostojnejše življenje v svojem domačem okolju.

Štipendije za slovenske izseljence in slovenske manjšine v sosednjih državah

Slovenija vsako leto prek Javnega štipendijskega, razvojnega, invalidskega in preživninskega sklada Republike Slovenije povabi Slovence po svetu, da zaprosijo za štipendijo, ki se podeli članom slovenskih manjšin v sosednjih državah in Slovencem po svetu za študij na prvi ali drugi stopnji študijskih programov v Sloveniji. Glavni namen tega programa štipendiranja je povezovati mlade Slovence, ki živijo po svetu, z domovino. Prejemniki štipendij so običajno upravičeni tudi do subvencionirane nastanitve v študentskih domovih. V študijskem letu 2018/2019 je bilo za štipendije porabljenih skupno 275.000 EUR.

Mednarodno razvojno sodelovanje

Mednarodno razvojno sodelovanje je pomemben instrument slovenske zunanje politike. Z njim Slovenija prispeva k bolj uravnoteženemu in enakopravnemu svetovnemu razvoju ter prevzema odgovornost za odpravo revščine in trajnostni razvoj. Slovenija se med donatorice uradne razvojne pomoči uvršča od leta 2004, ko je vstopila v Evropsko unijo in pri Svetovni banki prestopila v skupino razvitih držav.

Evropska unija in države članice so obnovile kolektivno zavezo Evropske unije za doseg cilja 0,7 % bruto nacionalnega dohodka (BND) za uradno razvojno pomoč v časovnem okviru Agende 2030. Države, ki so se EU pridružile pred letom 2002, so sprejele individualno zavezo, da bodo do leta

2030 ohranile oz. dosegle 0,7 % BND, medtem ko so se države, ki so postale članice EU po letu 2002, zavezale, da si bodo v istem časovnem obdobju prizadevale povečati uradno razvojno pomoč na 0,33 % BND. Leta 2017 je Slovenija za mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarne pomoči namenila 67,23 milijonov EUR, kar predstavlja 0,16 % BND.

V letu 2017 je bilo 22,11 milijonov EUR namenjenih za dvostransko, 45,12 milijonov EUR pa za večstransko razvojno pomoč. Slovenija dvostransko razvojno pomoč izvaja preko ministrstev, ustanov, ki jih je (so)ustanovila vlada, mednarodnih organizacij in nevladnih organizacij, večstransko razvojno pomoč pa izvaja predvsem preko Evropske unije, Organizacije združenih narodov in Skupine Svetovne banke.

Slovenija je v preteklem letu posodobila pravne in strateške dokumente na področju mednarodnega razvojnega sodelovanja in jih hkrati uskladila z Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030. Leta 2018 je bil sprejet nov Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarne pomoči Republike Slovenije, ki določa cilje in načine dolgoročnega načrtovanja, financiranja in izvajanja mednarodnega razvojnega sodelovanja ter je bistvenega pomena za učinkovito in pregledno delovanje na tem področju. Konec istega leta je bila sprejeta še Uredba o izvajanju mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči Republike Slovenije. Konec 2017 je bila sprejeta Resolucija, ki opredeljuje to področje, leta 2018 pa ji je sledila še Strategija, ki podrobneje opredeljuje cilje in strateške usmeritve mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči, pa tudi konkretne ukrepe za njuno dosledno in učinkovito izvajanje. Pripravljen bo tudi akcijski načrt o postopnem povečevanju deleža BND.

V skladu z Resolucijo so prednostna vsebinska področja mednarodnega razvojnega sodelovanja naslednja: (i) spodbujanje miroljubnih in vključujočih družb, s poudarkom na dobrem upravljanju, enakih možnostih, vključno z enakostjo spolov, ter kakovostnem izobraževanju; (ii) boj proti podnebnim spremembam, s poudarkom na trajnostnem gospodarjenju z naravnimi in energetskimi viri. Presečni temi sta enakost spolov in varovanje okolja.

V letu 2017 je Slovenija največ sredstev razpoložljive dvostranske razvojne pomoči namenila državam Zahodnega Balkana. Ministrstvo za zunanje zadeve je v tem letu med drugim začelo sofinancirati šest triletnih projektov, ki jih izvajajo slovenske nevladne organizacije in potekajo v Bosni in Hercegovini, Srbiji, Črni gori, Severni Makedoniji in Albaniji. Dva izvaja Slovenska karitas, in sicer enega v Bosni in Hercegovini in enega v Srbiji, cilj obeh pa je socialno in ekonomsko opolnomočenje žensk. S sodelovanjem v teh projektih najbolj zapostavljene ženske pridobivajo nove veščine in znanje, deležne so poklicnega usposabljanja in subvencij za razvoj malih družinskih podjetij.

Poleg Zahodnega Balkana sta prednostni geografski območji slovenskega razvojnega sodelovanja še evropsko sosedstvo in Podsaharska Afrika, s poudarkom na najmanj razvitih državah. V državah Podsaharske Afrike Slovenija podpira predvsem projekte, ki jih izvajajo slovenske nevladne organizacije in ustanove. Trenutno Slovenska karitas izvaja projekt v zahodni Ruandi. Namen projekta je izboljšanje dostopa do naravnih virov in učinkovitost njihove rabe, s tem pa se povečajo možnosti za preživetje ter izboljša kakovost življenja najrevnejših skupin tamkajšnjega prebivalstva. S tem bo 600 gospodinjstvom omogočeno, da izboljšajo način kmetovanja, ustvarijo več prihodkov in uporabljajo okolju manj škodljive vire energije z boljšim izkoristkom.

Razvojno sodelovanje prispeva k miru in varnosti ter k izboljšanju življenjskih razmer najbolj ogroženih družbenih skupin. Razvojni in humanitarni projekti zato obravnavajo tudi različne vzroke, zaradi katerih so ljudje prisiljeni oditi od doma. Ministrstvo za zunanje zadeve podpira tudi nekaj projektov, katerih ciljna skupina so begunci. Trenutno tovrstni projekti potekajo v Jordaniji, Libanonu in Ugandi. V Jordaniji se izvaja projekt poklicne rehabilitacije najbolj ogroženih žensk in socialne rehabilitacije otrok. Projekt za sirske begunce, ki se je v Jordaniji zaključil v letu 2018, je bil usmerjen v izobraževanje o nevarnosti min in eksplozivnih ostankov vojne. Od leta 2015 Slovenija financira tudi aktivnosti za sirske in palestinske begunce v Libanonu, ki so namenjene predvsem ekonomskemu in psihosocialnemu opolnomočenju begunk. V obdobju 2015–2019 Slovenija podpira projekta v Ugandi, ki sta namenjena zagotavljanju prehranske varnosti in priložnosti za samozaposlitev zlasti za begunce, ki živijo v predmestju Kampale. Pomoč beguncem Ministrstvo za zunanje zadeve namenja tudi preko Agencije OZN za pomoč in zaposlovanje palestinskih begunccev na Bližnjem vzhodu (UNRWA), Visokega komisariata OZN za begunce (UNHCR), Nujnega skrbniškega sklada EU za Afriko, ki je bil ustanovljen za celovito in usklajeno odzivanje na različne vzroke nestabilnosti, nezakonitih migracij in prisilnih razselitev v Afriki, ter instrumenta EU za begunce v Turčiji.

Po načelu skladnosti politik za razvoj, ki zagovarja potrebo po doslednosti in usklajenosti različnih področnih politik s politiko razvojnega sodelovanja, naj bi Slovenija v prihodnje posebno pozornost namenjala petim prednostnim področjem: trgovini in financiranju, podnebnim spremembam, prehranski varnosti, migracijam ter varnosti in razvoju.

Priložnosti za prispevek migrantov v državah izvora

Slovenija v okviru dvostranskih protokolov o sodelovanju na področju izobraževanja omogoča pridobivanje strokovne izobrazbe mladih iz držav Zahodnega Balkana pod istimi pogoji kot slovenskim državljanom.

Izven formalnih okvirov so prispevki migrantov v državah izvora pogosto opazni tudi v obliki solidarnostnih dejanj. Številne družine v diaspori iz nekdanje Jugoslavije so še vedno pripravljene in sposobne sodelovati pri zbiranju in razdeljevanju »skupnih zneskov« za humanitarne namene, kot je bilo v primeru poplav v Bosni in Hercegovini leta 2014 (Halilovich in drugi 2018). Podobno je kitajska skupnost organizirala zbiranje sredstev za humanitarno pomoč ob poplavih v Sečuanu (Bofulin 2016).

Migranti tako imenovane druge generacije vzdržujejo določene povezave z lokalnimi skupnostmi svojih staršev, pogosto pa so te povezave šibke, običajno spodbujene iz socialnih in ne ekonomskih razlogov. Te povezave in sodelovanja med ljudmi predstavljajo priložnost za krepitev formaliziranega sodelovanja med državami in skupnostmi, s pomočjo različnih skladov, ki omogočajo sofinanciranje projektov čezmejnega sodelovanja, kot so na primer Twinning programi.

Za migrante iz Bosne in Hercegovine je značilno, da se pogosto angažirajo v tranzicijske vzorce zaposlovanja, saj nenehno iščejo boljše zaposlitvene priložnosti v tujini ter v sektorjih, kjer lahko za opravljeno delo ob boljših pogojih dela prejmejo tudi boljše plačilo. Migranti iz Bosne in Hercegovine, ki na novo pridejo v državo, se običajno zaposlijo v deficitarnih panogah in poklicih, na primer v prevozništvu ali gradbeništvu. Večina migrantov se mora zaradi neskladnosti pridobljenih kvalifikacij in potreb na trgu dela prekvalificirati, s čimer pridobijo nov poklic in s tem možnost, da delajo v zelenih panogah. Ker so se mnogi migranti primorani prekvalificirati, bi bilo smiselno pričeti s postopkom že v državi izvora, pred dejansko selitvijo v novo državo.

Za migrante iz držav nekdanje Jugoslavije je tudi značilno, da kljub sekundarnim migracijam iz Slovenije v zahodnoevropske države še vedno delajo za slovenska podjetja (Halilovich in drugi 2018). Ti migranti so pogosto žrtve zlorab in izkoriščanja, kar smo v v prejšnjih poglavjih že predstavili. Z namenom preprečevanja pogostih zlorab in izkoriščanj teh delavcev bi bil na mestu razmislek o tem, da se jim zagotovi posredovanje točnih informacij o njihovih pravicah in virov pomoči preko kanalov komuniciranja, ki jih običajno uporabljajo migrantske skupnosti. S tem bi zagotovili, da znotraj skupnosti obstoječih in bodočih migrantov krožijo resnične informacije.

Halilovich in drugi (2018) opozarjajo na relativno slabo razvito sodelovanje med visokošolskimi ustanovami Bosne in Hercegovine ter Slovenije na univerzitetni ravni, kar je razvidno iz relativno nizkega števila programov, namenjenih izmenjavi. Podobno ni veliko Twinning projektov medinstitucionalnega sodelovanja ali podatkov o že izvedenih projektih, ki nosijo visoko dodano vrednost in ki bi konkretno povezovali lokalne skupnosti Zahodnega Balkana s svojimi skupnostmi v diaspori v Sloveniji. Avtorji zato priporočajo razvoj podjetjem prijaznega in spodbudnega okolja, ki bi privabljal visokotehnološka zagonska podjetja, zlasti s področja zdravstva, medicinskih raziskav in ekoloških projektov, posebej vetrne energije. Verjamejo, da bi lahko s tem dvignili zaupanje vlagateljev za naložbe v dinamične in konkurenčne trge.

Foto: Arhiv Škofijske karitas Koper

UGOTOVITVE IN SKLEPI

V tem poglavju so predstavljene temeljne ugotovitve in sklepi o trenutnih razmerah na področju migracij, tako priseljevanja v Slovenijo kot izseljevanja iz nje. Predstavljene ugotovitve temeljijo na izvedeni raziskavi in na intervjujih s ključnimi informatorji, ki smo jih izvedli v okviru projekta MIND. Zaključki, ki jih predstavljamo, povzemajo obstoječe trende in izzive na področju migracij v Sloveniji, razmere, v katerih se nahajajo ljudje, ki migrirajo, težave, s katerimi se soočajo ter nekatere temeljne značilnosti razmerja med migracijami in razvojem v Sloveniji in državah, od koder

migranti in migrantke izvirajo. Na podlagi ugotovitev in sklepov je pripravljen seznam priporočil, predvsem v obliki javnopolitičnih odgovorov in ukrepov ter zagovorniških intervencij, ki vodijo k sprejetju, zaščiti, spodbujanju in integraciji migrantov, beguncev ter žrtev trgovine z ljudmi v Sloveniji. Omenjena priporočila odražajo družbeni nauk Cerkve in so skladna z dvajsetimi akcijskimi točkami za pastoralno načrtovanje na področju migracij, ki jih je odobril sveti oče.

Pregled temeljnih ugotovitev in sklepov

Priseljevanje na območje Slovenije

Ko govorimo o priseljencih v Slovenijo, je potrebno upoštevati dve skupini migrantov. Na eni strani je populacija migrantov, ki so bili rojeni v tujini oz. so imeli svoje prvo prebivališče prijavljeno v tujini, a so se v določenem trenutku svojega življenja odločili za selitev v Slovenijo in potem v državi tudi ostali, se ustalili in uredili državljanstvo. Na drugi strani pa je populacija migrantov, ki živijo in/ali delajo v Sloveniji, a nimajo slovenskega državljanstva in so v uradnih evidencah vodeni kot tujci. Skupni seštevek ene in druge skupine za leto 2018 pokaže, da je v Sloveniji živelo nekaj več kot **250.000 prebivalcev, ki so bili rojeni v tuji državi, kar predstavlja 12,1 % vseh prebivalcev Slovenije**. Med njimi jih je več kot pol (128.351 oseb) pridobilo državljanstvo Slovenije, na primer skozi naturalizacijo ali po rodu, preostala slaba polovica tujih državljanov (121.875), pa je s 1. januarjem 2018 imela v Sloveniji prijavljeno prebivališče. Velja omeniti, da je 7 % med njimi v Sloveniji imelo prijavljeno prvo prebivališče, kar pomeni, da so bili rojeni tujcem, ki so prebivali v Sloveniji. **Zaključimo lahko, da je začetku leta 2018 delež v tujini rojenih državljanov Slovenije predstavljal 6,21 %, delež tujih državljanov, ki so prebivali v Sloveniji, pa 5,9 % celotne populacije Slovenije** (podatkovna zbirka Eurostat).

Večji del v tujini rojenih je prihajal iz Bosne in Hercegovine (43 %), Srbije (10 %), Severne Makedonije (7 %) in Kosova (7 %). Tisti, ki so se rodili v neevropskih državah, povečini prihajajo iz Rusije (3.009), Kitajske (977), Združenih držav Amerike (768), Argentine (456) in Kanade (372), medtem ko lahko iz držav članic EU v Sloveniji najdemo večjo skupnost migrantov, rojenih na Hrvaškem (44.994), v Nemčiji (7.255) in Italiji (4.136) (gl. Priloga 2).

Med tujimi državljani s prijavljenim prebivališčem v Sloveniji, so prevladovali državljani Bosne in Hercegovine (54.044 oseb), Kosova (14.860), Srbije (11.832 oseb), Severne Makedonije (11.346 oseb) in Hrvaške (9.472 oseb). To so tudi države, od koder se je v zadnjem letu v Slovenijo preselilo največje število migrantov.

Kot predstavljeno, je večina migracij na območje današnje Slovenije v preteklosti kot tudi danes potekala iz držav, ki so bile del nekdanje Jugoslavije. Državljanji teh držav so predstavljali poglobitni delež migracijskih tokov, mnogi med njimi pa so se v Sloveniji ustalili, si ustvarili dom in družino ter uredili državljanstvo.

Glavni dejavnik, ki še vedno privablja ljudi, je industrijski razvoj Slovenije. Kot kažejo razpoložljivi podatki, so delodajalci v Sloveniji najpogosteje povpraševali po nizko kvalificiranih delavcih migrantih, največkrat za delo v slabše plačanih panogah, kjer je pogosto prisotna negotovost zaposlitve in slabši delovni pogoji, prav tako pa so pristojni organi in civilnodružbene organizacije zaznale večje število kršitev in izkoriščanja delavcev migrantov.

Priseljevanje in industrijski razvoj

Priseljevanje je skozi zgodovino pomembno prispevalo k industrijskemu in gospodarskemu razvoju Slovenije. Danes velja, da je največ delavcev migrantov zaposlenih v nekaterih najbolj ključnih sektorjih industrijske dejavnosti, to je v gradbeništvu, kateremu sledita proizvodnja ter prevoznništvo in skladiščenje. Čeprav s to raziskavo ne moremo v celoti potrditi, se zdi, da sta dosedanja industrijski razvoj Slovenije ter trenutno okrevanje gospodarstva v veliki meri odvisna od priseljevanja ljudi, ki v državo prinašajo delo in veščine, prav tako pa so pripravljeni delati v tistih sektorjih in dejavnostih, ki zaradi nizkih plačil in slabših pogojev dela pogosto ne pritegnejo domačih delavcev in delavk.

Močno povezavo med preseljevanjem in gospodarsko uspešnostjo v Sloveniji lahko opazimo v številčnem priseljevanju v obdobju od 60-ih let 20. stoletja do prvega desetletja 21. stoletja, kateremu je sledil izrazit upad migrantskih delavcev v obdobju krize med letoma 2008 in 2015, kar je razvidno predvsem iz števila izdanih delovnih dovoljenj – v nekaterih panogah je v tem času bilo zaznati več kot 50 % upad. Dobre gospodarske razmere, kratkoročni obeti za rast ter okrevanje trga dela, ki smo mu priča, so prispevali k nedavnemu povečanju števila priseljencev, kar je razvidno tako iz povečanega števila izdanih delovnih dovoljenj kot večjega števila združitvev družin migrantov, kar se sklada z napredkom v gospodarstvu.

Foto: Jana Lampe

Foto: Jana Lampe

Prispevek migrantov h gospodarskemu razvoju in dejavnosti se kaže v relativno visoki stopnji zaposlenosti med moškimi priseljenci. Po podatkih OECD za leto 2016 je bila stopnja zaposlenosti v tujini rojenih moških, starih od 15 do 64 let, 69,4 %, kar je nekoliko več od stopnje zaposlenosti med delovno aktivno populacijo moških, rojenih v Sloveniji, ki je znašala 68,8 %. Stopnja zaposlenosti v tujini rojenih žensk, starih od 15 do 64 let, je bila v istem letu 55,2 %, kar se ne razlikuje bistveno od 63,5 % deleža zaposlenosti med ženskami iz iste starostne skupine, ki so bile rojene v Sloveniji. Velja, da je bila splošna stopnja zaposlenosti med vsemi tujimi delovno aktivnimi državljani 62,4 %, kar je blizu stopnji zaposlenosti 66,2 % delovno aktivnega prebivalstva, rojenega v Sloveniji.

Največje priseljske skupnosti najdemo v urbanih okoljih, predvsem v Ljubljani, v Mariboru in Kopru. V osrednjeslovenski regiji se tako nahaja večidel migrantov in migrantk iz Bosne in Hercegovine, več kot polovica iz Črne gore ter skoraj štirideset odstotkov iz Srbije. Za Albance iz Kosova je na drugi strani značilna bolj razpršena poselitev, kar je povezano predvsem s pojavom t. i. etnične ekonomije, kar pomeni, da je bivanje vezano na podjetniško aktivnost družin priseljencev. Kar nekaj skupnosti, kjer živijo predvsem migranti, ki so se v Slovenijo preselili v času nekdanje Jugoslavije, se nahaja v okoljih, ki so bila nekdanj pomembno gonilo industrijskega razvoja, a se danes srečujejo z nekoliko višjo brezposelnostjo in razvojno ogroženostjo, predvsem pomurske, zasavske, posavske in podravske regije.

Demografski izzivi

Priseljevanje je ključni dejavnik, ki blaži negativne posledice staranja prebivalstva in upadanja deleža delovno aktivne populacije v Sloveniji, ob upoštevanju nizke stopnje rodnosti v Sloveniji, ki je v letu 2017 znašala 1,62 živorojenih otrok na eno žensko v rodni dobi, kar je precej pod t. i. stopnjo enostavne menjave generacij, ki znaša 2,1 živorojenih otrok na eno žensko v rodni dobi.

Število prebivalstva v Sloveniji je prenehalo naraščati sredi 80-ih let 20. stoletja in od takrat narašča tudi povprečna starost. Po podatkih Eurostata in Statističnega urada Republike Slovenije je v letu 2017 povprečen prebivalec Slovenije imel 43,2 leta, kar je nekoliko več, kot velja za povprečje EU28 (42,8 leta). Delež otrok v splošni populaciji v prvem četrtletju 2018 je z 19 % za 1 o. t. nižji kot v povprečju EU28, medtem ko je delež starih nad 65 let 19,4 % za 0,4 o. t. višji kot v povprečju EU28. V obdobju med 2007 in 2017 se je delež prebivalcev v tej starostni skupini povišal za 3 o. t., kar je bistveno več kot 0,6 o. t., ki velja za povprečje v državah članicah Evropske unije. To pomeni, da se populacija v Sloveniji stara bistveno hitreje kot v evropskem povprečju. Intenzivno staranje prebivalstva je potrebno obravnavati tudi v luči izseljevanja, kjer prihaja predvsem do t. i. »bega rok« in »bega možganov«, kar opisujemo v nadaljevanju. Vse to ustvarja izrazite pritiske na nacionalni sistem socialne varnosti, kjer se kot posebej občutljiv na demografske spremembe kaže sistem pokojnin, invalidskega zavarovanja in drugih kritij iz naslova socialnega zavarovanja. Sodobna družba se sooča z vse večjimi izzivi prihodnosti, ki niso povezani le z zagotavljanjem trajnostne gospodarske rasti in vzdrževanjem sistemov socialne varnosti, ampak tudi z usklajevanjem zasebnega in poklicnega življenja v luči vse večjih potreb po dvojnem varstvu – skrbi za otroke in starajoče se starše. Migracije so pomemben dejavnik, ki neposredno vpliva na vse navedene vidike, saj lahko sočasno prispeva tako k premoščanju nastalih izzivov, kot tudi prispeva k ustvarjanju teh vrzeli. Zgolj celovito zastavljene migracijske politike, ki predvidevajo sodelovanje znotraj mednarodne skupnosti, lahko uspešno naslovijo izzive tako pri oblikovanju ukrepov za varne, urejene in ustrezno regulirane migracije.

Izseljevanje in diaspora

Po podatkih SURS se je v letu 2017 odselilo 17.555 ljudi in priselilo 18.808 ljudi, kar pomeni, da se na letni ravni število priseljenih in izseljenih bistveno ne razlikuje.

Po podatkih Sklada ZN za prebivalstvo je leta 2017 v tujini živel 134.500 ljudi, ki so bili rojeni v Sloveniji ali imajo državljanstvo Slovenije. Večina (66 %) med njimi je živel v kateri od držav članic Evropske unije, predvsem Nemčiji (27,8 % vseh izseljencev), Avstriji (13,7 % vseh izseljencev) in na Hrvaškem (13,3 % vseh izseljencev). Največji delež izseljencev,

rojenih v Sloveniji ali z državljanstvom Slovenije, ki so živeli v kateri izmed držav nečlanic EU, je živel v Srbiji (8 % vseh izseljencev), Kanadi (6,7 % vseh izseljencev), ZDA (6,6 % vseh izseljencev) ter Avstraliji (6,2 % vseh izseljencev).

Naj ilustriramo; če bi vse izseljence po svetu, ki so bili rojeni v Sloveniji ali imajo državljanstvo Slovenije, namestili v eno mesto, bi bilo teh za drugo največje mesto v državi.

Podatki SURS o starostni strukturi izseljencev in priseljencev kažejo, da je ta podobna, pri čemer je 41 % vseh izseljencev starih od 25 do 39 let. Zaskrbljujoč je podatek o številu državljanov Slovenije s terciarno izobrazbo v starosti med 25 do 29 let, ki se izseljujejo v tujino, saj je njihov delež med letoma 2011 in 2016 narasel za 2,5-kratnik.

Evidentno je premalo pozornosti namenjene identifikaciji in mobilizaciji slovenske diaspore, tistih ljudi po svetu, ki imajo prednike iz Slovenije. Število teh ni zanemarljivo, saj lahko po nekaterih ocenah preseže celo milijon ljudi. Ena od študij je na primer pokazala, da je samo v ZDA okrog 500.000 ljudi, ki imajo četrtno ali osmino slovenskih prednikov (enega od starih staršev ali prastarih staršev) (Klemenčič 2001). Izkušnje drugih držav kažejo, da lahko diaspore s predniki različnih generacij prispevajo k celostnemu človekovemu razvoju tako države izvora kot tudi trenutnega kraja prebivanja.

Tokovi čezmejnih denarnih nakazil

Velik prispevek migracij k razvoju – vključno s celostnim človeškim razvojem – se ne odraža le s tokovi čezmejnih denarnih nakazil, temveč tudi z vrednostjo, ki ga prinašajo različne aktivnosti migrantov k razvoju skupnosti v državah, od koder prihajajo ter v državah, kjer delajo in živijo. Po podatkih Svetovne banke za Slovenijo za leto 2017 je bil letni **priliv** čezmejnih denarnih nakazil v Slovenijo 478 milijonov USD. Znesek čezmejnih **odlivov**, torej čezmejnih denarnih nakazil iz Slovenije v tujino, je odvisen od metodologije izračuna. Iz podatkov Mednarodnega denarnega sklada za leto 2017, ki temelji na statistikah plačilnih bilanc, objavah podatkov centralnih bank, nacionalnih statističnih agencij in nacionalnih predstavništev Svetovne banke, znaša skupni znesek čezmejnih denarnih nakazil 226 milijonov USD. Ocena odlivov, ki temelji na podlagi metodologije, ki sta jo leta 2007 razvila Ratha in Shaw s Svetovne banke in ki pojem nakazil koncipira širše, kaže, da je bil znesek za Slovenijo v letu 2017 z 813 milijoni USD bistveno višji.

Pri mednarodnih denarnih nakazilih gre predvsem za prenose osebnih prihodkov migranta, migrantke k družini in družinskim članom, običajno se ti uporabijo za nastanitev družine, prehrano, zdravstveno varstvo in šolanje/izobraževanje. Nakazila na drugi strani prikazujejo obseg prispevkov delavcev migrantov h gospodarstvu v državah, kjer prebivajo. Velja, da se v povprečju prenakaže samo približno 20 % celotnih prihodkov migrantov, kar pomeni, da približno 80 % dohodkov migrantov ostane v državi, kjer ti prebivajo, kar pomeni, da migranti skozi potrošnjo neposredno prispevajo h gospodarstvu. Če upoštevamo samo plače, je prispevkov k slovenskemu gospodarstvu, ki jih ustvarijo migranti, blizu 2,5 milijarde USD. S podobno ekstrapolacijo podatkov o mednarodnih denarnih nakazilih slovenskih izseljencev po svetu se izkaže, da se tudi njihov prispevek h gospodarstvom ciljnih držav blizu znesku 2 milijard USD.

Notranje selitve

Po podatkih SURS je v letu 2017 svoje stalno prebivališče v Sloveniji spremenilo več kot 112.000 ljudi, pri čemer velja, da so tujci bolj mobilna skupina prebivalcev kot državljani Slovenije, saj se je najmanj enkrat selil povprečno vsak deseti tujec, medtem ko se je med državljani Slovenije selil povprečno vsak dvaindvajseti (SURS 2017). Povprečna starost notranjih selilcev je 34 let, običajno pa se selijo iz Osrednje Slovenije na Gorenjsko, jugovzhodno Slovenijo ali Savinjsko. Glavni razlogi za selitve ven iz osrednjeslovenske regije so pogosto povezani z visokimi cenami nepremičnin v tej regiji, zaradi česar se številni delovno aktivni prebivalci preselijo v druge regije in se vozijo na delo v Osrednjo Slovenijo. Velja, da se približno 50 % Slovencev dnevno vozi na delo v druge regije. Velik izziv za trajnostni in celovit razvoj Slovenije je tudi beg možganov v okviru notranjih migracij ljudi, ki se dnevno vozijo iz slabo razvitih regij v Osrednjo Slovenijo, ali v primeru pomurske regije, za katero velja, da jo mladi, visoko izobraženi ljudje za stalo zapuščajo in se selijo v Osrednjo Slovenijo, kar tudi neposredno vpliva na visok indeks razvojne ogroženosti pomurske regije.

Ženske v migracijah

Slovensko migrantsko prebivalstvo se razlikuje predvsem glede na dejavnike, povezane s spolom. Delež žensk med priseljenci je približno tretjinski. Medtem ko med delovno aktivnimi migranti prevladujejo moški, ki so v visokem 73 % deležu tudi zaposleni. Nasprotno pa je, kot je bilo že omenjeno, stopnja zaposlenosti med delovno aktivnimi migrantkami z dobrimi 66 % nekoliko nižja. Med migrantkami je bila stopnja brezposelnosti skoraj 12 %, kar je bistveno več kot pri ženskih državljankah Slovenije (7 %). Po izkušnjah Karitas in drugih humanitarnih ter socialnovarstvenih organizacij so priseljenke bolj izpostavljene tveganju socialne izključenosti, izoliranosti in revščini, prav tako pa se srečujejo z večjimi izzivi pri iskanju

zaposlitve. Določene skupine zahtevajo posebno pozornost pri vključevanju, to velja zlasti za ženske, priseljene s Kosova, ki potrebujejo podporo specializiranih programov, predvsem podporo pri učenju jezika ter pomoč kulturnih mediatorok, ki prispevajo k uspešni integraciji žensk v socialno in delovno okolje.

Otroci migranti

Podobno kot pri ženskah je tudi pri otrocih migrantih potrebno zagotavljati ciljne programe podpore, ki pripomorejo k zgodnji integraciji v novo okolje. Razpoložljivi podatki SURS za šolsko leto 2018/2019 kažejo, da se je število vpisanih otrok migrantov v vrtce povečalo od 77 otrok v šolskem letu 2005/2007 na več kot 4.000 danes. Kako pomembno je posvečati zadostno pozornost otrokom, kažejo tudi podatki, da so otroci z migrantskim ozadjem skoraj petkrat bolj izpostavljeni tveganju revščine kot otroci brez migrantskega ozadja. Raziskava o neenakostih v izobraževanju v 41 najbogatejših državah, ki jo je v letu 2018 objavil raziskovalni center UNICEF-a Innocenti je pokazala, da se Slovenija uvršča med države, kjer so otroci tako imenovane druge generacije priseljencev na slabšem v primerjavi s svojimi vrstniki, ki ne prihajajo iz migrantskih družin. Raziskava je tudi pokazala, da se otroci s podobnim socialno-ekonomskim statusom in kulturnim kapitalom običajno vpisujejo v podobne šole, zaradi česar prihaja do družbene razslojenosti in segregacije otrok, zlasti otrok z migrantskim ozadjem. Podobno je raziskava UNESCO (2018) pokazala, da ima Slovenija razmeroma neugodno integracijsko migracijsko politiko, ki ne odgovarja na potrebe otrok migrantov, njihovih staršev in učiteljev.

Mednarodna zaščita v Sloveniji

Čeprav je Slovenija ratificirala Konvencijo ZN o statusu beguncev oziroma t. i. Ženevsko konvencijo o statusu beguncev iz leta 1951 in njen Protokol o statusu beguncev iz leta 1967, je obseg podeljevanja mednarodne zaščite relativno nizek. V letih od 1995 do 2018 je bil status mednarodne zaščite v Sloveniji dodeljen skupaj 818 osebam, kar je v povprečju manj kot 40 na leto. Leta 2018 je bil status zaščite beguncev dodeljen 102 posameznikom.

Podatki o številu prosilcev za mednarodno zaščito kažejo, da je vse do leta 2016, ko je v Evropo prišlo večje število beguncev in ko je v Sloveniji zaščito iskalo 1.308 oseb, prošenj malo. Število prošenj je nato leta 2017 naraslo na 1.476 prosilcev. Leta 2018 pa se je v primerjavi z 2017 skoraj podvojilo, saj je bilo zabeleženih že 2.875 prošenj posameznikov. Ob tem je potrebno upoštevati, da je v mednarodnem okviru to število precej nizko, prav tako pa je število prosilcev za mednarodno zaščito v 2018 predstavljalo zgolj 0,14 % prebivalstva Slovenije.

Foto: Darko Bračun

Večina postopkov (62 %) je bila v letu 2018 zaustavljenih, saj so prosilci zapustili državo že pred zaključkom postopka in nadaljevali pot proti drugim zahodnoevropskim državam, kar kaže na to, da Slovenija še naprej ostaja tranzitna država za večino prosilcev za azil.

V letu 2018 je bilo 90 % prosilcev za azil moškega spola, delež otrok med vsemi prosilci pa je bil 27 % (790 otrok). Med otroki so s 556 prevladovali tisti, ki potujejo brez spremstva, večidel so to bili dečki, medtem ko je bilo deklic brez spremstva le 9.

Zaznati je izredno povečanje števila prošenj pakistanskih državljanov med letoma 2017 in 2018 (od 140 na 780 oseb).

Dejstvo, da je med otroki tako velik delež otrok brez spremstva, zahteva posebno pozornost in osredotočenost javne politike, predvsem ob upoštevanju tega, da večidel njih zapusti namestitvene kapacitete ter nadaljuje pot. Čeprav se domneva, da je večina odšla po svoji volji proti cilju, kjer jih čakajo družinski člani, je nujno potrebno pretehtati vsak primer posebej ter obravnavati tudi možnost, da so lahko nekateri otroci, ki zaprosijo za azil, žrtve trgovine z ljudmi, delovnega ali spolnega izkoriščanja.

Nadaljnja težava, ki bi ji bilo treba nameniti pozornost, je vse daljši čas obravnavanja prošnje. Po poročanju so leta 2017 prosilci za azil na prvo odločitev čakali do 18 mesecev (Nabergoj 2017). Podatkovna zbirka ADB-ECRE navaja da se v praksi ne upoštevajo zakonsko določeni roki, kar kaže na to, da je trajanje postopkov eno od največjih pomanjklivosti slovenskega azilnega sistema (ECRE, AIDA zbirka podatkov o azilu).

Upravljanje migracij

Slovenija še vedno ni v celoti implementirala zakonodaje, ki bi ustrezno priznavala in varovala pravice migrantov ter človekove pravice in pravice delavcev migrantov. Država je do sedaj ratificirala Konvencijo ILO št. 97 o migracijah zaradi zaposlitve in Konvencijo ILO št. 143 o delavcih migrantih, 83 mednarodnih konvencij o delu ter dva spremljajoča protokola. Vse naštetu zagotavlja trdne temelje za zaščito pravic delavcev in dostojno delo vseh migrantov in beguncev – vendar le, ko so vse predvidene varovalke in ukrepi sestavni del nacionalne zakonodaje, ki se redno izvaja in nadzira s strani pooblaščenih organov, zaradi odsotnosti ratifikacije in prenosa pogodbenih obveznosti, ki izhajajo iz Mednarodne konvencije o varstvu pravic vseh delavcev migrantov in njihovih družinskih članov ter Konvencije ILO št. 189 o dostojnem delu za zaposlene v gospodinjstvih, ki posebej zadeva migrantke. Prav tako je potrebno zagotoviti celovit pregled obstoječe nacionalne zakonodaje in nadalje raziskati načine premoščanja zakonodajnih in javnopolitičnih vrzeli. S tem bo Slovenija zagotovila ustrezno prepoznavanje, priznavanje in varstvo človekovih pravic migrantov.

Slovenija na drugi strani hiti pri oblikovanju in sprejemanju zakonodaje, usmerjene k večjemu nadzoru in obvladovanju migracij, kar kaže na represivno usmeritev javnih politik. Te vse bolj nadomeščajo ukrepe, usmerjene v varstvo in zaščito pravic migrantov, vključno z begunci. Ob koncu leta 2018 je vlada potrdila spremembo Zakona o tujcih, ki temelji na Direktivi 2008/115/ES Evropskega parlamenta in Sveta in se nanaša na skupne standarde in postopke za vračanje nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav. Sprejetju te direktive na ravni EU so nasprotovale številne organizacije civilne družbe in verske organizacije, ki so na ravni Slovenije nasprotovale tudi številnim spremembam nacionalne zakonodaje s tega področja.

Pridržanje in vračanje migrantov

Skokovit porast števila zaznanih neregularnih prestopov meje, pridržanj ter vračanj migrantov v iregularnih situacijah vzbuja skrb tako glede varstva človekovih pravic kot tudi dostopa do zaščite beguncev, saj zaradi hitrih postopkov obstaja možnost, da so med tistimi, ki se vračajo v sosednje države na podlagi meddržavnih sporazumov o vračanju morda tudi prosilci za azil.

Podatki Policije kažejo, da je bilo v letu 2018 obravnavanih 9.149 nezakonitih prehodov državne meje, kar je za 373 % več kot leto prej. V sosednje države je bilo vrnjenih 52 % (ali 4.784) posameznikov, največ na Hrvaško. V primerjavi z letom 2017 to pomeni 506 % porast vračanj tujim varnostnim organom na podlagi meddržavnih sporazumov.

Na podlagi dostopnih podatkov ni moč zaključiti, v kakšni meri je povečanje rezultat dejansko večjega števila prihodov migrantov v iregularnih situacijah in v kolikšni meri rezultat povečanega nadzora na mejah (ali morda obojega). Kar je zaskrbljujoče, je predvsem to, da iz razpoložljivih podatkov ni povsem razvidno, ali je bilo za osebe, ki se nahajajo v položaju, podobnem begunstvu, v postopkih vračanja spoštovano načelo nevračanja (non-refoulement) ter zagotovljena možnost ustreznega pravnega varstva.

Pridržanje migrantov – zlasti otrok migrantov – je zaskrbljujoče. Podatki kažejo, da je bilo v Centru za tujce v Postojni v letu 2018 pridržanih oseb 1.301, med njimi kar 309 otrok. Večina (245) otrok je potovala brez spremstva odraslih ali skrbnikov.

Vsako pridržanje otrok je v nasprotju z načelom najboljše koristi otroka, kot je določeno s Konvencijo o otrokovih pravicah, ki jo je ratificirala tudi Slovenija, prav tako pa je tudi v nasprotju z verskimi nauki, vključno z nauki Rimokatoliške Cerkve.

Revščina, socialna izključenost in kršitve človekovih pravic

Migranti so, v primerjavi z ljudmi, rojenimi v Sloveniji, izrazito bolj izpostavljeni tveganju revščine in socialne izključenosti. Podatki kažejo, da je leta 2016 skoraj vsak drugi migrant v Sloveniji med 20. in 64. letom tvegal revščino in socialno izključenost, kar je več od povprečja EU28, kjer je bil delež migrantov, izpostavljenih tem tveganjem, 40 %.

Iz navedenega je mogoče zaključiti, da so migranti bolj izpostavljeni različnim oblikam ranljivosti, predvsem tranzitni revščini. Ta se nanaša na posameznike in družine, ki se periodično znajdejo v revščini, se začasno uspejo izviti iz nje, a se zaradi pomanjkanja rednega dohodka in premoženja kot ključnih dejavnikov preprečevanja medgeneracijskega prenosa

revščine ponovno znajdejo v njej. Tranzitna revščina pogosto vodi k trajni revščini in prenosu revščine, zato je pomembno sprejeti ukrepe, usmerjene v preprečevanje revščine in socialne izključenosti ter zmanjševanje negativnih posledic življenja v revščini.

Izpostavljenost sovraštvu, diskriminaciji in nestrpnosti

Po poročanju različnih organizacij in na podlagi rezultatov javnomnenjskih raziskav je problematika diskriminacije in nestrpnosti do migrantov v Sloveniji prisotna ter kaže na potrebo po sprejetju preventivnih in drugih ukrepov, namenjenih ozaveščanju javnosti ter zmanjševanju nestrpnosti. Anketa, ki jo je leta 2018 izvedel Zagovornik načela enakosti, je pokazala, da je 40 % vprašanih navedlo narodnost kot najpogostejši razlog za diskriminacijo, medtem ko jih 29 % meni, da se kot razlog diskriminacije pojavlja veroizpoved. Med vprašanimi jih je 29 % nasprotovalo zaposlovanju beguncev v Sloveniji, 38 % pa jih beguncu ne bi oddalo hiše ali stanovanja v najem.

Ne glede na rezultate raziskav je formalnih prijav diskriminacije še vedno relativno malo. Po navedbah točke za prijavo sovražnega govora in posnetkov spolnih zlorab otrok na internetu Spletno oko je v prvi polovici leta 2018 Policija obravnavala 16 primerov kaznivih dejanj javnega napeljevanja k sovraštvu, nasilju ali nestrpnosti, medtem ko je leta 2017 bilo obravnavanih 23 tovrstnih primerov. Občutno znižanje s 86 obravnavanih primerov v letih 2015 in 2016 je po navedbah točke Spletno oko mogoče pripisati proaktivnim uredniškim politikam ter vse večji ozaveščenosti splošne javnosti glede morebitnih ukrepov kazenskega pregona.

Foto: Arhiv Slovenske karitas

Varstvo pravic delavcev, dostojno delo ter varnost in zdravje pri delu

Razmere na področju zaščite delavcev migrantov so posebej zaskrbljujoče. Na to opozarja kar nekaj kazalnikov, posebej zaskrbljujoč pa je podatek o številu smrtnih žrtev na delovnem mestu, ki kaže, da je leta 2017 bilo med vsemi zabeleženimi 17 smrtnimi primeri skoraj polovica (47 %) delavcev migrantov. Čeprav gre za relativno nizko število smrtnih primerov, ki ne zagotavlja statistične zanesljivosti, je kljub temu potrebno upoštevati, da je stopnja smrtnosti na delovnem mestu med delavci migranti trikrat višja kot pri domačinih, ko upoštevamo, da migranti predstavljajo približno 15 % vseh zaposlenih.

Inšpektorat za delo je leta 2017 zabeležil 45 primerov kršitev Zakona o zaposlovanju, samozaposlovanju in delu tujcev, kar je dvakrat več kot v letu 2016, ko je bilo ugotovljenih skupno 20 kršitev. V 2017 je delovna inšpekcija obravnavala 156 kršitev v zvezi z zagotavljanjem pravic delavcev, napotenih v Slovenijo iz drugih držav, kar je manj kot leto prej (246 kršitev).

Leta 2016 je bilo približno 47.000 delavcev napotenih na delo v tujino, najpogosteje v Nemčijo, Avstrijo, Belgijo in Italijo. Sindikati opozarjajo na slabo ureditev in nadzor tega segmenta trga dela in storitev, kjer pogosto prihaja do zlorab, ne samo v Sloveniji, ampak tudi v celotni EU. Ker gre za delavce, ki opravljajo delo za delodajalce iz Slovenije in so tako upravičeni do določenih temeljnih pravic, ki veljajo v državi članici gostiteljici v skladu z direktivo EU o napotenih delavcih, je nujna ureditev ustreznega nadzora nad delodajalci, ki posredujejo delavce v tujino z namenom izkoreninjenja slabih praks, ki kratijo pravice teh delavcev, povzročajo socialni damping ter krnijo ugled Slovenije v mednarodni skupnosti.

Inšpektorat za delo je obravnaval več kot 11.000 primerov kršitev na področju delovnih razmerij. Večina se je nanašala na kršitve v zvezi s plačilnim dnem ter (ne)izplačilom regresa za letni dopust. Slednje podatke ni mogoče obravnavati na podlagi migracijskega statusa delavcev, saj uradno poročilo Inšpektorata za delo teh vidikov posebej ne obravnava, a je mogoče iz podatkov o tem, kje se najpogosteje zaposlujejo delavci migranti, ter poročil organizacij, namenjenih varstvu in zaščiti pravic delavcev migrantov, sklepati, da so ti pogoste žrtve zlorab in izkoriščanja.

Delavska svetovalnica, neodvisna zagovorniška organizacija, ki se ukvarja posebej z varstvom in zaščito pravic delavcev, poroča, da se migrantski avtoprevozniki v mednarodnem prometu soočajo z vrsto psihičnih in fizičnih težav, ki so posledica intenzivnega in neenakomerno razporejenega dela. Delavska svetovalnica poroča tudi o splošno razširjenih kršitvah pravic zaposlenih v čistilnih servisih, ki delajo kot zunanji izvajalci ter pristaniških delavcev, ki jih kot zunanje izvajalce angažira Luka Koper in ki so pogosto primorani delati tudi po 300 nadur mesečno.

Med drugim je glede varstva pravic do dostojnega dela zaskrbljujoča tudi visoka stopnja tujih delavcev, zaposlenih na delovnih mestih, za katera so prekvalificirani, kar je predvsem posledica neskladnosti med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela, kjer se migrantske delavce rekrutira predvsem za nižje kvalificirana dela. Delavci migranti imajo najpogosteje pridobljeno srednješolsko strokovno izobrazbo, številni med njimi pa tudi visokošolsko, kar pomeni, da so preizobraženi za delo, ki ga opravljajo. Mnogi med njimi se pozneje prekvalificirajo v poklice, po katerih je povpraševanje. Obstoječa situacija je zaskrbljujoča zaradi treh razlogov. Prvič zaradi neizkoriščenega potenciala ljudi, ki nimajo priložnosti opravljati dela v poklicih, zaradi katerih so se izobraževali. Drugič zaradi izgube potencialnega dohodka, ki bi ga prejeli, če bi opravljali dela, za katera so usposobljeni. In tretjič zaradi dejstva, da država ne uspe sama zagotoviti ustreznega kadra oziroma zagotoviti primerne, dovolj privlačnega plačila za delovna mesta, po katerih je povpraševanje.

Stanovanjska prikrajšanost

Prenaseljenost, eden najpomembnejših kazalnikov kakovosti življenja, predstavlja velik izziv za migrante, živeče v Sloveniji. Podatki Eurostata za Slovenijo za leto 2016 kažejo, da je skoraj 40 % migrantov, ki ne prihajajo iz držav članic EU, živelo v prenaseljenih stanovanjih, medtem ko je bila splošna stopnja prenaseljenosti z 12 % bistveno manjša. Leta 2016 se je skoraj 27 % teh migrantov soočalo z nezmožnostjo plačevanja stanovanjskih stroškov, medtem ko je ta delež med prebivalstvom, rojenim v Sloveniji, s 5 % bistveno nižji. Velja omeniti, da je leta 2015 slabih 18 % migrantov živelo v lastniških stanovanjih, kar je izrazito manj, kot to velja v splošni populaciji. Kar 81 % stanovanj v Sloveniji je namreč lastniških. Vsako drugo gospodinjstvo, kjer živijo migranti, je tudi enočlansko, kar lahko prispeva k socialni izključenosti.

Foto: Arhiv Caritas Internationalis

Zdravje in dostop do zdravstvenih storitev

Podatki raziskav kažejo, da številni migranti nimajo dostopa do prilagojenih in v njihovem jeziku predstavljenih informacij o zdravstvenih programih, ustanovah in storitvah v njihovem lokalnem okolju, načinih, kako lahko uveljavljajo pravico do teh storitev ter morebitnih dodatnih stroškov, povezanih z določenimi specialističnimi pregledi ali storitvami. Glede na navedbe strokovnjakov in nevladnih organizacij v obstoječem sistemu obstajajo vrzeli, saj ni uveljavljenega formalnega sistema ali standardnega postopka dela, ki bi zagotovil ustrezno tolmačenje in kulturno mediacijo. Ureditev področja je pomembna predvsem ob upoštevanju podatkov raziskav, ki kažejo, da zdravstveno stanje številnih migrantov in beguncev po prihodu v državo peša, zlasti na področju psihosocialnega in duševnega zdravja.

Trgovina z ljudmi

Trgovina z ljudmi ostaja zaskrbljujoč pojav, čeprav je število identificiranih žrtev zmerno: v letih od 2013 do 2018 (prva polovica) je bilo identificiranih 289 žrtev trgovine z ljudmi, kar je v povprečju 50 na leto. Podatki Policije za leti 2017 in 2018 pa kažejo, da se je število ugotovljenih primerov občutno povečalo, kar bi lahko pripisali rezultatom usmerjenega usposabljanja za strokovnjake in dejavnostim ozaveščanja v preteklih letih.

Po podatkih poročila GRETA (2018) je Slovenija napredovala, kar zadeva boj proti trgovini z ljudmi, med drugim z zakonodajnimi spremembami. Vendar pa je še vedno precej prostora za izboljšave pri pomoči žrtvam, na primer na področju odkrivanja žrtev, zagotavljanja brezpogojnega dostopa do pomoči za žrtve, zagotavljanja usposabljanja, podpore za najbolj izpostavljene skupine (npr. mladoletnike brez spremstva, Rome itd.) in zagotavljanja dostopa do odškodnin za žrtve.

Mednarodno razvojno sodelovanje

Slovenija se med donatorice uradne razvojne pomoči uvršča od leta 2004. V skladu z mednarodnimi zavezami (med drugim z izvajanjem novega Evropskega soglasja o razvoju) si prizadeva povečati delež bruto nacionalnega dohodka (BND) za uradno razvojno pomoč na 0,33 % in v ta namen pripravlja akcijski načrt. V letu 2017 je Slovenija za razvojno pomoč namenila 0,16 % BND.

Slovenija je po letu 2004, ko je postala donatorica uradne razvojne pomoči, vzpostavila institucionalni sistem za mednarodno razvojno sodelovanje in ga v preteklih letih glede na pridobljene izkušnje prenovila s sprejemom novega zakona in strateških dokumentov.

Novi pravni in strateški okvir je usklajen z Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030. Prednostna vsebinska področja mednarodnega razvojnega sodelovanja so: (i) spodbujanje miroljubnih in vključujočih družb, s poudarkom na dobrem upravljanju, enakih možnostih, vključno z enakostjo spolov, ter kakovostnem izobraževanju; (ii) boj proti podnebnim spremembam, s poudarkom na trajnostnem gospodarjenju z naravnimi in energetske viri. Presečni temi sta enakost spolov in varovanje okolja.

V letu 2017 je Slovenija največ razpoložljivih sredstev za dvostransko razvojno pomoč namenila državam Zahodnega Balkana. Poleg Zahodnega Balkana sta prednostni področji slovenskega razvojnega sodelovanja tudi evropsko sosedstvo in podsaharska Afrika. Slednji se uradna razvojna pomoč namenja predvsem po multilateralni poti. Dvostranske projekte pa v afriških državah izvajajo predvsem slovenske ustanove in nevladne organizacije (med njimi je zelo aktivna tudi Slovenska karitas).

Izzivi za Slovenijo

Slovenija je v obravnavi migracij pomembno napredovala, vključno s številnimi ukrepi za izboljšanje položaja migrantov, prosilcev za azil, žrtev trgovine z ljudmi ter beguncev, ki prebivajo v Sloveniji ali pa jo samo prečkajo. Vseeno pa ostaja še veliko izzivov, ki jim je treba nameniti pozornost.

Slovenija mora ustvariti okolje, ki bo spoštovalo, varovalo in uresničevalo človekove pravice in dostojanstvo migrantov, jim zagotavljalo potrebno oskrbo in podporo ter omogočalo primerno okolje za razvoj človeških, ekonomskih in socialnih zmožnosti migrantov in njihov prispevek k življenju v lokalnih skupnostih in globalnemu celostnemu človekovemu razvoju.

Slovenija mora ratificirati in implementirati mednarodne konvencije o upravljanju migracij, ki umeščajo upravljanje migracij v okvir pravne države in tako zagotavljajo njihovo izvajanje ter spremljanje le-tega. Nova migracijska strategija, ki jo pripravlja medresorska delovna skupina, mora odražati širok pogled na migracije in temeljiti tako na znanju kot tudi na obče človeških vrednotah. Upoštevati mora kompleksnost migracij in nameniti posebno pozornost migrantom, ki so izpostavljeni tveganju revščine in socialne izključenosti. Sem sodijo otroci, ženske, ljudje z oviranostmi, etnične, verske in druge manjšine, žrtve trgovine z ljudmi, nasilja in preganjanja ter tisti, ki trpijo zaradi posledic travm.

Slovenska zakonodaja, politika in omenjena strategija morajo upoštevati tako celosten človekov razvoj kot tudi izzive nacionalnega razvoja, gospodarstva, trga dela, demografske spremembe in trajnostno naravnost sistema socialne zaščite. Nasloviti mora vse večjo prisotnost ksenofobije, rasizma in diskriminacije proti migrantom.

Slovenija mora ustvarjati odprto in spodbudno okolje, ki podpira participacijo in integracijo vseh lokalnih skupnosti z resničnimi in pozitivnimi predstavitvami migracij v medijih in javnem diskurzu, usmerjenim izobraževanjem in ozaveščanjem javnosti, javnimi dogodki in drugimi oblikami neposrednega sodelovanja. To spodbuja neposredno vključevanje skupnosti, spodbujanje socialne povezanosti in soustvarjanje okolja, ki sprejema, ščiti, spodbuja in vključuje migrante, begunce in žrtve trgovine z ljudmi.

Slovenija kot država in vse relevantne organizacije, vključno s Karitas, morajo še naprej opravljati svoje dejavnosti in delo na področju trajnostnega razvoja. To vključuje naslavljanje temeljnih vzrokov za migracije, delo s specifičnimi skupinami migrantov in spodbujanje celostnega pristopa k migracijam in razvoju. S tem se krepijo zmožnosti in znanja, ki lahko prinesejo pozitivne in učinkovite rezultate. Odgovor na takojšnje potrebe na področju je terensko delo na ravni lokalnih skupnosti. Te dejavnosti je potrebno dopolnjevati z zagovorništvom in humanitarnim delom.

Če povzamemo, vključevanje vseh relevantnih deležnikov je bistveno, da se uveljavijo ustrezni zakoni in politike, ki temeljijo na človekovih pravicah in da posamezniki, ustanove in vlada do vseh ljudi v državi ter tudi tistih, ki se izseljujejo, ravnavo družbeno odgovorno.

Foto: Mojca Kepic

Priporočila

V okviru povezav med migracijami in razvojem v Sloveniji smo oblikovali priporočila, namenjena izboljšanju upravljanja migracij v smeri krepitve pomembne vloge in prispevka migrantov k razvoju in blaginji države. Potrebne so določene izboljšave v zakonodaji, javnih politikah in praksi. Zato predlagamo naslednje:

Krepitev demokratične in pravne države na področju upravljanja migracij v zakonodaji, politikah, ustanovah in praksi

❶ Dopolniti pravne podlage za upravljanje migracij v Sloveniji, in sicer z ratifikacijo in prenosom pogodbenih obveznosti, ki izhajajo iz Mednarodne konvencije o varstvu pravic vseh delavcev migrantov in njihovih družinskih članov, Konvencije ILO št. 143 o delavcih migrantih in Konvencije ILO št. 189 o dostojnem delu za zaposlene v gospodinjstvih, ki dopolnjujejo ratificirano Konvencijo ILO št. 97 o migracijah zaradi zaposlitve.

❷ Zagotoviti, da bo nova Strategija Vlade RS na področju migracij, ki je trenutno v pripravi:

- zavzela prečni pristop ter migracije obravnavala v okviru splošnega gospodarskega, družbenega, demografskega, kulturnega, političnega in varnostnega razvoja v državi;
- v skladu z globalnimi in evropskimi standardi človekovih pravic ter pravic in standardov na področju dela in zaposlovanja;
- upoštevala potrebe na trgu dela; izzive, ki jih prinaša upadanje števila delovno aktivnega prebivalstva, demografske spremembe in pomen zagotavljanja vzdržnosti in trajnosti nacionalnega sistema socialne varnosti;
- ustrezno naslavljala porast izrazov ksenofobije, rasizma in diskriminacije proti migrantom;
- namenila posebno pozornost socialno-demografskim komponentam migracij (spol in starost), predvsem zaščiti žensk in otrok v migracijah;
- predvidela ukrepe na področju izobraževanja, zlasti ozaveščanja otrok o migracijah.

❸ Nujno je okrepiti delovnopravno zakonodajo ter zagotoviti njeno polno izvajanje za vse zaposlene v Sloveniji ter zagotoviti celovit nadzor nad izvajanjem in uresničevanjem standardov s področja zaposlovanja in dela, varnosti in zdravja pri delu, s strani kadrovske okrepljenega in strokovno usposobljenega inšpektorata za delo, ki razpolaga z zadostnimi sredstvi za delo.

❹ Z vključevanjem vseh deležnikov je potrebno zagotoviti sprejetje in uresničevanje na človekovih pravicah utemeljene zakonodaje in javnih politik, s čimer se posameznikom, ustanovam in vladi omogoči pogoje, da ravnajo na družbeno odgovoren način do vseh ljudi, ki živijo v državi, se vanjo priselijo ali iz nje odselijo.

❺ Razvijati učinkovito mrežno sodelovanje med vsemi deležniki s področja migracij v Sloveniji: državnimi ustanovami, lokalnimi oblastmi, združenji delodajalcev, gospodarskimi zbornicami, poklicnimi združenji, sindikati, nevladnimi organizacijami in medvladnimi organizacijami, verskimi organizacijami, združenji beguncev in migrantov, akademskimi in raziskovalnimi subjekti itd.

Preoblikovanje migracijskega diskurza ter odločen boj proti diskriminaciji, rasizmu in ksenofobiji v Sloveniji

❶ Državni organi, politične ustanove, javne osebnosti in mediji morajo točno in na podlagi vrednot ter strokovnega znanja poročati o realnem stanju na področju migracij, tako priseljevanja kot tudi izseljevanja, vključno z značilnostmi, vlogo in prispevki migracij in migrantov k razvoju Slovenije.

❷ Vzpostaviti je potrebno proaktivno komunikacijo s strani nacionalnih in lokalnih uradnikov in uprav, s sporočili in ukrepi, ki **sprejemajo** migrante in begunce ter spodbujajo njihovo integracijo.

❸ Uresničevati je potrebno obstoječo zakonodajo s področja preprečevanja diskriminacije in, če je to potrebno, sprejeti dodatne zakone in ukrepe, namenjene preprečevanju diskriminacije in nasilja proti migrantom, ter zagotoviti odškodnine za žrtve diskriminacije, v skladu z Mednarodno konvencijo o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije (ki jo je ratificirala Slovenija) in priporočili organa za njeno spremljanje.

4 Zagotoviti je potrebno, da mediji v državi pri obveščanju javnosti o migracijah in poudarjanju prispevkov migrantov k razvoju družbe ravna aktivno, objektivno in strokovno. Na ta način preprečujejo širjenje napačnih informacij in stereotipiziranja ter skozi svoje profesionalno delo kažejo zavezo do odločnega nasprotovanja vsakršni obliki diskriminacije in ksenofobije.

Ukrepi za učinkovito vključevanje delavcev migrantov in njihovih družin

1 Proaktivno je potrebno ustvarjati okolja in pogoje na vseh ravneh in v celotni Sloveniji, ki omogočajo oblikovanje in razvoj pozitivnih interakcij med različnimi deležniki, vključno z oblikovalci javnih politik.

2 Zagotoviti je potrebno dodatna sredstva za ozaveščanje, zmanjševanje negativnega odnosa, spodbujanje medkulturne občutljivosti, pogoje za socialno interakcijo med domačim in priseljskim prebivalstvom ter na splošno omogočiti boljše vključevanje migrantov v gostiteljske skupnosti.

3 Kot odgovor na takojšnje in najnujnejše potrebe na terenu je potrebno okrepiti neposredno terensko delo v skupnosti s strani vseh deležnikov ter ga ustrezno dopolniti z zagovornimi aktivnostmi in humanitarnim delom.

4 Okrepiti pravno varstvo pravic migrantov, vključno s pravico do dostojnega dela tako na njihovih delovnih mestih kot v postopku zaposlovanja.

5 Razširiti dostopnost, tako geografsko kot cenovno, posodobljenih tečajev slovenskega jezika za vse priseljence, katerim je znanje jezika nujen pogoj za uspešno integracijo v družbo.

6 Sprejeti ukrepe in inovativne individualizirane sheme za ocenjevanje potreb in obravnavanje izzivov, s katerimi se srečujejo otroci migranti v procesu izobraževanja in šolanja ter jim zagotoviti ustrezno jezikovno usposabljanje.

7 Spodbuditi programe za priznavanje usposobljenosti za poklic in delo, z namenom zmanjševanja neskladij med večšinami in pojavom *tratenja možganov* (*neuporabo potencialov*) med delavci migranti.

Spodbujanje in krepitev povezav med migracijami in razvojem

1 Z namenom zmanjšanja *odliva možganov* visoko izobraženih in usposobljenih oseb iz Slovenije razviti primerne politike, ki bodo omogočale možnost nadaljnjega razvoja njihovih znanj in spretnosti; vzpostavljati stike s Slovenci po svetu in jim pomagati pri gradnji njihovih socialnih mrež in združenj.

2 Odvisnost nevladnih, humanitarnih in verskih organizacij od projektnega sofinanciranja programov na področju migracij vodi do prekarnosti. Projektno delo bi moralo biti dopolnilo k stabilnemu javnemu financiranju, ki bi pokrivalo vsa pomembna področja življenja migrantov.

3 Okrepiti sodelovanje z glavnimi državami izvora in tranzita migrantov, ki prihajajo v Slovenijo ter ciljnim državam slovenskih izseljencev, med drugim s sindikati, organizacijami delodajalcev, civilno družbo in migrantskimi združenji v teh državah.

4 Povečevati obseg uradne razvojne pomoči. Ob tem posebno pozornost namenjati tako državam v sosednjih regijah kot tudi državam v razvoju, hkrati pa se izogibati uporabi teh sredstev za *nadzor migracij*.

5 Zagotoviti dosleden nadzor izvoza²⁶ in pretovarjanja orožja, z namenom preprečevanja uporabe orožja, ki je izdelano v Sloveniji ali se pošilja skozi Slovenijo, v oboroženih spopadih.

Zagotavljanje sistematičnega zbiranja raziskovalnih in razčlenjenih podatkov o migracijah in delavcih migrantih

1 Izboljšati usposobljenost in zmogljivost vladnih služb za zbiranje, obdelavo, analizo in predstavljanje celovitih podatkov o migracijah v Slovenijo in iz nje ter njihovo uporabo pri oblikovanju politik.

2 Zagotoviti večjo finančno, institucionalno in strokovno podporo za raziskave o temah, vezanih na položaj in uresničevanje pravic delavcev migrantov, in za uradno sodelovanje med domačimi in tujimi raziskovalnimi in akademskimi institucijami.

²⁶ Po navedbah medijev je Slovenija v 2016 izvozila za 16 milijonov evrov orožja.

Literatura in viri

ASEF. 2019. "American Slovenian Education Foundation". (18. 3. 2019). Pridobljeno s <https://www.asef.net/> in <https://www.facebook.com/asefund>.

Beznec, Barbara. 2009. *Migracije in lateralni prostori državljanstva*. Časopis za kritiko znanosti, letnik 37, številka 238, s. 13–28.

Bofulin, Martina. 2016. *Daleč doma: Migracije iz Ljudske republike Kitajske v Slovenijo*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.

CAFOD et al. 2018. *Engaging in the 2030 Agenda through the lens of Laudato Si'*. (9. 7. 2018). Pridobljeno s https://www.caritas.eu/sites/default/files/cf-sdgs_laundato_si_report_v8_single_page.pdf http://www.caritas.eu/sites/default/files/engaging_in_the_2030_agenda_through_the_lens_of_laundato_si.pdf.

Caritas Europa. 2018. "Statement ahead of the International Migrants Day, 18 December 2018". (13. 1. 2019). Pridobljeno s <https://caritas.gr/en/advocacy-en/international-migrants-day-18-december/>.

Caritas Europa. 2010. "Reflection paper on Migration and Development". Internal working paper.

Dolenc, Danilo. 2005. *Priseljevanje v Slovenijo z območja nekdanje Jugoslavije po II. svetovni vojni*. V: *Percepcije slovenske integracijske politike (Zaključno poročilo)*. Ur. Medvešek, Mojca, Komac, Miran. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Drnovšek, Marjan. 2001. "Vzroki za izseljevanje Slovencev v zadnjih dveh stoletjih". (6. 8. 2018). Pridobljeno s http://www2.arnes.si/~krsrd1/conference/Speeches/Drnovsek_slo.htm.

Drnovšek, Marjan. 1993. *Izseljevanje iz širše ljubljanske okolice 1890–1914*. Doktorsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Drevenšek, Simona. 2017. "Angleži bežijo iz Prekmurja na Gorenjsko". (21. 11. 2018). Pridobljeno s https://svetkapitala.delo.si/ikonomija/anglezi-bezijo-iz-prekmurja-na-gorenjsko-3153?meta_refresh=true.

Eurobarometer. 2012. "Special Eurobarometer 386: Europeans and their Languages". (10. 3. 2019). Pridobljeno s https://data.europa.eu/euodp/data/dataset/S1049_77_1_EBS386.

European Commission. 2016. "Employment and Social Developments in Europe 2015". (12. 3. 2019) Pridobljeno s <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=sl&pubId=7859&furtherPubs=yes>.

European Council on Refugees and Exiles (ECRE). *AIDA-Asylum Information Database*. "Regular Procedure, Slovenia". (4. 4. 2019). Pridobljeno s <https://www.asylumineurope.org/reports/country/slovenia/regular-procedure>.

Fajnik Milakovič, Tanja. 2018. "Medicinske sestre: Primanjkuje jih okoli 5000". *Večer*, 5. 7. 2018. (7. 3. 2019). Pridobljeno s <https://www.vecer.com/medicinske-sestre-primanjkuje-jih-okoli-5000-6513778>.

Fajnik Milakovič, Tanja. 2018a. "Zpiz zanima, koliko pokojnine dobivate iz tujine". *Večer*, 24. 3. 2017. (1. 12. 2018). Pridobljeno s <https://www.vecer.com/zpiz-zanima-koliko-pokojnine-dobivate-iz-tujine-6252909>.

FEANTSA & Fondation Abbé Pierre. 2018. "Third Overview of Housing Exclusion in Europe 2018". (2. 1. 2019). Pridobljeno s <https://www.feantsa.org/download/full-report-en1029873431323901915.pdf>.

Francis. 2015. *Encyclical Letter Laudato Si' of the Holy Father Francis on Care for Our Common Home*. (9. 6. 2018). Pridobljeno s http://www.caritas.eu/sites/default/files/laudato_si_-_en.pdf.

Garb, Maja. 2018. *Coping with the refugee and migrant crisis in Slovenia: the role of the military*. *Defense & Security Analysis*. March 2018, Vol. 34 Issue 1:3-15. 13p. DOI: 10.1080/14751798.2018.1421400.

Gilliam, Franklin D. 1999. *The 'Welfare Queen' Experiment*. *Neiman Reports*. Summer 1999. (11. 3. 2019). Pridobljeno s <https://niemanreports.org/articles/the-welfare-queen-experiment/>.

Global Migration Policy Associates (GMPA). 2018. *The Sustainable Development Goals and Migrants/Migration Regarding the UN 2030 Sustainable Development Agenda: Relevant SDGs and Targets, Rationales for Inclusion, Implementation Actions, and Realisation Measurement Indicators*. (28.12.2018). Pridobljeno s www.un.org/en/development/desa/population/migration/events/coordination/14/documents/backgrounddocs/GMPA_14CM.pdf.

Greer, Ian, Samaluk, Barbara, Umney, Charles. 2018. "Toward a precarious projectariat? Project dynamics in Slovenian and French social services". (12. 3. 2019). Pridobljeno s https://gala.gre.ac.uk/id/eprint/22084/7/22084%20SAMALUK_Toward_a_Precarious_Projectariat_2018.pdf.

Halilovich, Haris, Hasić, Jasmin, Karabegović, Dženeta, Karamehić-Muratović, Ajlina, Oruč, Nermin. 2018.

Mapping the Bosnian-Herzegovinian diaspora: BiH migrants in Australia, Austria, Denmark, Germany, Italy, Netherlands, Slovenia, Sweden, Switzerland, and the United States of America: Utilizing the Socio-Economic Potential of the Diaspora for Development of BiH. (8. 3. 2019). Pridobljeno s http://www.mhrr.gov.ba/PDF/MAPPING_percent20BIH_percent20DIASPORA_percent20REPORT.pdf.

Hatton, Tymothy J. 2016. *Migration and Public Opinion, Economic Policy.* CEPR. CESifo. Sciences Po., s. 207–246.

International Labour Office (ILO). 2015. "ILO Global Estimates on Migrant Workers: Results and Methodology. Special Focus on Migrant Domestic Workers". Geneva: ILO. (31. 12. 2018). Pridobljeno s https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/publication/wcms_436343.pdf.

International Organization for Migration (IOM). 2010. "Vulnerability and Resilience. Thematic Discussion Paper. 2nd Global Consultation on Migrant Health: Resetting the agenda". (2. 1. 2019). Pridobljeno s <https://www.iom.int/migration-health/second-global-consultation>.

International Organization for Migration (IOM) and McKinsey and Company. 2018. "More than numbers: How migration data can deliver real-life benefits for migrants and governments". (29. 12. 2018). Pridobljeno s https://www.mckinsey.com/-/media/mckinsey/industries/public_percent20sector/our_percent20insights/how_percent20migration_percent20data_percent20can_percent20deliver_percent20real_percent20life_percent20benefits_percent20for_percent20migrants_percent20and_percent20governments/more-than-numbers-screen.ashx.

Inšpektorat Republike Slovenije za delo. 2018. "Poročilo o delu Inšpektorata Republike Slovenije za delo za leto 2017". (1. 1. 2019). Pridobljeno s http://www.id.gov.si/fileadmin/id.gov.si/pageuploads/POROČILO_O_DELU_IRSD_2017.pdf.

Jogan, Savin. 1986. *Položaj pripadnikov jugoslovanskih narodov in narodnosti v SR Sloveniji. Teorija in praksa, let. 23, št. 4–5, Ljubljana, 1986, s. 254–263.* (2. 9. 2018). Pridobljeno <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-SBNUDZXX/4a2faf08-ed34-4786-8b9e-5cb4775fe788/PDF>.

Josipovič, Damir. 2018. *Brain-drain from Slovenia: national and regional aspects of "brain circulation". Labour Mobility in the EU, Ur. Toplak, Kristina in Vah Jevšnik, Mojca. Ljubljana: Založba ZRC.*

Josipovič, Damir. 2006. *Učinki priseljevanja v Slovenijo po drugi svetovni vojni. Ljubljana: Založba ZRC.*

Juhart, Iva Cof, Katja. 2016. "Muscle Drain": Migration in sport or sport as a new migration strategy?. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo*, št. 44: s. 181–193.

Kanduč, Zoran in Bučar Ručman, Aleš. 2016. *Razredna vojna, delo in migracije: Primer delavcev migrantov v Sloveniji. Dve Domovini*, 2016 (43): s. 77–90.

Kerr, William R. 2018. *The Gift of Global Talent: How Migration Shapes Business, Economy & Society.* Stanford, CA: Stanford Business Books.

Kleiner Perkins. 2018. "Internet Trends Report 2018". (27. 12. 2018). Pridobljeno s <https://www.kleinerperkins.com/perspectives/internet-trends-report-2018/>.

Klemenčič, Matjaž. 2001. "Slovene Settlements in the United States of America". *Akademski in raziskovalni mreža Slovenije KRSRD Conference paper.* (27.12.2018). Pridobljeno s http://www2.arnes.si/~krsrd1/conference/Speeches/Klemencic_slovene_settlements_in_the_unite.htm.

Kocjančič Pokorn, Nike. 2015. "Nevarnosti in izzivi tolmačenja v zdravstvu". *Prispevek na znanstvenem posvetu "Migracije in zdravstvo", Zdravstvena fakulteta Univerze v Ljubljani, November 17.* (2. 1. 2019). Pridobljeno s http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacije-datoteke/prirocnik_kulturne_kompetence_2016.pdf.

Koprivec, Daša. 2013. *Dediščina Aleksandrinsk in spomini njihovih potomcev. Ljubljana: Založba ZRC.*

Larsen, Edvard N., Rogne, Adrian F., Birkelund, Gunn E. 2018. *Perfect for the Job? Overqualification of Immigrants and their Descendants in the Norwegian Labor Market. Social Inclusion* 6(3): s. 78–103.

Lukić, Goran. 2018. *Zagotavljanje informiranja in pomoči žrtvam prisilnega dela in delovnega izkoriščanja: vsebinska analiza pogovorov z žrtvami in predlagani ukrepi oz. rešitve. Ljubljana: Delavska svetovalnica.* (29. 4. 2019). Pridobljeno s <http://www.delavskasvetovalnica.si/informiranje-pomoc-zrtvam-delovnega-izkoriscanja-prisilnega-dela-vsebinska-analiza/>.

Lukšič Hacin, Marina. 2018. *Selitvena dinamika slovenskega prostora v zgodovinski perspektivi. Dve domovini. Tivo Homelands* 48, s. 55–72.

Malachič, Janez. 2008. *Imigracije in trg dela v Sloveniji: Od priseljevanja sodržavljanov do zaposlovanja tujcev. NG* 1–2, 45–53. (26.6.2018). Pridobljeno <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-6D426CHF/d4c4f9e9-1a26-4580-8338-aa4337e0f076/PDF>.

McKinsey Global Institute. 2016. "People on the move: Global migration's impact and opportunity". (27.12. 2018). Pridobljeno s [https://www.mckinsey.com/-/media/McKinsey/Featured %20Insights/Employment %20and %20Growth/Global %20migrations %20impact %20and %20opportunity/MGI-People-on-the-Move-Executive-summary-December-2016.ashx](https://www.mckinsey.com/-/media/McKinsey/Featured%20Insights/Employment%20and%20Growth/Global%20migrations%20impact%20and%20opportunity/MGI-People-on-the-Move-Executive-summary-December-2016.ashx).

Medle, Katja. 2006. *Repatriacija beguncev iz Bosne in Hercegovine*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. (29. 4. 2019). Pridobljeno s: <http://dk.fdv.uni-lj.si/delal/Medle-Tanja.PDF>

Medresorska delovna skupina za boj proti trgovini z ljudmi. 2018. Poročilo Medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi za leto 2017. (4. 1. 2019). Pridobljeno s http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/THB/TZL2015/Porocila_v_pdf/Porocilo_Medresorske_delovne_skupine_2017.pdf.

Migali, Silvia, Natale, Fabrizio, Tintori, Guido, Kalantaryan, Sona, Grubanov-Boskovic, Sara, Scipioni, Marci, Farinosi, Fabio, Cattaneo, Cristina, Benandi, Barbara, Follador, Marci, Bidoglio, Giovanni, McMahon, Simon, Barbas, Thomas. 2018. *International Migration Drivers*, EUR 29333 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

Ministrstvo za notranje zadeve. 2019. "Državljeni EU in EGP". (18. 4. 2019). Pridobljeno s http://www.mnz.gov.si/mnz_za_vas/tujci_v_sloveniji/vstop_v_slovenijo/drzavljeni_eu_in_egp/.

Ministrstvo za notranje zadeve. 2019. Poročilo o delu urada za migracije za leto 2018. (20. 4. 2019). Pridobljeno s http://emm.si/wp-content/uploads/Porocilo_2018_SLO.pdf.

Ministrstvo za notranje zadeve. 2019a. *Ilegalne migracije na območju Republike Slovenije: Poročilo za obdobje 1. januar do 31. december 2018*. (28. 4. 2019). Pridobljeno s https://www.policija.si/images/stories/Statistika/MejnaProblematika/IlegalneMigracije/2018/Januar-december_2018.pdf.

Ministrstvo za notranje zadeve. 2018. *Pregled dela policije za prvo polletje 2018*. (27. 12. 2018). Pridobljeno s <https://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/PorociloZaPrvoPolletje2018.pdf>.

Ministrstvo za zunanje zadeve. 2018. Poročilo o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije za leto 2017. (12. 3. 2019). Pridobljeno s http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/ZDH/Zakoni_in_dokumenti/Porocilo_o_MRS_2017F.pdf.

Nabergoj, Miha. 2017. *Country Report: Slovenia*. AIDA: Asylum Information Database. Ljubljana: PIC. (10. 9. 2018). Pridobljeno s https://www.asylumineurope.org/sites/default/files/report-download/aida_si.pdf.

Napoteni delavci. 2018. "Posting from Slovenia". (1. 1. 2019). Pridobljeno s <http://www.napotenidelavci.si/en/posting-from-slovenia/>.

Natek, Milan. 1968. "Delovna sila iz drugih republik Jugoslavije v Sloveniji in posebej v Ljubljani". Zbornik Gospodarske zbornice. Ljubljana: ZRC SAZU. (20. 11. 2018). Pridobljeno s https://giam.zrc-sazu.si/sites/default/files/zbornik/GZ_1101_405_511.pdf.

OECD. 2019. "Average wages (indicator)". (10. 3. 2019). Pridobljeno s <https://data.oecd.org/earnwage/average-wages.htm>.

OECD. 2018. "The DAC's main findings and recommendations. Extract from: OECD Development Co-operation Peer Reviews Slovenia 2017". (14. 1. 2019). Pridobljeno s http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/ZDH/Zakoni_in_dokumenti/Povzetek_Peer_Review_ENG.pdf.

OECD/EU. 2015. "Indicators of Immigrant Integration 2015: Settling. OECD Publishing, Paris/EU, Brussels. (28. 12. 2018). Pridobljeno s https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/indicators-of-immigrant-integration-2015-settling-in_9789264234024-en#page1.

OECD. 2014. "Is migration good for the economy?" (27. 12. 2018). Pridobljeno s https://www.oecd.org/migration/OECD_percent20Migration_percent20Policy_percent20Debates_percent20Numero_percent202.pdf.

Urad Vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu. 2019. "Slovenci po svetu". (2. 3. 2019). Pridobljeno s http://www.uszs.gov.si/en/areas_of_activity/slovenes_around_the_world/.

Pajnik, Mojca, Bajt, Veronika, Herič, Sanja. 2010. "Migranti na trgu dela v Sloveniji". Dve domovini [Two Homelands]. 32: s. 151–167. (21. 11. 2018). Pridobljeno s <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-LQ75STPR>.

Quandt, Sara, A., Arcury-Quandt, Alice E., Lawlor, Emma J., Carrillo, Lourdes, Marín, Antonio J., Grzywacz, Joseph G., Arcury, Thomas A. 2013. "3-D jobs and health disparities: the health implications of Latino chicken catchers' working conditions". *Am. J. Ind. Med.* 56(2): s. 206–15.

Petrović, Tamara. 2014. *Tenant's Rights Brochure: Slovenia*. (2. 1. 2019). Pridobljeno s https://www.tenlaw.uni-bremen.de/Brochures/SloveniaBrochure_09052014.pdf.

Ratha, Dilip and William Shaw. 2007. *South-South Migration and Remittances*. World Bank. (12. 2. 2019). Pridobljeno s <http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1110315015165/SouthSouthMigrationandRemittances.pdf>.

Repe, Božo. 2002. *Les migrations sur le territoire de l'ancienne Yougoslavie de 1945 à nos jours: predavanje. Séminaire européen d'enseignants "Etre migrant(e) en Europe", 6-9 mars 2002, Faculté des lettres et sciences humaines, Université de Neuchâtel. Neuchâtel.*

Riggins, Stephen Harold. 1997. *The rhetoric of Othering*. Riggins, Stephen Harold (ur.). *The language and politics of exclusion: Others in discourse*. Thousand Oaks: SAGE. s. 1–30.

Slovenia. "Implementing the 2030 Agenda for Sustainable Development 2018 Update". (11. 3. 2019). Pridobljeno s http://www.svrk.gov.si/fileadmin/svrk.gov.si/pageuploads/Strategija_razvoja_Slovenije/Implementing_the_Agenda2030_update_2018.pdf.

Smolej Jež, Simona, Rosič, Jasmina, Ramović, Sanel, Vidrih, Nejc, Žiberna, Vid, Kovač, Nadja, Kobal Tomc, Barbara. 2017. *Spremljanje socialnovarstvenih programov: poročilo o izvajanju programov v letu 2017*. Ljubljana: Inštitut RS za socialno varstvo. (11. 3. 2019). Pridobljeno s https://www.irssu.si/upload2/SVprogrami_koncno_percent20porocilo_2018.pdf.

SURS. 2019. *Official development assistance as share of gross national income*. (12. 3. 2019). Pridobljeno s <https://www.stat.si/Pages/en/goals/goal-17-strengthen-the-means-of-implementation-and-revitalize-the-global-partnership-for-sustainable-development/17.1-official-development-assistance-as-share-of-gross-national-income>.

SURS. 2018. *One in eight residents of Slovenia is an immigrant*. Retrieved January 1, 2019 from <https://www.stat.si/StatWeb/en/News/Index/7830>. SURS. 2017. 62% of immigrants who first immigrated to Slovenia in 2008–2009 still live in Slovenia. (1. 1. 2019). Pridobljeno s <https://www.stat.si/StatWeb/nk/News/Index/7125>.

SURS. 2018a. *V 2017 se je iz Slovenije vsak teden odselilo povprečno 189 slovenskih in 147 tujih državljanov*. (18. 4. 2019). Pridobljeno s <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7485>.

STA. 2018. *Human Trafficking Investigation Finds Taiwanese Call Centres Linked to Fraud*. (11. 3. 2019). Pridobljeno s <https://www.total-slovenia-news.com/news/428-human-trafficking-investigation-finds-taiwanese-call-centres-linked-to-fraud>.

Škonda, Jevgenija Marija. 2017. "Kdo so Rusi, ki živijo v Sloveniji?". (10. 3. 2019). Pridobljeno s https://si.rbth.com/rusija_in_slovenija/2017/07/19/kdo-so-rusi-ki-zivijo-v-sloveniji_806552.

Švent, Rozina. 1991. *Slovenski tisk v zdomstvu po letu 1945. Slovenski koledar '92*. Ljubljana: Slovenska izseljenska matica: s. 154–176.

Taran, Patrick. 2011. *Rethinking Development and Migration; Some Elements for Discussion*. Online GMPA Working Paper by Patrick Taran, Global Migration Policy Associates. (20. 1. 2019). Pridobljeno s http://www.globalmigrationpolicy.org/articles/development/Rethinking_percent20Development_percent20and_percent20Migration_percent20TARAN_percent20-GMPA_percent20percent20Oct_percent202011.pdf.

The Health Insurance Institute of Slovenia. 2018. "The Extent of Rights Deriving from Compulsory Health Insurance". (2. 1. 2019). Pridobljeno s <http://www.zzzs.si/zzzs/internet/zzzseng.nsf/87C028D74130DE0AC1256E89004A4C0C>.

The Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR). 2018. "Concluding observations on the third periodic report of Slovenia". (28. 12. 2018). Pridobljeno s https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR/C/SVN/CO/3&Lang=En.

The Vatican. 2018. *Responding to refugees and migrants twenty pastoral action points*. (20. 2. 2019). Pridobljeno s: https://migrants-refugees.va/wp-content/uploads/2019/03/20-Pastoral-Action-Points.EN_.pdf.

UNHCR. "What is a Refugee". (11. 3. 2019). Pridobljeno s <http://www.unhcr.org/what-is-a-refugee.html>.

United Nations Department of Economic and Social Affairs. 2017. "International Migration Stock". Dostopno na: <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates17.asp>.

UN Resolution 71/1. 2016. *New York Declaration for Refugees and Migrants*. Adopted by the General Assembly on 19 September 2016. (11. 3. 2019). Pridobljeno s http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/71/1.

United Nations Population Division. 2017. "International migrant stock: The 2017 revision". (3. 2. 2019). Pridobljeno s: <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates17.asp>.

United Nations Secretary-General. 2018. *Remarks at Intergovernmental Conference to adopt the Global Compact for Migration.* (28. 12. 2018). Pridobljeno s <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2018-12-10/remarks-intergovernmental-conference-adopt-the-global-compact-for-migration>.

Vadnjal, Jaka. 2014. *The importance of social capital within an ethnic community: Albanian entrepreneurs in Slovenia.* Dve domovini št. 40, s. 123–137 (22. 11. 2018). Pridobljeno s http://twohomelands.zrc-sazu.si/uploads/articles/1448445635_Vadnjal_albaninan_percent20entrepreneurs.pdf.

Vatican's Section on Migrants and Refugees (Dicastery for promoting Integral Human Development). 2018. *Responding to refugees and migrants. Twenty pastoral action points.* (13. 1. 2019). Pridobljeno s <https://migrants-refugees.va/20-action-points-migrants/>.

Vezovnik, Andreja. 2013. *Representational Discourses on the Erased of Slovenia: From Human Rights to Humanitarian Victimization.* *Journal of Language and Politics.*

Vienna Declaration and Programme of Action. 1993. *Adopted by the World Conference on Human Rights in Vienna on 25 June 1993.* (11. 3. 2019). Pridobljeno s <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/Vienna.aspx> [to be moved to references].

Vrečer, Natalija. 2010. *Living in Limbo: Integration of Forced Migrants from Bosnia and Herzegovina in Slovenia.* *Journal of Refugee Studies*, Volume 23, Issue 4, December 2010: s. 484–502, <https://doi.org/10.1093/jrs/feq042>.

Wittig, Monique 2000. *Eseji.* Ljubljana: ŠKUC.

World Values Survey. 2015. (3. 1. 2019). "Online Data Analysis". Pridobljeno s <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSONline.jsp>.

Zagovornik načela enakosti. 2018. "Redno letno poročilo za leto 2017". (30. 12. 2018). Pridobljeno s <http://www.zagovornik.si/wp-content/uploads/2018/11/Poročilo-2017-.pdf>.

Zavratnik, Simona, Falle Zorman, Rebeka, Broder, Živa. 2017. *Javno mnenje in migracije: mehanizmi klasifikacij in »begunska kriza«.* *Teorija in praksa* let. 54, 5/2017. s. 857–884.

Zavratnik Zimic, Simona. 2004. *Migration trends in selected EU applicant countries. Vol. 6. Slovenia: the perspective of a country on the 'Schengen periphery'.* Vienna: International Organisation for Migration.

Zupanič, Milena. 2016. "Vsak sedmi zdravnik iz tujine". *Delo*, 23. januar 2016. (7. 3. 2018). Pridobljeno s <https://www.delo.si/nedelo/vsak-sedmi-zdravnik-iz-tujine.html>.

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije. 2018. "Problematika napotitve delavcev na delo v tujino iz Slovenije". (1. 1. 2019). Pridobljeno s https://www.zsss.si/wp-content/uploads/2017/12/DanClovekovihPravic_Napotitve_2018.pdf.

Ministrstvo za notranje zadeve. 2019. *Statistični podatki o tujcih v Sloveniji.* (2. 5. 2019). Pridobljeno s http://www.mnz.gov.si/si/mnz_zasvas/tujci_v_sloveniji/statistika/.

Priloge

PRILOGA 1

SEZNAM INTERVJUJEV (ZAPIS PO DATUMU IZVEDBE)

Intervjuvanec	Organizacija
dr. Dejan Valentinčič	Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu
Lenart Rihar, direktor	Rafaelova družba
Max Zimani, direktor	Zavod Global
Goran Popović, ravnatelj	Osnovna šola Livada, Ljubljana
mag. Katarina Štrukelj, sekretarka, Sektor za sprejem in oskrbo	Urad Vlade Republike Slovenije za oskrbo in integracijo migrantov
Peran Bošković, duhovnik	Srbska pravoslavna cerkev v Sloveniji
p. Robin Schweiger, DJ	Jezuitsko združenje za begunce Slovenije
mufti prof. dr. Nedžad Grabus	Islamska skupnost v Republiki Sloveniji
Iva Perhavec	IOM Slovenia
s. Slavka Cekuta (pisni intervju)	Škofijska karitas Novo mesto
Mateja Švajger, Nina Stenko Primožič (pisni intervju)	Program pomoči žrtvam trgovine z ljudmi na Slovenski karitas
Barbara Godler, Alenka Petek, Danilo Jesenik Jelenc (pisni intervju)	Škofijski karitas Celje in Ljubljana, Slovenska karitas
Irma Šinkovec, Sektor za mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč (pisni intervju)	Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije
dr. Drago Ocvirk (pisni intervju)	teolog in publicist
Alojz Kovačič, član glavnega odbora in Maja Murn, vodja projekta ESIRAS Slovenija	Rdeči križ Slovenije
Jana Lampe, vodja mednarodne razvojne in humanitarne pomoči (pisni intervju)	Mednarodna razvojna in humanitarna pomoč Slovenske karitas
Goran Lukić, predsednik (pisni intervju)	Društvo Delavska svetovalnica
Ljubljanski nadškof msgr. Stanislav Zore OFM, predsednik Slovenske škofovske konference (pisni intervju)	Slovenska škofovska konferenca
dr. Franci Jazbec (pisni intervju)	Društvo Odnos
Daniel Nzotam, direktor (pisni intervju)	Zavod Afriška vas

PRILOGA 2
PREBIVALCI SLOVENIJE 1. JANUARJA 2018 PO DRŽAVI ROJSTVA

Prebivalci skupaj: 2.066.880

Tuji državljani: 250.226

Država rojstva	Št. prebivalcev (2018)
Slovenija	1.816.654
Bosna in Hercegovina	107.676
Hrvaška	44.994
Srbija	25.372
Severna Makedonija	17.128
Kosovo (v skladu z Resolucijo Varnostnega sveta ZN 1244/99)	17.050
Nemčija	7.255
Italija	4.136
Črna gora	3.344
Rusija	3.009
Azija	2.966
Avstrija	2.641
Ukrajina	2.495
Amerika	2.358
Bolgarija	1.241
Severna Amerika	1.140
Vzhodna Azija	1.123
Francija	1.119
Kitajska vključno s Hong Kongom	977
Švica	922
Južna Amerika	832
Afrika	822
Združene države	768
Združeno kraljestvo	642
Zahodna Azija	554
Slovaška	541
Jugovzhodna Azija	529

Država rojstva	Št. prebivalcev (2018)
Južna Azija	464
Madžarska	429
Argentina	413
Romunija	407
Poljska	392
Kanada	372
Oceanija	372
Avstralija in Nova Zelandija	368
Češka	363
Moldavija	361
Avstralija	342
Nizozemska	336
Severna Afrika	333
Švedska	324
Belgija	308
Srednja Azija	296
Karibi	288
Tajska	269
Zahodna Afrika	214
Sirija	199
Belorusija	192
Kazahstan	187
Dominikanska Republika	185
Turčija	184
Indija	181
Španija	179
Brazilija	165
Vzhodna Afrika	164
Filipini	150

Država rojstva	Št. prebivalcev (2018)
Iran	143
Egipt	127
Albanija	126
Grčija	119
Srednja Amerika	98
Irak	93
Japonska	87
Kuba	85
Mehika	78
Tunizija	78
Venezuela	75
Uzbekistan	70
Danska	68
Nigerija	64
Južna Afrika	62
Jordanija	60
Portugalska	59
Irska	58
Južna Afrika (Rep.)	58
Gana	56
Indonezija	56
Peru	56
Srednja Afrika	49
Kolumbija	49
Libija	47
Pakistan	46
Litva	46
Izrael	42
Luksemburg	41
Afganistan	38

Država rojstva	Št. prebivalcev (2018)
Finska	37
Alžirija	37
Čile	36
Južna Koreja	35
Kenija	33
Maroko	31
Gvineja-Bissau	31
Libanon	30
Nepal	28
Nova Zelandija	27
Eritreja	26
Somalija	25
Azerbajdžan	25
Gruzija	24
Norveška	23
Kamerun	23
Estonija	22
Vietnam	22
Tajvan	22
Savdska Arabija	21
Gambija	20
Kirgizistan	13
Madagaskar	18
Armenija	18
Šri Lanka	17
Združeni Arabski Emirati	17
Etiopija	16
Zimbabve	15
Jemen	15
Urugvaj	14
Bangladeš	13
Kuvajt	12
Sudan	12
Turkmenistan	12

Država rojstva	Št. prebivalcev (2018)
Bolivija	12
Demokratska Republika Kongo	11
Malezija	11
Ekvador	11
Liberija	10
Lihtenštajn	10
Singapur	9
Tadžikistan	9
Kongo	9
Kambodža	8
Ciper	7
Gvineja	7
Jamajka	7
Malta	7
Mavricij	7
Zambija	7
Burkina Faso	7
Islandija	6
Kostarika	6
Sierra Leone	5
Uganda	5
Belize	5
Burundi	4
Zelenortske otoki	4
Mali	4
Mongolija	4
Mozambik	4
Nikaragva	4
Palestina	4
Senegal	4
Trinidad in Tobago	4
Angola	4
Slonokoščena obala	3
Honduras	3

Država rojstva	Št. prebivalcev (2018)
Laos	3
Malavi	3
Melanezija	3
Namibija	3
Paragvaj	3
Tanzanija	3
Barbados	3
Centralnoafriška Republika	2
Gvajana	2
Haiti	2
Mjanmar/Burma	2
Panama	2
Papua Nova Gvineja	2
Katar	2
Ruanda	2
Zahodna Sahara	2
Aruba (NL)	2
Benin	1
Bocvana	1
Čad	1
Dominika	1
Salvador	1
Fidži	1
Bivši Nizozemski Antili	1
Gabon	1
Gvatemala	1
Maldivi	1
Severna Koreja	1
Oman	1
Polinezija	1
San Marino	1
Sveti Tomaž in Princ	1
Togo	1

Država rojstva	Št. prebivalcev (2018)
Wallis in Futuna	1
Andora	1

Vir: Eurostat [migr_pop3ctb]

PRILOGA 3

PROŠNJE ZA MEDNARODNO ZAŠČITO IN ODLOČANJE V SLOVENIJI 1995 - 2018

Leto	Št. vlog, vseh skupaj	Zahtevek za ponovni postopek	Ponovni postopki	Rešene zadeve	Priznan status	Zavrnjene prošnje	Ustavitev postopka	Za-vrženje prošnje	Varna tretja država	Begun-ska kriza	Trajna presel-itev	Premes-titev
1995	6	/	/	17	2	4	10	1	/			
1996	35	/	/	26	0	0	5	21	/			
1997	72	/	/	51	0	8	15	28	/			
1998	337	/	/	82	1	27	13	41	/			
1999	744	/	/	441	0	87	237	117	/			
2000	9.244	/	/	969	11	46	831	0	81			
2001	1.511*	/	/	10.042	25	97	9.911	9	0			
2002	640	/	60	739	3	105	619	12	0			
2003	1.101	35	45	1.166	37	123	964	17	25			
2004	1.208	35	70	1.125	39	317	737	20	12			
2005	1.674	77	160	1.848	26	661	1.120	38	3			
2006	579	61	339	901	9	561	228	43	0			
2007	434	39	56	576	9	276	238	53	0			
2008	260	18	52	325	4	145	164	12	0			
2009	202	15	22	228	20	89	96	23	0			
2010	246	35	31	239	23	55	120	27	14			
2011	358	51	19	392	24	78	177	40	73			
2012	304	43	21	328	34	75	110	57	52			
2013	272	31	23	374	37	82	177	59	19			
2014	385	27	23	360	44	51	216	49	0			
2015	277	18	22	265	46	87	89	44	0	141		
2016	1.308	7	44	1.136	170	96	621	249	0	1.184		124
2017	1.476	20	51	1.572	152	89	949	382	0	0		108
2018	2.875	40	27	2.886	102	135	2.372	277	0	0	40	21

Vir: http://www.mnz.gov.si/si/mnz_zas_vas/tujci_v_sloveniji/statistika/

Ministrstvo za notranje zadeve 2019, lastni preračuni.

PRILOGA 4**VELJAVNA DELOVNA DOVOLJENJA V SLOVENIJI PO DEJAVNOSTIH, 2008 IN 2018 (OD JANUARJA DO OKTOBRA)**

Dejavnost	Skupaj 2008 (I - X)	Skupaj 2018 (I - X)
Kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo	551	340
Rudarstvo	70	14
Predelovalne dejavnosti	11.896	6.516
Oskrba z el. energijo, plinom in paro	23	48
Oskr. z vodo; rav. z odpl., odp.; san. okolja	402	29
Gradbeništvo	44.913	7.922
Trgovina; vzdrž. in popravila mot. vozil	3.802	735
Promet in skladiščenje	5.356	5.122
Gostinstvo	2.933	425
Informacijske in komunikacijske dej.	363	34
Finančne in zavarovalniške dej.	179	3
Poslovanje z nepremičninami	304	168
Strokovne, znanstvene in tehnične dej.	2.255	536
Druge raznovrstne poslovne dej.	3.945	1.210
Javna uprava in obramba; obv. soc. varnost	28	2
Izobraževanje	376	51
Zdravstvo in socialno varstvo	505	45
Kulturne, razvedrilne in rekreac. dej.	471	16
Druge dejavnosti	361	101
Ni podatka o dejavnosti	12.043	823
Skupaj	90.749	24.139

Vir: Podatkovna zbirka Statističnega urada Republike Slovenije (SURS).

Slovenska karitas
Kristanova ulica 1
1000 Ljubljana, Slovenija
Tel: 01 300 59 60
info@karitas.si
www.karitas.si

Publikacija je nastala v okviru projekta MIND, ki je finančno podprt s strani programa Evropske unije za Globalno učenje in ozaveščanje javnosti (DEAR) in Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije. Informacije v tej publikaciji ne odražajo nujno stališča ali mnenja Evropske unije in Vlade Republike Slovenije.